TEXTE COMENTATE

Lyceum

Tabel cronologic,
prefață,
note,
referințe critice
și
bibliografie de
HORIA HULBAN
În românește de
PETRU COMARNESCU

GEORGE BERNARD SHAW

Pygmalion

EDITURA ALBATROS

TEXTE COMENTATE

Lyceum

EDITURA ALBATROS
BUCUREȘTI
1990

GEORGE BERNARD SHAW

Pygmalion

Tabel cronologic,
prefață,
note,
referințe critice
și
bibliografie de
HORIA HULBAN

În românește de
PETRU COMARNESCU

Scanned with OKEN Scanner

ISBN 973—24—0010—2

Scanned with OKEN Scanner

TABEL CRONOLOGIC

1856, 26 iulie Se naște G. B. Shaw, la Dublin, în Irlanda.
1867 Shaw intră la Wesleyan Connexional School, Dublin.
1870 Shaw devine funcționar la o agenție imobiliară din Dublin.
1876, martie Shaw se alătură mamei și surorii sale la Londra.
1876—1885 Ani de studiu asiduu la *The British Museum Library*.
1879 G. B. Shaw ține primul discurs public în cadrul *Zetetical Society — Societatea Zetetică* la care tocmai aderase.
Începe să scrie romane, impunîndu-și redactarea a 5 pagini pe zi.
Termină primul său roman, *Immaturity — Imaturitate*.
1879—1883 Scrie romanul *An Unsocial Socialist — Un socialist nesociabil*.
1884, ianuarie-decembrie An Unsocial Socialist apare ca roman foileton în revista socialistă „To-Day".
16 mai Participă pentru prima dată la o ședință la *Fabian Society — Societatea fabiană*, o societate care preconiza reforme sociale prin schimbări treptate, dar aderă la societate doar în septembrie.
1885, 2 ianuarie Shaw este ales în Comitetul Executiv al *Fabian Society*, fiind reales în fiecare an pînă la retragerea sa în 1911.

1885—1886 Apare în foileton romanul *Cashel Byron's Profession — Profesiunea lui Cashel Byron,* în revista „To-Day".
Conduce rubrica „Colţul artelor" din revista „Our Corner".

1885—1887 Apare în foileton romanul *The Irrational Knot — O legătură neraţională* în revista „Our Corner".

1885—1888 Publică cronici literare la „Pall Mall Gazette".

1885—1892 Shaw scrie prima sa dramă, *Widowers' Houses — Casele văduvilor.* Piesa a fost începută în colaborare cu William Archer şi e întreruptă din cauza neînţelegerilor dintre cei doi colaboratori. Shaw reia lucrul în 1892, cînd termină de scris piesa.

1886—1890 Colaborează la ziarul „The Star". Susţine în el rubrica muzicală sub pseudonimul *Corno di Bassetto.*

1887 Apare în volum romanul *An Unsocial Socialist.*

1887—1888 Publică în foileton romanul *Love Among Artists — Iubire de artist* în „Our Corner".

1889 Apar *Fabian Essays in Socialism — Eseuri fabiene despre socialism,* cu două eseuri de Shaw şi editate de el.
Scrie pentru revista „Truth".

1890 Citeşte la *Fabian Society* eseul *The Quintessence of Ibsenism — Chintesenţa ibsenismului,* considerat drept o capodoperă a criticii literare.

1890—1894 Shaw e critic de artă şi apoi critic muzical la „The World".

1891 Are loc premiera piesei *Strigoii* de Henrik Ibsen, în localul *Royal Theatre* din Londra, fapt care marchează începuturile existenţei unui nou teatru, *The Independent Theatre,* condus de d-nul J.T. Grein. George Bernard Shaw este unul din cei mai importanţi susţinători.
Apare în volum *The Quintessence of Ibsenism.*

Scanned with OKEN Scanner

1892, 7 iunie Premiera piesei *O casă cu păpuşi (Nora)* de Henrik Ibsen marchează începuturile „Noii mişcări" — „New Movement" în teatru, ca reacţie la teatrul bulevardier.

9 decembrie *The Independent Theatre Society* prezintă în premieră piesa lui Shaw *Widowers' Houses*, ca o emanaţie a „noii drame", expresia necesităţilor epocii. Spectacolul e ovaţionat de socialişti şi independenţi şi huiduit de reprezentanţii burgheziei.

1893 Scrie piesa *The Philanderer — Cuceritorul.* Apare *Widowers' Houses* în seria de piese promovate de *The Independent Theatre.*

1893—1894 Scrie piesa *Mrs. Warren's Profession — Profesiunea d-nei Warren.*

1894, 21 aprilie Premiera piesei *Arms and the Man — Armele şi Omul* la *Avenue Theatre*, Londra. Piesa e scrisă în acelaşi an.

1894—1895 Scrie piesa *Candida.*

1895, 30 martie Premiera piesei *Candida* la *Theatre Royal*, South Shields, Durham.

Scrie eseul *The Sanity of Art — Sănătatea artei*, în care pledează cauza realismului în artă.

1895—1896 Scrie piesa *The Man of Destiny — Omul destinului.*

1895—1897 Scrie piesa *You Never Can Tell — Nu se ştie niciodată.*

1895—1898 *Colaborează la* „The Saturday Review", unde face critică teatrală şi se impune ca unul din cei mai importanţi critici dramatici ai epocii.

1896—1897 Scrie piesa *The Devil's Disciple — Discipolul diavolului.*

1897, 1 octombrie Premiera mondială a piesei *The Devil's Disciple*, la *Harmanus Bleeker Hall*, Albany, S.U.A.

1898, aprilie Suferă o operaţie datorată necrozei osului. Este îngrijit de d-şoara Charlotte Frances Payne-

Townshend, o irlandeză milionară, membră a *Fabian Society* din 1896.
iunie Se căsătorește cu Charlotte Frances Payne-Townshend.
Scrie piesa *Caesar and Cleopatra* — *Cezar și Cleopatra.*
Apare volumul *Plays Pleasant and Unpleasant* — *Piese plăcute și neplăcute.*
Publică eseul *The Perfect Wagnerite* — *Perfectul wagnerian,* una din cele mai importante contribuții la înțelegerea muzicii lui Wagner.

1899, 15 martie Premiera piesei *Caesar and Cleopatra,* la *Royal Theatre* din Newcastle-on-Thyne.
26 septembrie Premiera britanică a piesei *The Devil's Disciple* la *Princess of Wales Theatre,* Kensington, Londra.
26 noiembrie Premiera piesei *You Never Can Tell* cu *Stage Society,* la *Royalty Theatre,* Londra.
Scrie piesa *Captain Brassbound's Conversion* — *Convertirea căpitanului Brassbound.*

1899—1901 Războiul sud african.

1900 Apare *Fabianism and the Empire, A Manifesto by the Fabian Society Edited by Bernard Shaw* — *Fabianismul și Imperiul, un manifest al Societății fabiene editat de Bernard Shaw.*
Apare în volum romanul *Love among Artists.*
16 decembrie Premiera piesei *Captain Brassbound's Conversion* cu *Stage Society,* la *Strand Theatre,* Londra.

1901, 13 martie Premiera piesei *The Admirable Bashville, or Constancy Unrewarded* — *Admirabilul Bashville sau Constanța nerăsplătită,* inspirată de romanul *Cashel Byron's Profession,* la *Victoria Hall,* Londra.
29 martie Premiera piesei *The Man of Destiny* la *Comedy Theatre,* Londra.

Apare volumul *Three Plays for Puritans — Trei piese pentru puritani.*

1901—1903 Scrie piesa *Man and Superman — Om și supraom.*

1902, 5 ianuarie Premiera piesei *Mrs. Warren's Profession*, cu *Stage Society*, la *New Lyric Theatre*, Londra.

1904, 1 noiembrie Premiera piesei *John Bull's Other Island — A doua insulă a lui John Bull*, scrisă în același an.

1905, 20 februarie Premiera piesei *The Philanderer* la *New Stage Club*, Londra.

12 aprilie Ține o conferință despre Shakespeare ce atrage atenția asupra „disputei" sale cu Marele Will.

21 mai Premiera piesei *Man and Superman*, cu *London Stage Society*, la *Royal Court Theatre.*

28 noiembrie Premiera piesei *Major Barbara — Maiorul Barbara*, scrisă în același an.

Scrie piesa *Passion, Poison and Petrification — Pasiune, otravă și pietrificare.*

Apare în volum în Anglia și în S.U.A. romanul *An Irrational Knot.*

1906, 20 noiembrie Premiera piesei *The Doctor's Dilemma*, la *Royal Court Theatre*, Londra, piesă scrisă în același an.

1908, 12 mai Premiera piesei *Getting Married — Să ne căsătorim*, la *Royal Theatre*, Haymarket, Londra, scrisă în același an.

1909, 25 august Premiera mondială a piesei *The Showing-up of Blanco Posnet — Demascarea lui Blanco Posnet*, la *Abbey Theatre*, Dublin, Irlanda. Piesa a fost scrisă în același an.

5 decembrie Premiera britanică a piesei *The Showing-up of Blanco Posnet*, la *Aldwych Theatre*, Londra.

Scrie piesa *Press Cuttings — Tăieturi din ziare.*

Scrie piesa *The Fascinating Foundling — Fascinanta copilă găsită.*

Scanned with OKEN Scanner

1910, 23 februarie Premiera piesei *Misalliance — Mezalianță*, la *Duke of York's Theatre*, Londra. Piesa a fost scrisă în același an.
Premiera piesei *The Dark Lady of the Sonnets — Doamna neagră din sonete*, la *Haymarket Theatre*, piesă jucată în beneficiul lui *Shakespeare, Memorial National Theatre.*

1911, 19 aprilie Premiera piesei *Fanny's First Play — Prima piesă a lui Fanny*, la *Little Theatre*, Londra. Piesa a fost scrisă în același an.
1 septembrie Premiera piesei *Androcles and the Lion*, la *St. James's Theatre*, Londra. Piesa a fost scrisă în același an.

1912—1913 Scrie piesa *Pygmalion.*

1913 Scrie piesa *Heartbreak House — Casa inimilor sfărîmate.*
Premiera piesei *Pygmalion* la *His Majesty's Theatre.*

1914, 14 noiembrie Publică pamfletul *Common Sense about the War — Bunul simț și războiul.*
Scrie piesa *Music Cure — Cura muzicală.*

1914—1918 Are loc Primul Război Mondial.

1916—1917 Scrie piesa *Augustus Does His Bit — August își face datoria.*

1917, 21 ianuarie Premiera piesei *Augustus Does His Bit* la *Court Theatre*, cu *Stage Society.*
Are loc Marea Revoluție Socialistă din Octombrie: G.B. Shaw se declară de partea sovietelor.

1918—1921 Scrie pentalogia *Back to Methuselah — Înapoi la Matusalem.*

1921, 18 octombrie Premiera piesei *Heartbreak House* la *Royal Court Theatre.*

1922, 27 februarie Premiera mondială a piesei *Back to Methuselah* la *Theatre Guild, Garrick Theatre*, New York, S.U.A.

1923, 9 octombrie Premiera britanică a piesei *Back to Methuselah*, la *Repertory Theatre*, Birmingham.

Scanned with OKEN Scanner

28 decembrie Premiera mondială a piesei *Saint Joan — Sfînta Ioana* la *Theatre Guild, Garrick Theatre,* New York, S.U.A. Piesa a fost scrisă în același an.

1925, *23 aprilie* G.B. Shaw participă la a 361-a aniversare a lui William Shakespeare. În toastul său se declară drept urmaș al lui Shakespeare, văzînd în *Hamlet* un model de „piesă problemă".
I se acordă Premiul Nobel pentru literatură. Shaw l-a considerat ca o răsplată pentru faptul că în acel an nu a scris nimic. Acceptă titlul de laureat, dar refuză banii, cerînd să li se dea o destinație mai bună.

1926 Apare volumul *Translations and Tomfooleries — Traduceri și aiureli.*

1927 Scrie *Beethoven Broadcast — Beethoven radiodifuzat,* un eseu dedicat marelui compozitor cu prilejul comemorării a 100 de ani de la moarte.

1928 Apare *The Intelligent Woman's Guide to Capitalism and Socialism — Ghidul femeii inteligente față de capitalism și socialism,* o expresie a ideilor sale socialiste.

1929, *26 martie* Premiera britanică a piesei *Saint Joan,* la *New Theatre,* Londra.
14 iunie Premiera mondială a piesei *The Apple Cart — Căruța cu mere,* la *Teatr Polski,* Polonia. Sir Barry Jackson inițiază *Malvern Festival — Festivalul Malvern* în Worcester, Anglia, pentru onorarea lui G.B. Shaw, după modelul Festivalului Wagner de la Bayreuth. Festivalul a fost întrerupt în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și reluat în 1949.
19 august Premiera britanică a piesei *The Apple Cart la Malvern Festival.*

1930 E publicat în volum romanul *Immaturity*

1931 G.B. Shaw vizitează Uniunea Sovietică.

Scanned with OKEN Scanner

Scrie piesa *Too True to Be Good — Prea frumos să fie adevărat.*

1932, 23 februarie Premiera mondială a piesei *Too True to Be Good, Theatre Guild,* la *Colonial Theatre,* Boston, S.U.A.

6 august Premiera britanică a piesei *Too True to Be Good* la *Malvern Festival.*

Apar trei volume conținînd cronicile muzicale ale lui G.B. Shaw din „The World".

1933, 25 noiembrie Premiera piesei *On the Rocks — Naufragiul,* la *Winter Garden Theatre,* Londra.

Scrie piesa *Village Wooing — Petit în stil rural.* Scrie piesa *The Six of Calais — Cei șase din Calais.*

1934 Scrie piesa *The Simpleton of the Unexpected Isles — Prostănacul din Insulele Neașteptate.*

1935 Scrie piesa *The Millionairess — Milionara.*

1936, 4 ianuarie Premiera mondială a piesei *The Millionairess* la *Teatrul Academic* din Viena.

17 noiembrie Premiera britanică a piesei *The Millionairess* la *De la Warr Pavilion,* Bexhill.

1937 Rescrie finalul piesei *Cymbeline* de W. Shakespeare sub titlul *Cymbeline Re-Finished — Cymbeline reterminat.*

Apare volumul *London Music in 1888—1889 — Viața muzicală londoneză în anii 1888—1889.*

1938, 1 august Premiera piesei *Geneva* la *Malvern Festival.*

12 august Premiera piesei *In Good King Charles's Golden Days — În zilele de aur ale bunului rege Charles,* la *Malvern Festival.*

1946 Se serbează aniversarea a 90 de ani de la nașterea lui G.B. Shaw. Printre manifestările omagiale a fost și publicarea a 10 volume din operele sale în *Penguin Library,* o colecție similară colecției românești „Biblioteca pentru toți".

Scanned with OKEN Scanner

1947 Scrie piesa *Buoyant Billions — Miliardele lui Buoyant.*

1948, 21 octombrie Premiera mondială a piesei *Buoyant Billions* la *Schauspielhous*, Zürich.

1949, 13 august Premiera britanică a piesei *Buoyant Billions* la *Malvern Festival.*
Apare volumul *Sixteen Self Sketches — Șaisprezece schițe autobiografice.*
Scrie piesa pentru teatru de marionete *Shakes Versus Shaw — Shakespeare împotriva lui Shaw.*

1950 Scrie piesa *Why She Would Not — De ce ea n-a vrut.*
2 noiembrie Se stinge din viață George Bernard Shaw.

1951 *National Trust — Patrimoniul Național* deschide pentru public *Shaw's Corner — Casa memorială Shaw* la Ayot St. Lawrence în casa în care și-a trăit G. B. Shaw ultimii ani ai vieții și pe care a pregătit-o singur pentru a deveni casă memorială.

1952 Apare volumul *Bernard Shaw and Mrs. Patrick Campbell : Their Correspondence — Bernard Shaw și doamna Patrick Campbell : Corespondența lor.*
Apare volumul *Ellen Terry and Bernard Shaw, A Correspondence — Ellen Terry și Bernard Shaw, o corespondență.*

1955 Apare volumul *Bernard Shaw's Letters to Granville Barker — Scrisorile lui G.B. Shaw către Granville Barker.*

1956, 15 martie Premiera mondială a muzicalului *My Fair Lady* de Alan Jay Lerner, pe muzică de Frederick Loewe, la *Mark Hellinger Theatre*, după piesa *Pygmalion.* Pînă în 1962 au avut loc 2 717 spectacole cu Rex Harrison în rolul lui Henry Higgins și Julie Andrews ca Eliza Doolittle — unul din cele mai mari succese ale muzicalurilor americane.

Scanned with OKEN Scanner

1958, 30 aprilie Premiera britanică a muzicalului *My Fair Lady*, la *Drury Lane Theatre*, Londra.

1960 Apare la New York volumul *To a Young Actress, the Letters of Bernard Shaw to Molly Tompkins* — *Unei tinere actriţe, scrisorile lui Bernard Shaw către Molly Tompkins.*

1961 Apare la New York volumul *Shaw on Shakespeare* — *Shaw despre Shakespeare.*

Apare tot la New York volumul *Shaw on Theatre* — *Shaw despre teatru.*

1962 Apare volumul *Platform and Pulpit* — *Platformă şi amvon.*

1963 Apare la New York volumul *Advice to a Young Critic and Other Letters.*

1965 Apare volumul de corespondenţă *Collected Letters : 1874—1897* — *Scrisori adunate : 1874—1897.*

Apare volumul *George Bernard Shaw on Language,* — *George Bernard Shaw despre probleme de limbă.*

1967 Apare volumul *Shaw on Religion* — *Shaw despre religie.*

HORIA HULBAN

Scanned with OKEN Scanner

UN CUPLU DRAMATIC CELEBRU : ELIZA — HIGGINS ŞI POVESTEA UNUI MIT INVERSAT

Pygmalion este, fără îndoială, una din capodoperele dramaturgiei shawiene. Este o operă de sinteză, pentru care dramaturgul s-a pregătit ani îndelungaţi, creionînd portretele multor personaje. Comedia constituie o operă de o mare noutate pentru creaţia sa prin modul în care sînt îmbinate diferitele planuri şi motive ale pieselor din prima perioadă de creaţie dramatică. *Pygmalion* este o adevărată operă clasică, căci ea se bazează pe armonie. Mulţi, chiar foarte mulţi cercetători au abordat în studiile lor această piesă. Aproape toţi au dorit să stabilească acel *primus inter pares* menit să ofere cheia cea mai potrivită înţelegerii şi l-au găsit fie în unul, fie în altul din aspectele piesei. De fiecare dată cînd s-a făcut o astfel de încercare, în ciuda zecilor de argumente justificate, un astfel de punct de vedere a fost într-un fel sortit eşecului. În această comedie de un echilibru perfect, un astfel de *primus inter pares* nu există, ci este o iluzie pe care a hrănit-o însuşi dramaturgul prin diferitele sale afirmaţii referitoare la piesă.

Ideea unui cuplu care să constituie axa conflictuală a unei piese apare în corespondenţa lui G.B. Shaw la 8 septembrie 1897, cu 15 ani înaintea apariţiei piesei *Pygmalion*. Shaw îi scria actriţei Ellen Terry despre intenţia sa de a scrie o piesă despre „un domn din *west-end*" şi „o doamnă din *east-end*, cu şorţ şi trei pene de struţ roşii şi

portocalii". [1] După ce a scris piesa, Shaw a numit-o „romanță", iar criticii au considerat-o o antiromanță : „O numesc romanță pentru că este povestea unei fete sărace care întîlnește un gentleman la ușa unei biserici și este transformată de el, ca Cenușăreasa, într-o frumoasă doamnă. Iată ce numesc eu romanță. Este de asemenea și ceea ce toată lumea numește romanță : așa că am căzut cu toții de acord o dată." [2] Acest acord poate exista doar cu privire la primele trei acte, căci, o dată cu începerea actului al IV-lea, piesa devine o antiromanță sau, cum spune Eric Bentley, ea produce conflictul „printr-o inversiune a romanței... într-o luptă a voinței și cuvintelor, avînd o acțiune psihologică internă în contratimp cu acțiunea romantică externă, prin existența a două nivele contrastante de mentalitate, ambele legate de tema principală..." [3] În ambele ipostaze, ideea cuplului apare bine conturată, cele două personaje principale fiind un bărbat și o femeie care devin parteneri și colaborează sau se confruntă în urma angajării comune în înfăptuirea unui anumit scop. Relațiile care se stabilesc între cei doi parteneri sînt deosebit de complexe și ele trebuie urmărite pe patru planuri care se întrepătrund. Primul este didactic și științific : este problema foneticii. Al doilea, altoit pe primul, este cel al unui mit inversat; al treilea este social. Al patrulea este legat de structura dramatică și privește metoda de a pune în lumină primele trei.

Analiza piesei *Pygmalion* justifică considerarea operei ca o expoziție complexă a temei limbii și vorbirii. Această

---

1 *Ellen Terry and Bernard Shaw, a Correspondence*, Ed. by Christopher St. John, Max Reinhardt, London, 1952, p. 410. Toate citatele sînt date în traducere proprie.

2 *Apud* Archibald Henderson, *Bernard Shaw Playboy and Prophet*, D. Appleton and Company, New York, London, 1932, p. 566.

3 Eric Bentley, *Bernard Shaw 1856—1950*, A New Directions Paperbook, p. 125.

Scanned with OKEN Scanner

temă devine „de sine stătătoare", în sensul că se discută despre transformarea limbajului Elizei în aceeași măsură în care piesa vorbește despre conflictele dintre oameni sau despre transformarea personalității umane. Motivul transformării stă la baza multora din temele dramaturgului. El este, în cadrul temei limbii și vorbirii, un element component al intrigii, indisolubil legat de ceea ce se întîmplă în piesă. Eliza Doolittle ajunge nu numai să stăpînească un nou tip de limbaj, ci devine un om nou în trăsăturile sale cele mai distincte. Din florăreasa care nu-și punea alte probleme decît să-și cîștige existența zilnică, timorată la gîndul că într-o zi cineva o va da pe mîna poliției, ea ajunge în final o ființă umană care își descoperă întreaga frumusețe sufletească, aspirînd la dezvoltarea deplină a întregii sale personalități. Dar calea pe care va trebui să o străbată pentru a ajunge aici este drumul greu și sinuos al însușirii unui nou limbaj, iar învingerea tuturor greutăților și, în final, reușita sa, îi vor da încrederea necesară în forțele proprii, asigurîndu-i independența, eliberarea de sub imperiul fricii, credința în forța de a înlătura toate piedicile viitoare.

De ce este Eliza un personaj *cockney* și nu irlandeză, ca Shaw, scoțiană, sau de ce nu aparține oricărui alt dialect ? Doar pentru că Shaw putea fi numit „nebun după dialectele *cockney*" [4], așa cum îl considera Nepommuck pe Higgins ? În primul rînd pentru că piesa lui Shaw este socială, iar engleza *cockney* nu este numai un dialect regional, ci și unul de clasă. În *Prefață*, Shaw nota că vorbirea oamenilor îi îndepărtează de la orice slujbe superioare". [5] Eliza s-a născut în „cloacă" și a fost crescută acolo : ea este deci reprezentanta unui dialect social, de

4 Bernard Shaw, *Pygmalion, A Romance in Five Acts*, Penguin Books, 1941, p. 93.

5 Bernard Shaw, *Preface to Pygmalion*, în *The Complete Prefaces of Bernard Shaw*, Paul Hamlyn, London, 1965, p. 809.

clasă. Pentru a o scoate din starea sa, Higgins trebuie să o învețe „o limbă nouă", un lucru care nu pare a fi „nici imposibil și nici neobișnuit", dar care „trebuie făcut științific, altfel starea finală a candidatului poate deveni mai rea decît a fost înainte. Un dialect de periferie cinstit și natural este mult mai acceptabil decît încercarea unei persoane care nu a învățat fonetică de a imita vorbirea vulgară a unui club de golf". [6]

Transformarea limbajului este însă strîns legată de schimbarea mediului social, iar aceasta implică stabilirea de noi relații sociale între vorbitor și clasele al căror limbaj l-a asimilat. În analiza făcută piesei *Pygmalion*, Martin Dolch consideră că : „Dacă o ridicare socială depinde în mare parte de vorbirea unei persoane, care poate fi învățată cu ajutorul științei foneticii, distincțiile de clasă trebuie considerate artificiale și fără sens [...]. Învățînd-o să vorbească ca o ducesă, Higgins o face capabilă să-și asigure un tratament adecvat". [7] Felul în care criticul Martin Dolch își exprimă opinia falsifică nu numai cauzele barierelor și distincțiilor de clasă, dar și felul în care Shaw însuși consideră problema respectivă în creația sa. Doamna Higgins este conștientă că Eliza nu va fi tratată niciodată ca o ducesă, căci nu are venitul unei ducese, iar „diferența dintre o florăreasă și o ducesă nu constă în felul în care se comportă, ci în felul în care e tratată." Nici chiar Higgins nu poate găsi pentru eroină ceva mai bun decît o florărie. Soluția rămîne excepțională. O privește pe Eliza personal și nu „cloaca". În același fel, îmbogățirea lui Doolittle privește propria sa persoană și familie, dar acest lucru nu șterge contradicțiile dintre clasa socială din care provine și cea în care a intrat.

---

6 *Ibid.*

7 Martin Dolch, *Pygmalion*, în *Insight, II, Analyses in Modern British Literature*, Hirschgraben-Verlag, Frankfurt am Main, 1965, p. 323.

Scanned with OKEN Scanner

Structura dramatică a versiunii originale evidenţiază cele trei aspecte principale ale piesei : cel didactico-ştiinţific, concretizat prin discuţiile despre problemele foneticii limbii engleze, cel al mitului Galateea-Pygmalion, al treilea fiind cel al implicaţiilor sociale. Primul act este un fel de prolog. Este semnificativ faptul că această piesă începe cu o scenă „din piaţă", scenă fără precedent în dramaturgia shawiană. Pe fundalul triunghiului piaţă — Opera Covent Garden şi Biserica St. Paul se conturează un fragment din viaţa socială intensă, care se constituie într-o micropanoramă a epocii. Personajele piesei sînt prezentate auditoriului, sînt date informaţii asupra apartenenţei de clasă, calităţii profesionale şi asupra psihologiei lor colective şi individuale. Tratînd viaţa reală şi nu falsurile convenţionale, Shaw a rupt încă o dată cu tradiţia literară contemporană lui şi a luat atitudine faţă de critica oficială, oglindă a gustului unei bune părţi a obişnuitului public teatral. Shaw, care întreaga sa viaţă a luptat pentru a aduce pe scenă „excelenţa execuţiei, distincţia stilului şi delicateţea judecăţii" [8], a considerat că respingerea limbii vii şi înlocuirea ei cu pure abstracţiuni poate distruge caracterul social al unei opere literare. Limba populară îşi are dreptul ei de existenţă în dramă alături de limba literară, datorită funcţiei ei sociale. Problema este clarificată de Shaw într-o scrisoare către poetul, dramaturgul şi editorul William Ernest Henley, în care scrie : „Eu sînt scriitor de engleză şi nu de gramatică. Dacă gramaticianul nu poate pune de acord pedanteriile sale cu engleza mea, ei bine, atunci cu atît mai rău pentru pedanteriile sale [...]. Eu scriu aşa cum vorbesc oamenii". Această calitate a scrisului său imprima ceea ce el numea „caracterul social al prozei mele". [9] Rezultatul atitudinii lui Shaw a fost

8 *George Bernard Shaw, Collected Letters 1874—1897*, Edited by Dan H. Laurence, Max Reinhardt, 1965, p. 639.

9 *Ibid.*, p. 252.

Scanned with OKEN Scanner

acela că engleza dialectală a Elizei a apărut „atît de neașteptată pe buzele unei mari actrițe, care niciodată înainte nu rostise pe scenă un singur cuvînt lipsit de eleganță, încît efectul a fost electrizant. Criticii cei mai porniți au scris de parcă ar fi fost alcătuită din expletive. O controversă, extrem de violentă și deosebit de ridicolă din, presă a hrănit doar focul entuziasmului popular față de piesă. Shaw, salamandra, a savurat din plin atmosfera incandescentă". [10]

Shaw a folosit în *Pygmalion* vorbirea dialectală pentru a face auditoriul conștient de existența diferențelor dialectale și a făcut-o în mod artistic, bazînd structura dramatică a piesei pe legătura dintre folosirea dialectului și viața comediei. În *Pygmalion*, elementele comice, dialectale și sociale se întrețes în expunerea creșterii Elizei. Mijloacele stilistice folosite de Shaw depind și de felul în care se întrepătrund.

Primul act al dramei debutează prin opoziția marcată stilistic a diferitelor nivele ale aspectului neformal al englezei. Subdiviziunile lui pot fi distinse în felul în care este folosit de către personaje sau grupe de personaje. Engleza literară și colocvială familială este folosită de către Bărbatul Care Ia Note (Higgins), Domnul (Pickering), Mama (D-na Eynsford Hill), Fiica (Clara) și Freddy, în timp ce Florăreasa (Eliza), Cetățeanul, Omul Ironic și ceilalți trecători folosesc vorbirea colocvială populară, ce constă în combinații diferite de vorbire argotică, dialectală și agramată. Se poate face distincție între vorbirea diferitelor persoane aparținînd fiecăreia din cele două grupe, pe linia stabilirii unor trăsături idiosincretice, un element pe care Shaw l-a cultivat cu o deosebită grijă în multe alte piese în care a întrebuințat vorbirea dialectală. După Higgins, toți eroii primului act sînt purtătorii

10 Archibald Henderson, *Bernard Shaw Playboy and Prophet*, D. Appleton & Co., 1932, pp. 565—566.

unor particularităţi dialectale delimitate destul de strict : Florăreasa s-a născut la Lisson Grove, Cetăţeanul la Selsey, Omul Ironic la Hoxton, Domnul amestecă particularităţile fonologice ale locurilor unde a trăit, din Harrow, Cheltenham şi India, Fiica are particularităţile din Earlscourt, iar Mama pe cele din Epsom. Ceea ce face Higgins este geografie lingvistică, dar realizările sale depăşesc cu mult posibilităţile reale ale dialectologiei actuale. După afirmaţia sa, el poate plasa un om cu o exactitate de şase mile, sau doar de două mile în Londra. Piesa lui Shaw este departe de a fi o seacă lecţie de fonetică, şi care, oricît de instructivă, ar putea plictisi auditoriul. Ea are toate elementele de amuzament ale veritabilei comedii. Comedia se naşte din felul cum vorbesc personajele : din tonul lipsit de formalism al declaraţiilor lor, din sintaxa liberă, expresiile colocviale şi argotice. Ele reflectă atît educaţia, cît şi capacitatea emotivă, determinată de felul lor propriu de a percepe realitatea, de situaţia specială prin care trec. Oamenii îl consideră pe Bărbatul Care Ia Note drept spion şi sînt şocaţi de faptul că ştie de unde se trag ; cu greu pot crede că aceasta se poate face cu ajutorul foneticii. Atitudinea lor de ostilitate i-a fost probabil inspirată lui Shaw de binecunoscuta reţinere a informatorilor din anchetele dialectale, extrem de prevăzători în ceea ce declară anchetatorilor, de teamă ca cele spuse de ei să nu se întoarcă împotriva lor. Primul act al piesei furnizează multe exemple de vorbire substandard şi argotică, ceea ce prezintă o mare importanţă pentru încadrarea vorbirii Elizei într-un ansamblu structurat de limbaj dialectal cu un puternic caracter de clasă. O astfel de încadrare este o necesitate internă a piesei, furnizînd elemente absolut necesare sublinierii caracterului social al limbii. Folosirea colocvialismelor, cuvintelor dialectale şi argotice stabileşte o anumită familiaritate între vorbitori şi interlocutori. În *Pygmalion* trecătorii

sînt aliaţi împotriva Bărbatului Care Ia Note, pe care îl consideră inamicul lor comun.

Scena este deosebit de sugestivă pentru organizarea socială în care individul ocupă un loc fix, dar în care întîmplările realităţii zilnice se pot repercuta în mod dramatic asupra destinului său. Prologul subliniază, în acelaşi timp, importanţa foneticii, făcînd educaţia auditoriului în modul artistic specific în care Shaw considera că trebuie predate ştiinţele. Oamenilor li se atrage atenţia asupra diferenţelor dialectale ale limbii şi asupra faptului că este de datoria lor să-şi stăpînească limba maternă ; aceasta se poate realiza ştiinţific cu ajutorul foneticii. Eliza îşi dă seama că ar putea trăi o altă viaţă, iar Higgins face cunoscut că în trei luni ar putea-o da drept ducesă la recepţia unui ambasador. Interesul social al scriitorului adînceşte perspectiva potenţialităţii personajului, a destinului său individual. Perspectiva lui Shaw apare din acest punct de vedere inovatoare : drama oferă o deschidere, perspectiva evoluţiei unui personaj altfel predestinat să rămînă imobil din punct de vedere psihologic şi social. Scena conturează, de asemenea, posibilitatea constituirii unui cuplu dramatic după modelul oferit de mitologie, cel al creatorului şi al operei sale. Ca perspectivă îndepărtată, aceasta este o viziune limitată. Ca perspectivă imediată e extrem de importantă, căci permite ruperea stării de inerţie, deci mişcarea şi evoluţia. Cu aceasta, menirea prologului s-a încheiat, căci a dat ceea ce putea da din punct de vedere funcţional.

Actul al doilea şi al treilea privesc educaţia Elizei. În versiunea originală nu sîntem martorii educaţiei însăşi, dar ea este permanent sugerată. O vedem pe Eliza doritoare să înveţe, crezînd că îşi poate permite să plătească pentru aceasta ; domnul Doolittle cere bani pentru a accepta educaţia fiicei sale, iar cei doi foneticieni sînt gata să înceapă experimentul. Apariţia eroinei la sfîrşitul actului al doilea în kimonoul japonez sugerează începutul

Scanned with OKEN Scanner

acestei transformări. Cuplul Higgins-Eliza este gata constituit după modelul Pygmalion-Galateea. Între actul al doilea și al treilea are loc educarea Elizei, cu rezultate evidente în actul al treilea. Într-o versiune ulterioară a piesei există un tablou pe care dramaturgul îl dedică acestui proces, tablou în care Higgins expune multe din părerile lingvistice ale lui Shaw. Versiunea cinematografică a piesei *Pygmalion*, bazată pe scenariul lui Shaw, iar mai tîrziu opereta *My Fair Lady* de Alan Lerner și Frederick Loewe fac din această scenă cea mai eficace propagandă în favoarea foneticii. Actul al treilea aduce primele succese ale Elizei și ale lui Higgins, cu ocazia zilei de primire a doamnei Higgins. Eliza este încă imperfectă, dar poate deja trece drept o doamnă din înalta societate. Știe cum să spună dar nu știe ce să spună, exceptînd cîteva teme de conversație curentă : vreme, sănătate. Ea încearcă cinstit să facă ceea ce i-a cerut Higgins, dar conversația sa depășește limitele impuse de profesorul său. Munca lui Higgins, secondat de Pickering, nu s-a sfîrșit încă, deși nimeni nu recunoaște în tînăra domnișoară pe florăreasa pe care o întîlniseră în prolog. Trebuie să amintim efectul cu totul comic al registrului stilistic pe care se bazează limbajul Elizei atunci cînd vorbește despre starea vremii. Acest tip de limbaj este firesc într-un buletin meteorologic, dar cu totul deplasat în cadrul unei conversații de „five o'clock tea" : „E posibil ca ușoara depresiune din apusul arhipelagului să se îndrepte încetișor spre răsărit. Nu există indicii că s-ar petrece o mare schimbare barometrică". Tocmai perfecțiunea cu care Eliza este în stare să debiteze o astfel de replică, incredibilă în contextul respectiv, creează iluzia necesară de „modă" nouă a conversației sale, ce va avea ca urmare acceptarea cu atîta ușurință de către interlocutori a ideii sugerate de Higgins că : „Asta-i noua vorbire la modă". Idei teoretice din cele mai puțin amuzante sînt transformate de Shaw în momente de un comic

Scanned with OKEN Scanner

greu de egalat. Întreaga scenă de la doamna Higgins se bazează pe următoarea idee : atunci cînd 999 de oameni dintr-o mie vorbesc într-un anumit mod, ei nu pot fi comici, oricît de „prost" ar vorbi. Shaw prezintă ideea în felul următor : „Am explicat deja că, deşi nu există o engleză perfect corectă, există o engleză prezentabilă, pe care noi o numim o «engleză bună» : dar la Londra nouă sute nouăzeci şi nouă de oameni din fiecare mie nu numai că vorbesc o engleză rea, dar şi pe aceea o vorbesc foarte rău. Veţi spune atunci că, deşi ei înşişi nu vorbesc englezeşte prea bine, o pot cel puţin înţelege atunci cînd este bine vorbită. Da, o pot, atunci cînd vorbitorul este englez, dar cînd vorbitorul este un străin, cu cît vorbeşte mai bine cu atît e mai greu să-l înţeleagă. Nici un străin nu va putea vreodată accentua silabele şi face vocea să se înalţe şi să coboare la întrebări şi răspunsuri, la afirmaţie şi negare, în refuz şi acceptare, într-o investigare sau informare exact la fel cum o face un autohton." [11] Rostindu-şi replica despre starea vremii, Eliza încetează să vorbească la fel cu cei 999 de oameni din fiecare mie care este pusă la socoteală. Fiind excepţia de unu la mie, ea devine implicit persoana comică, căci se transformă într-un automat ce oferă o mostră de „engleză perfectă", un lucru care în realitate „nu există". Continuarea dialogului său este ceea ce o umanizează : greşelile de gramatică pe care le face, ecoul situaţiei sale anterioare, apelarea la argou pentru a-şi exprima stările sufleteşti legate de faptele povestite. Astfel, Eliza triumfă ca fiinţă umană în clipa în care eşuează ca elevă ambiţioasă a nu mai puţin ambiţiosului Higgins. Nici unul din invitaţii doameni Higgins nu va mai pune la îndoială calitatea sa de englezoaică ; vor fi înşelaţi însă asupra adevăratei sale identităţi, din lipsa constanţei de întrebu-

11 George Bernard Shaw, *Spoken English and Broken English*, Record No. 4, în *George Bernard Shaw on Language*, pp. 62—63.

Scanned with OKEN Scanner

înțare a codului, a marii mobilități de care dă dovadă vorbirea domnișoarei Doolittle, mobilitate care o face capabilă să parcurgă, în decursul a două, trei replici, drumul de la un pol la altul al limbajului. În felul acesta, toate asocierile pe care le putem face între tipul de limbaj și oamenii pe care îi reprezintă sînt zdruncinate, convingerile și prejudecățile fac loc derutei, iar dezorientarea provocată de acest lucru poate duce la ridicarea aparențelor la rangul de principiu de apreciere. Eliza va fi considerată, ca urmare a acestei dezorientări, ca provenind din lumea bună, căci altfel nu ar fi fost invitată în casa doamnei Higgins și nu ar fi putut ajunge într-o companie atît de aleasă. Mai mult, este chiar invidiată pentru marele său talent de a se adapta limbajului la modă în marea societate, din care cei ce fac această apreciere nu fac parte. Este o sursă de comic de o mare subtilitate, provenită dintr-o observație reală, pe care dramaturgul, după ce a mărit-o de cîteva zeci de ori, a transformat-o în substanța operei sale dramatice.

Triumful final al Elizei ca „ducesă" are loc în intervalul dintre actul al treilea și al patrulea. Auditoriul nu-l poate urmări, deși este punctul culminant al acțiunii exterioare, cea simbolizată de cuplul Pygmalion-Galateea. Dar Shaw consideră că schimbarea Elizei nu a fost încă desăvîrșită, iar acesta este lucrul nou care țîșnește din vechi. Eliza trebuie să crească, să devină o persoană independentă. Scena recepției la ambasadă ar fi putut sugera că împlinirea eroinei a fost atinsă. Dar adevărata creștere a Elizei începe acum, cînd trebuie să reflecteze asupra propriului său destin. Înainte de a fi transformată într-o „doamnă", tînăra vindea flori, dar nu se vindea pe ea. După această schimbare nu mai are de vîndut nimic altceva.

În manuscrisul autograf *Pygmalion, A Scenario by George Bernard Shaw,* cercetat de noi în *The British*

Museum [12], scena recepţiei din casa ambasadorului apare, dar construcţia ei este de o manieră care, dacă nu estompează importanţa acestei victorii, ce ar fi putut duce la considerarea problemei dezvoltării Elizei ca soluţionată, nici nu o exagerează. În această secvenţă a scenariului, Eliza apare îmbrăcată strălucitor, însoţită de Higgins şi Pickering, devenind parte integrantă din societatea invitaţilor la recepţie, *dar nu rosteşte nici un cuvînt*. Se sugerează astfel amplificarea primei izbînzi avute în casa doamnei Higgins, dar de auzit nu o auzim, întrucît Eliza nu este ea însăşi. Ea mai are faţă de propria-i fiinţă datoria de a deveni o persoană independentă. Acţiunea internă se va putea dezvolta de aici înainte din plin pe baza soluţionării celei externe. O dată „ducesă", Eliza îşi va putea concentra toate resursele spirituale pentru a deveni o femeie independentă.

Intenţia iniţială a lui Shaw, de a nu da pondere prea mare în film acestei scene, s-a schimbat pe parcurs, filmul realizat atunci depăşind liniile scenariului consultat de noi. Scena recepţiei din casa ambasadorului va fi extinsă, cu întreaga intrigă legată de Nepommuck, care o identifică pe Eliza ca fiind o prinţesă maghiară, scenă care va fi adăugată de Shaw piesei în versiunea revăzută din 1941. De aici trebuie să tragem concluzia că mai există încă un manuscris pentru acelaşi scenariu de film sau un adaos la manuscrisul consultat de noi, care a stat la baza versiunii din 1941 şi pe care nu l-am putut identifica în cadrul fondului pus la dispoziţia cercetătorilor de *The British Museum*.

Germenii comediei care se creează în cadrul scenei de la recepţia ambasadorului se găsesc în următorul paragraf : „Chiar şi în relaţiile particulare cu oamenii culţi nu trebuie să vorbeşti prea bine. Aplică acest principiu la încercările tale de a învăţa limbi străine şi nu încerca niciodată să le vorbeşti prea bine. Şi nu-ţi fie teamă să călăto-

12 Bernard Shaw, *op. cit.*; No. of MS. 50628; No. of Folios 35.

reşti. Vei fi surprins să descoperi cît de puţin trebuie să ştii şi cît de rău poţi să pronunţi. Chiar şi printre englezi, dacă vorbeşti prea bine este o afectare plină de pedanterie. La un străin este ceva mai rău decît afectarea : este o insultă faţă de băştinaşul care nu-şi poate înţelege propria limbă atunci cînd este vorbită prea bine. [13] Gazda mărturiseşte în această scenă că a fost înfricoşată de modul în care Eliza a spus : „*How do you do*“, căci i-a adus aminte de învăţătoarea sa. Amintirea aceasta nu este întîmplătoare, ci este sugerată de acea afectare plină de pedanterie care este legată de grija unor oameni „de a vorbi prea bine“. Nopommuck îşi bazează de asemenea concluzia pe o observaţie reală : „Doar străinii care au fost învăţaţi cum să o vorbească o vorbesc atît de bine“. Dar Nepommuck apare în scenă ridicol prin faptul că el greşeşte şi nu pentru că judecă în mod teoretic greşit. Spectatorii sau cititorii care cunosc în amănunte istoria Elizei Doolittle, ştiu că Higgins are dreptate cînd afirmă că Eliza este „o fată obişnuită din Londra, scoasă din cloacă şi învăţată de un expert cum să vorbească“. [14] Dacă nu ar fi cunoscut întreaga istorie a eroinei, pînă la un anumit punct istoria Cenuşăresei, ei ar fi luat explicaţia lui Nepommuck drept plauzibilă, aşa cum o acceptă Gazda şi invitaţii săi. Exploatarea contradicţiei dintre aparenţă şi realitate este şi de data aceasta sursa comediei autentice. Există însă o inversiune tipic shawiană : Nepommuck şi toţi ceilalţi o iau pe Eliza drept ceea ce pare şi nu ceea ce este în realitate, deoarece aparenţa în acest caz particular corespunde ideii de realitate în cazurile generale. Nu se găsesc în fiecare zi profesori de fonetică, şi încă de talia şi eficienţa lui Higgins, care să înveţe un vorbitor *cockney* să vorbească limba

13 *Ibid.*, pp. 95—96.

14 *Pygmalion*, ediţia revăzută din 1942, în *George Bernard Shaw on Language*, editat de Abraham Tauber, Peter Owen, London, 1965, p. 46 (trad.).

Scanned with OKEN Scanner

„ideală" ; în schimb străinii care au avut posibilitatea să învețe engleza literară, fiind cu totul lipsiți de orice „accent" autentic, se întîlnesc frecvent.

Vorbirea Elizei, după prezentarea sa la recepția din casa ambasadorului, este caracterizată prin acurateța mijloacelor lingvistice față de noua sa stare. Ea realizează acum deosebirile dintre diferitele nivele ale vorbirii : alegerea cuvintelor este adecvată normelor vorbitorilor culți. Așa cum mărturisește aceasta : „Am uitat limba mea și nu o mai pot vorbi decît pe a voastră" ; declarația sa este exactă doar în privința elementelor esențiale ale noii Elize, „ducesa", și nu poate fi acceptată ad-litteram. Shaw era conștient că, oricît de surprinzătoare și credibilă putea fi evoluția unui personaj, acesta nu se putea rupe complet și definitiv, în orice circumstanțe, de vechea sa stare. Aici poate fi găsit realismul artei sale și acest fapt este o dovadă incontestabilă a măiestriei sale artistice. Există un moment de mare tensiune psihologică, cînd întîlnim din nou binecunoscutele ipostaze ale vechii Elize ; aceste ipostaze reactualizează elementele lingvistice din care era alcătuită florăreasa. În ultimul act al piesei, imediat ce declară că „Nu cred că aș mai putea scoate vreunul din sunetele cele vechi, chiar dacă aș încerca" — un lucru care ar fi putut fi adevărat în circumstanțele obișnuite — ea își pierde autocontrolul ca rezultat al apariției tatălui său și vechiul său strigăt de teamă, mînie sau admirație izbucnește liber : „Va-ai și o-liu !" Acest contrast, dintre ceea ce Eliza crede și ceea ce face, aparține comediei : este un contrast la fel de vechi ca și comedia însăși. Strigătul ei aparține comediei autentice întrucît ceea ce Eliza crede despre sine coincide cu ceea ce ea este acum în mod esențial : o nouă ființă, ce stăpînește o nouă limbă și o poate folosi în noile circumstanțe pentru care a fost educată. Cînd încărcătura psihologică depășește limitele obișnuite, ea nu se mai poate controla complet : pentru a o face va trebui să practice un lung timp noul ei alfabet, noua sa

Scanned with OKEN Scanner

stare de „ducesă". Transformarea tatălui său dintr-un măturător de stradă într-un domn elegant, evenimentul care i-a smuls strigătul, nu este mai puțin surprinzătoare ca transformarea florăresei într-o „ducesă".

În creionarea personajelor sale, Shaw a utilizat trăsături idiosincretice, capabile să le diferențieze. Eroii provenind din periferia Londrei sînt diferențiați lingvistic și social de cei aparținînd claselor de sus : personajele fiecărui grup diferă unele de altele în cadrul aceluiași grup. Iată de ce domnul Doolittle, măturătorul de stradă, are trăsături lingvistice comune cu Eliza și este totuși lingvistic deosebit de ea. Ambii au în comun o vorbire dialectală caracterizată prin cîteva forme gramaticale și pronunții comune, sau utilizări specifice ale cuvintelor. Doolittle are însă darul retoricii într-o măsură neatinsă de nici unul din vorbitorii *cockney* creați de Shaw înaintea sa. Este un orator înnăscut și foarte adesea se găsesc în vorbirea sa mijloace retorice remarcabile, în special folosirea repetiției combinată cu exclamații, aliterația și cadența.

Actul al patrulea nu este o discuție despre ceea ce s-a întîmplat, ci despre ceea ce se va întîmpla ca rezultat al evenimentelor precedente. Nu este o concluzie, ci o fereastră deschisă spre viitor. Acest ultim act privește confruntarea Elizei cu Higgins. Acesta pretinde că a creat-o pe Eliza, că toate gîndurile și cuvintele ei sînt ale sale, dar Eliza se simte obligată colonelului Pickering, căci el este acela care a învățat-o cum să se comporte. Este de asemenea actul în care Eliza ia hotărîrea să devină independentă. Pygmalion — Higgins este un creator de viață, dar el nu-și poate crește propria creație. Paradoxal, dorința lui de dominație o face pe Eliza conștientă de propria sa personalitate și propriul mod de viață. Ea devine propriul său Pygmalion, ca rezultat al psihologiei sale active. Romanța se sfîrșește în clipa în care Cenușăreasa, acum frumoasa doamnă, refuză să mai aducă papucii și își redobîndește independența. Și astfel Shaw adoptă în piesă o nouă con-

cepție a noțiunii de cuplu, cea care pune în lumină ideea de două forțe egale și opuse, care acționează de-a lungul unor linii paralele. Relațiile dintre personaje dobîndesc o nouă semnificație, în care eroina nu mai apare ca o simplă funcție a eroului, ci ei se condiționează reciproc. La începutul piesei, Higgins este fără îndoială un personaj care cunoaște succesul, dar nu și împlinirea profesională, căci el nu a dobîndit încă dimensiunea creatorului de caractere sau de școală științifică. El se împlinește prin Eliza și Pickering, care îi oferă posibilitatea ambelor realizări. În finalul piesei, Higgins apare ca un personaj realizat pe deplin din ambele puncte de vedere, dar nu epuizat. Eliza, pe de altă parte, își începe cariera dramatică, fiind un personaj care nu cunoaște încă dimensiunile personalității sale. Ea își dezvăluie dorința de a învăța, iar învățătura e poarta prin care ajunge să perceapă mizeria existenței sale anterioare, premisa procesului de dezvoltare a caracterului său. Uriașele sale potențialități creatoare sînt trezite și personajul cunoaște împlinirea succesului. Acesta declanșează însă cea mai puternică criză de conștiință, care se transformă în dorința de luptă, de schimbare definitivă a condiției sale umane. Personajul evită astfel epuizarea, atît din punct de vedere moral, cît și intelectual. Eliza este în ultimă instanță o răzvrătită și aceasta este contribuția sa originală și elementul nou, care reinterpretează mitul lui Pygmalion și al Galateei.

Există o ultimă accepție a noțiunii de cuplu pe care Higgins și Eliza ar mai fi putut-o împărtăși și anume aceea de bărbat și femeie legați prin căsătorie sau logodiți. Și este semnificativ faptul că Shaw a respins cu toată tăria tocmai această accepție care este atît de populară. În urmarea în proză a piesei, Shaw a căsătorit-o pe Eliza cu Freddy și a folosit toate argumentele pentru a convinge cititorii și potențialii săi spectatori că Eliza nu s-ar fi putut niciodată mărita cu Higgins. Motivul principal este acela că independența Elizei s-ar fi redus la o simplă afirmație

dacă s-ar fi căsătorit cu el. Aceasta este lecția Norei lui Ibsen. Iată cauza pentru care, în scenariul de film deja menționat, Shaw introduce secvențe destul de importante în masa filmului, în care înfățișează dragostea lui Freddy și a Elizei, logodna lor, plimbarea cu mașina prin noapte și un incident pe care îl au cu poliția. Ceea ce structura dramatică nu a putut permite și era ulterior explicat devine parte integrantă a filmului.

Este evident că piesa *Pygmalion* constituie un întreg multidimensional ; luarea în considerație a întregului complex de probleme este necesară, chiar dacă în eseul de față ne-am propus o restrîngere a obiectului cercetării. Contribuția artistului la dezvoltarea motivului literar al lui Pygmalion poate fi ușor desprinsă din acest ansamblu. Este de remarcat, în primul rînd, faptul că Bernard Shaw urmărește acest motiv pe toate cele trei planuri tradiționale : triumful artistului asupra naturii, pedepsirea celibatarului și misoginului și aspectul educativ. Primul nivel este ilustrat de succesul lui Higgins în transformarea Elizei într-o „ducesă" prin predarea foneticii. Celibatarul și misoginul este pedepsit prin faptul că nu se căsătorește cu „creația" sa. Educația este efectivă prin schimbarea Elizei. La prima vedere se pare că nimic nu s-a schimbat, că piesa lui Shaw este o variație pe același motiv ; cu toate acestea, tema este complet schimbată. Este o temă specific shawiană, o temă ce diferă fundamental de cea tradițională. Mitul lui Pygmalion este în esența sa mitul creației. Legendarul Pygmalion sculpta piatra și prin forța artei sale a reușit să o umanizeze. Creația lui Higgins este de altă natură. Materialul său este cuvîntul, iar acțiunea sa nu se exercită asupra unei materii fără formă, ci asupra unei ființe umane. Și oricît de modeste sînt aspirațiile Elizei, ele sînt o reflecție a viselor sale de depășire a condiției sociale în care se află. Higgins, în dublul său rol de autor-regizor, trebuie să țină seama atît de rolul social pe care îl poate juca Eliza, cît și de cel pe care aceasta dorește să-l joace.

Scanned with OKEN Scanner

Față de Pygmalion, care are de învins doar limitele artei sale, Higgins este limitat în acțiunile sale de relațiile sociale. El nu o poate transforma pe Eliza într-o ducesă, dar o poate ajuta să vorbească și să se comporte ca o ducesă. El se lansează într-un „joc" care are mai mult decît o valoare de test profesional suprem ; prin semnificația sa el sfidează limitele prestabilite ale individului. Dar în final nu Higgins, ci Eliza este cea care evoluează. Tema lui Shaw este cea a dezvoltării, mai puțin spectaculoasă, dar mai adecvată vieții. Ceea ce contează cu adevărat în piesă este dezvoltarea internă a Elizei. Higgins a fost germenul fără de care evoluția ei nu ar fi putut începe, dar numai un germene. Eliza a avut propriile sale resurse psihologice, care au făcut-o să triumfe asupra vieții și stării ei anterioare. Considerațiile de mai sus ne fac să conchidem că Shaw a interpretat vechiul motiv în felul său propriu, schimbîndu-i tema în concordanță cu propriile sale idei asupra vieții și dezvoltării. O astfel de revoluționare a vechiului motiv nu fusese posibilă înaintea lui Shaw.

Pygmalion este un exemplu ilustrativ pentru felul în care Shaw și-a provocat auditoriul. Cu toate acestea, spectatorii pentru care a scris dramaturgul au fost contemporanii săi și nu cei ai viitorului apropiat sau îndepărtat. Este evident că a încercat să ofere însă interpretări de alternativă, respingînd acele valori ale contemporanilor pe care le-a considerat perimate sau eronate. Ideile pe care a vrut să le schimbe corespund în linii mari celor impuse de tradiția literară, fapt care a cerut schimbarea tradiției literare însăși. Această tradiție i-a făcut pe oameni să creadă că orice schimbare ar putea suferi un personaj pe scenă, aceasta trebuie să fie consecința unor fapte externe, conflictul intern fiind mai puțin eficace în teatru. Eliza este un personaj dinamic pentru rațiuni contrarii : ea devine o ființă umană cu suflet atunci cînd trebuie să lupte pentru viață și încetează să fie o păpușă, iar acest lucru ne amintește de spiritul lui Ibsen. Piesa pune permanent în

Scanned with OKEN Scanner

evidență contradicția dintre aspirații și posibilități, dintre sfidare și constrîngere, dintre aparență și realitate, contradicții pe care Shaw a știut permanent să le echilibreze artistic, transformînd cele două roluri într-o textură artistică ce sugerează complexitatea partiturilor muzicale, în care temele se dezvoltă la început independent, apoi se întrepătrund, se contrazic, se contopesc pentru o clipă, ca în final să-și regăsească identitatea, îmbogățite prin contactul reciproc. Piesa lui Shaw înseamnă mai mult decît expunerea unor motive competitive ; este un act deliberat de schimbare a gustului și judecății publicului și are caracter novator. Este un material de creație ideal pentru acele personalități artistice care au ales scena ca mijloc de dezvăluire a marilor valențe sufletești ale umanității.

Am putea spune că în *Pygmalion* Bernard Shaw a valorificat la maximum cunoștințele sale asupra structurii muzicale a unei opere. Cînd ne referim la structura muzicală a dramei, ne referim de fapt la analogia care poate fi făcută pînă la un anumit punct între o lucrare care se bazează pe resursele limbii și cea construită cu ajutorul sunetelor produse de instrumentele muzicale, sau bazată pe melodia intonată de vocea omenească. Scopul primordial al limbii este acela de comunicare, de transmitere a unui sens, dar acesteia nu i se poate nega existența unor potențialități expresive. Diferitele tipuri de limbaje pot fi, de pildă, puse a se confrunta sau împleti într-un mod asemănător acelui în care se confruntă sau se împletesc două melodii. În *Pygmalion*, de pildă, actul întîi al piesei ar putea fi considerat ca sugerînd o astfel de confruntare între două tipuri de limbaje : limbajul literar, reprezentat de Bărbatul Care Ia Note, Domnul, Mama, Fiica și Freddy și limbajul dialectal, iar într-un sens mai larg cel popular, reprezentat de Florăreasă și de toți ceilalți trecători. Desigur, un astfel de paralelism impune un mod de apreciere a celor două tipuri de limbaje care să nu ia în considerare ideea de polifonie vocală a personajelor care formează,

Scanned with OKEN Scanner

toate la un loc, fiecare tip de limbaj, ci, deci, ideea de unison. Ceea ce contează în primul rînd într-o asemenea perspectivă sînt elementele comune și nu cele ce marchează deosebirile în cadrul fiecărei grupe. Dar, așa cum am văzut, nu toate personajele *cockney* vorbesc în mod identic. Am putea spune că fiecare are ritmul sau laitmotivul său. Aceste elemente pot suferi unele modificări pe parcursul operei dramatice, la fel ca în cazul celei muzicale. Eliza, de pildă, ar fi neinteresantă dacă de la începutul pînă la sfîrșitul piesei ar fi compusă din aceleași elemente. Dar ea evoluează, se debarasează de vechiul limbaj pentru a asimila unul nou. În momentele de mare tensiune psihologică, ea revine însă la elementele vechii sale linii melodice, pe care le-am putea concretiza în revenirea la unele particularități gramaticale ale vorbirii sale anterioare. Strigătul său specific de la începutul piesei, reluat constant în actul al doilea în situațiile în care eroina trăiește stări emotive deosebite, ar putea fi identificat cu un laitmotiv specific propriei sale melodii, care va puncta în mod evocativ vechea sa linie melodică după asimilarea noului limbaj. Prin acest laitmotiv dramaturgul marchează contrastul dintre linia melodică inițială a eroinei și linia melodică nouă, pe care a dobîndit-o prin procesul instrucției. Putem remarca, de asemenea, că, în varianta revăzută a piesei, asistăm de fapt la schimbarea acesteia prin scena nou introdusă a instrucției fonetice, în care Eliza se debarasează de vechile sale sunete pentru a dobîndi altele noi. Imaginația spectatorului este capabilă să recompună în felul acesta mult mai ușor ce s-a întîmplat cu Eliza, modul în care și-a însușit noul cod.

Ritmul joacă în această evocare a atmosferei muzicale a piesei un rol important. Să ne gîndim la alternarea momentelor de vorbire dialectală și literară din primul act al piesei, în care accentul cade neîndoielnic pe vorbirea dialectală, și la aceeași alternanță din ultimul act, în care vorbirea literară este cea care iese triumfătoare, dar în care

Scanned with OKEN Scanner

revenirea momentană a Elizei la particularităţile gramaticale ale florăresei evocă întregul drum parcurs de ea în această miraculoasă transformare. Sau putem vorbi de ritm muzical în diferite alte ipostaze pe care le îmbracă textul dramatic. Este suficient să-l evocăm pe bătrînul Doolittle, cu construcţiile sale cadenţate după modelul muzicii, retoricii şi poeziei, pentru a ne da seama de marea varietate de procedee a căror existenţă nu poate fi ruptă de ideea de ritm.

Toate aceste elemente sînt suficiente motive să considerăm *Pygmalion* o capodoperă neegalată de Shaw sub aspectul structurii şi artei cuvîntului. Există, neîndoielnic, şi alte piese în care dramaturgul se apropie de perfecţiune. Niciuna din ele nu prezintă însă o mai mare armonie, un echilibru mai fericit al diferitelor planuri ca această piesă. Iar tema ei este cu adevărat majoră, cu nimic mai prejos decît a oricărei alte piese. Căci nici o temă majoră nu poate fi ruptă de dragostea profundă pentru oamenii simpli, demni să reprezinte, în mod justificat, un popor. *Pygmalion* este expresia cea mai simplă a acestui ataşament. Piesa tratează ceea ce este mai caracteristic pentru un popor, problema limbii sale, în ambele ei aspecte, în cel popular şi în cel literar şi arată respectul cuvenit faţă de ea tocmai pentru că le acordă amîndurora acelaşi drept justificat la viaţă. Este un mesaj pe care îl desprindem cu bucurie din această creaţie atît de originală, în care idei uneori iconoclaste despre limbă şi societate vin să susţină cele mai vechi idealuri ale umaniştilor din toate timpurile.

HORIA HULBAN

Scanned with OKEN Scanner

PYGMALION

Piesă în cinci acte

1912

În românește de
PETRU COMARNESCU

Scanned with OKEN Scanner

„PREFAȚĂ LA PYGMALION: UN PROFESOR DE FONETICA"[1]

Cum se va vedea ceva mai tîrziu, *Pygmalion* nu are nevoie de o prefață, ci de o urmare, pe care am scris-o și am așezat-o la locul potrivit.

Englezii nu au respect pentru limba lor și nu vor să-și învețe copiii să o vorbească. *Nu o știu scrie, întrucît nu au cu ce să o scrie, în afara unui vechi alfabet străin, în care doar consoanele — și nici cel puțin toate acestea — au o valoare oarecare bine stabilită. În consecință, nici un om nu poate învăța singur cum ar trebui să sune atunci cînd e citită și este imposibil ca un englez să-și deschidă gura fără a-l face pe un alt englez să-l urască. Majoritatea limbilor europene sînt acum accesibile străinilor cînd sînt așternute negru pe alb. Engleza și franceza nu sînt accesibile în această formă nici chiar englezilor și francezilor. Reformatorul de care avem nevoie astăzi trebuie să fie un entuziast plin de energie: de aceea am făcut unul, eroul unei piese populare.*

Au existat astfel de eroi care au strigat în pustiu timp de mulți ani. Cînd subiectul a început să mă intereseze, spre sfîrșitul deceniului al optulea al secolului al nouă-sprezecelea, ilustrul Alexander Melville Bell, inventatorul Vorbirii Vizibile, emigrase în Canada, unde fiul său a

1 Prefața a fost scrisă de G. B. Shaw în 1912 și revăzută în 1942.

inventat telefonul [2], dar Alexander J. Ellis era încă un venerabil bătrîn londonez, cu un cap de-a dreptul impresionant, permanent acoperit cu un capişon de catifea în formă de craniu, pentru care îşi cerea scuze în public într-o manieră foarte curtenitoare. El şi Tito Pagliardini, un alt veteran al foneticii erau nişte oameni care nu puteau să nu-ţi placă. Henry Sweet, pe vremea aceea un om tînăr, nu avea dulceaţa lor de caracter : era la fel de conciliator faţă de muritorii obişnuiţi ca Ibsen [3] sau

---

2 Alexander Graham Bell (1847—1922), născut în Scoţia, a devenit, după studiile universitare, asistent al tatălui său, Alexander Melville Bell, inventatorul „vorbirii vizibile", un sistem de predare pentru surdomuţi. Graham Bell a predat mai tîrziu lecţii de vorbire la diferite şcoli pentru surdomuţi din Anglia şi din 1871 în S.U.A. Shaw se referă aici la emigrarea familiei Bell în Canada în 1870, în urma îmbolnăvirii celor trei fii de tuberculoză. Doi fraţi ai lui Graham mor de această boală, dar el se însănătoşeşte. Emigrează apoi în S.U.A. unde predă fiziologia vocală la Universitatea din Boston, unde o va învăţa vorbirea vizibilă pe viitoarea soţie, Mabel Hubbard, o tînără handicapată de surzenie din cauza scarlatinei. Multe din invenţiile sale sînt legate de strădania sa de a-şi ajuta soţia. Cercetările sale din domeniul sunetului au dus la inventarea telefonului; patentat la 7 martie 1897. A mai inventat telegraful multiplu sau armonic, ce permitea transmiterea mai multor mesaje simultan (1874), fotofonul (1880) şi altele.

3 Henrik Ibsen, (1828—1909), dramaturg norvegian, reprezentant de frunte al dramei realiste de factură socială, dar şi autor al unor drame eroico-romantice de inspiraţie folclorică sau istorică, sau al unor piese de factură simbolistă şi naturalistă. A exercitat o influenţă considerabilă asupra contemporanilor săi şi în mod deosebit asupra dramaturgiei din prima perioadă de creaţie a lui G. B. Shaw, prin teatrul de idei, ilustrat de piese ca *Nora* sau *O casă cu păpuşi*, analizată de Shaw în profunzime în eseul său *The Quintessence of Ibsenism (Chintesenţa ibsenismului)*. H. Ibsen este unul din cei mai importanţi reprezentanţi ai dramaturgiei

Samuel Butler [4]. Marea sa abilitate ca fonetician (cred că era cel mai bun din ei în treaba asta) l-ar fi îndreptăţit la o înaltă recunoaştere oficială şi l-ar fi ajutat probabil să popularizeze acest subiect, dacă n-ar fi fost dispreţul său satanic pentru toţi demnitarii academiei şi în general faţă de cei ce se gîndeau mai mult la limba greacă decît la fonetică. Odată, pe vremea cînd Institutul Imperial se ridica în South Kensington, iar Joseph Chamberlain [5] dădea avînt economic Imperiului, am reuşit să-l conving pe editorul unei reviste lunare de frunte să-i comande lui Sweet un articol asupra importanţei colosale a subiectului său. Cînd acesta a fost adus, nu conţinea nimic altceva decît un atac extrem de batjocoritor la adresa unui profesor de limbă şi literatură, a cărui catedră Sweet considera că i se cuvine doar unui expert în fonetică. Articolul, fiind calomniator, a trebuit să fie înapoiat ca fiind necorespunzător, iar eu a trebuit să renunţ la visul de a-l aduce pe autorul său la luminile rampei. Cînd l-am

---

universale din secolul al XIX-lea. Aici se face aluzie la intransigenţa demonstrată de H. Ibsen faţă de tarele sociale ale epocii sale.

4 Samuel Butler (1612—1630), poet şi autor satiric englez. Este autorul celebrului poem burlesc *Hudibras*, considerat prima satiră britanică ce atacă fanatismul, ipocrizia, intoleranţa religioasă, pretenţiile, pedanteria şi alte defecte. A fost un scriitor deosebit de incisiv, capabil de o mare forţă de analiză satirică a diferitelor aspecte ale societăţii în care trăia.

5 Joseph Chamberlain (1836—1914), politician englez, adept al unităţii imperiale britanice. Între 1895—1900 a fost secretar de stat pentru colonii şi a încercat să pună în aplicare un plan de federalizare imperială ce a avut unele consecinţe pozitive asupra dezvoltării comerţului, fapt la care se referă G. B. Shaw. Pentru stimularea comerţului în cadrul Imperiului Britanic, a propus introducerea unui tarif preferenţial şi a pus bazele unei legi pentru reforme tarifare.

Scanned with OKEN Scanner

întîlnit după aceea, pentru prima dată după mai mulți ani, spre marea mea mirare am descoperit că el, care fusese un tînăr destul de prezentabil, reușise, datorită unui dispreț profund, să-și schimbe înfățișarea personală pînă la a ajunge un fel de repudiere în carne și oase a Oxfordului și a tuturor tradițiilor sale. Acolo trebuie să fi fost împins, în mare măsură în ciuda voinței sale, să accepte ceva ce se numea un post de conferențiar. Viitorul foneticii se găsește, probabil, în mîinile elevilor săi, care au jurat cu toții credință în el ; dar nimic n-a putut aduce omul însuși în ton cu universitatea de care ținea cu toate acestea, prin dreptul divin, într-un mod intens oxfordian. Îndrăznesc să spun că lucrările sale, dacă a lăsat vreuna, includ niște satire care ar putea fi publicate fără a avea rezultate prea destructive peste cincizeci de ani de acum înainte. Cred că nu era deloc antipatic ; aș spune, dimpotrivă ; dar nu-i suporta pe proști cu plăcere, iar pentru el, *toți erudiții care nu erau foneticieni pasionați erau niște proști.*

Cei care l-au cunoscut vor recunoaște în actul al treilea aluzia la *Sistemul cursiv de stenografie* pe care îl întrebuința pentru a scrie ilustrate. Poate fi învățat dintr-un manual de 4 șilingi și 6 penny publicat de *Editura Clarendon*. Ilustratele pe care le descrie doamna Higgins sînt asemănătoare celor pe care le-am primit de la Sweet. Descifram cîte un sunet pe care un vorbitor *cockney* l-ar reprezenta prin *zerr*, iar un francez prin *seu*, ca apoi să-i scriu pentru a-i cere aprins să-mi explice ce naiba a vrut să spună cu asta. Sweet, cu un nemărginit dispreț pentru prostia mea, îmi replica că nu a vrut doar să spună, ci acela chiar era cuvîntul „Result“[6], întrucît nici un alt cuvînt care conține acel sunet și poate avea sens în respectivul context nu există în nici una din limbile vorbite pe pămînt. Faptul că unii muritori mai puțin pricepuți

6 „Rezultat“, în limba engleză.

Scanned with OKEN Scanner

aveau nevoie de indicații mai detaliate depășea răbdarea lui Sweet. De aceea, deși esența Sistemului său cursiv de stenografie este aceea că poate exprima perfect orice sunet al limbii, atît vocalele cît și consoanele și că mîna sa nu trebuie să facă alte linii decît cele ușoare și obișnuite prin care îl scrieți pe *m,n,* pe *u,l,p,* și *g,* așternîndu-le în orice unghi care vă vine la îndemînă, hotărîrea sa nefericită de a face această scriere remarcabilă și cu totul lizibilă să servească și drept sistem de stenografie, a redus-o în propria sa practică la una din cele mai neînțelese criptograme. Scopul său a fost acela de a crea o scriere lizibilă, adecvată și completă pentru limba noastră, dar a fost împins să-l depășească, de disprețul său pentru popularul sistem de stenografie Pitman, pe care el îl numea Pitfall [7]. Triumful lui Pitman a fost triumful organizării comerciale : exista un săptămînal menit să te convingă să înveți sistemul Pitman ; existau cărți, caiete de exerciții ieftine și chiar transcrieri de cuvîntări pe care să le copiezi și școli în care profesori experimentați se ocupau de tine pînă dobîndeai eficiența necesară. Sweet nu a putut organiza piața sa de desfacere în această manieră. Ar fi putut la fel de bine să fie sibila [8] care rupe frunzele unei profeții la care nu asistă nimeni. Manuscrisul său care costa 4 șilingi și 6 penny, apărut în cea mai mare parte litografiat după propriul său manuscris autograf, căruia nu i s-a făcut niciodată o reclamă vulgară, s-ar putea să fie adoptat într-o bună zi de către o organizație

---

7 Joc de cuvinte : „Pitfall" înseamnă „eșecul lui Pit" adică al lui Pitman.

8 Termenul provine din latinescul *Sibylla,* derivat, la rîndul său, dintr-un etimon grecesc, și desemnează una din cele aproximativ 10 profete care ar fi trăit în diferite părți ale lumii antice, de pildă în Grecia, Italia, Egipt, ș.a.m.d. Astăzi denumește curent o femeie care se îndeletnicește cu profeția.

Scanned with OKEN Scanner

care să-l impună publicului, așa cum „The Times“ [9] a promovat „Enciclopedia Britanică“ [10], dar, pînă atunci, nu o va lua, cu siguranță, înaintea sistemului Pitman. În timpul vieții mele am cumpărat trei exemplare din el și sînt informat de către editori că existența sa retrasă este încă sănătoasă și fermă. Eu am învățat de fapt cel de-al doilea sistem de mai multe ori și totuși sistemul în care scriu aceste rînduri e sistemul Pitman. Motivul e acela că secretara mea nu poate transcrie sistemul Sweet, fiind învățată cu forța în școlile lui Pitman. *În America aș fi putut folosi sistemul Gregg, bine organizat din punct de vedere comercial, care a luat ceva de la Sweet, făcînd literele desenabile (cursive, cum le-ar fi numit Sweet), în loc de a le face geometrice, ca ale lui Pitman. Dar toate aceste sisteme, inclusiv cel al lui Sweet, sînt alterate prin faptul că sînt întrebuințate în procesele verbale, în care scrierea exactă și împărțirea în silabe sînt imposibile. O scriere fonetică completă și exactă nu e nici practică și*

---

9 Fondat la 1 ianuarie 1785 de John Walter sub titlul „The Daily Universal Register“, ziarul își schimbă numele în „The Times“ în 1788. Interesul deosebit pentru știrile sale a fost asigurat nu numai de o ținută exemplară, ci și de faptul că a fost primul ziar care a introdus practica utilizării corespondenților străini și a corespondenților de război. Începînd din 1902, ziarul publică săptămînal, „The Times Literary Supplement“, iar din 1910 un supliment educațional.

10 Prima ediție din „Encyclopaedia Britannica“ a fost publicată începînd cu 1768 și a apărut pe parcursul a 100 de numere săptămînale, la prețul de 6 penny, fiind ulterior publicată în 3 volume. Metoda de abordare a subiectelor era monografică. Începînd cu a 14-a ediție, au fost preferate articole scurte, pe teme specifice. În primii 150 de ani enciclopedia a fost britanică, dar treptat s-a americanizat, principalele sale redacții fiind astăzi la Chicago, Londra și Toronto.

Scanned with OKEN Scanner

nici necesară în întrebuințarea curentă, dar dacă ne vom mări alfabetul la dimensiunile alfabetului rusesc și vom face scrierea noastră la fel de fonetică ca spaniola, progresul va fi uriaș.

Pygmalion-Higgins nu este un portret al lui Sweet, pentru care aventura Elizei Doolittle ar fi fost imposibilă ; totuși, așa cum se va vedea, există în piesă elemente care amintesc de Sweet. Cu fizicul și temperamentul lui Higgins, Sweet ar fi putut avea un succes extraordinar. Așa însă, el s-a impus din punct de vedere profesional Europei într-o asemenea măsură încît a făcut din relativa sa obscuritate personală de la Oxford și eșecul Oxfordului de a-i răsplăti eminența, o enigmă pentru specialiștii străini din acest domeniu. Nu condamn Oxfordul, întrucît cred că Oxfordul este cu totul justificat să ceară o anumită amabilitate socială din partea copiilor săi adoptivi (și cerul știe că nu este deloc excesiv în *cerințele* sale) ; căci, deși știu prea bine cît este de greu pentru un om de geniu dintr-un domeniu subapreciat să mențină relații prietenești și calme cu oamenii care-l subapreciază și care mențin cele mai bune locuri pentru domeniile mult mai puțin importante pe care le profesează cu totul lipsiți de originalitate și uneori fără a avea suficientă dotare pentru ele, totuși, dacă-i copleșește cu mînie și dispreț, nu se poate aștepta din partea lor să-l acopere cu onoruri.

Despre următoarea generație de foneticieni știu puține. Deasupra lor se înalță Robert Bridges [11], căruia

---

11 Robert Seymour Bridges (1844—1930), poet laureat. Ca filolog, a fost susținătorul ideii „englezei pure". A studiat medicina, dar după cîțiva ani de practică medicală s-a retras, dedicîndu-se poeziei, științei și artelor. A publicat mai multe volume de versuri, de teatru în versuri și eseuri asupra unor mari scriitori englezi, printre care J. Milton.

Scanned with OKEN Scanner

Higgins îi datorează, probabil, simpatiile sale pentru Milton, deşi, şi în acest caz, trebuie să neg orice încercare de portretizare. Dar, dacă piesa reuşeşte să facă publicul conştient că există asemenea oameni ca foneticienii şi că ei sînt astăzi printre cei mai importanţi oameni din Anglia, îşi va atinge scopul.

Aş vrea să mă laud că *Pygmalion* a fost o piesă plină de succes *atît pe scenă cît şi pe ecran,* în întreaga Europă şi în America de Nord, ca şi acasă. Este atît de intens şi deliberat didactică, iar subiectul său este atît de sec, încît îmi face plăcere să-l arunc în faţa deştepţilor care repetă ca papagalii că arta nu ar trebui niciodată să fie didactică. Vine să-mi dovedească teoria contrară, că *marea artă nu poate* să fie nimic altceva.

În concluzie şi spre încurajarea oamenilor handicapaţi de accente care-i exclud de la toate slujbele înalte, aş adăuga că schimbarea determinată de profesorul Higgins în florăreasă nu este nici imposibilă şi nici neobişnuită. Fiica portăresei din zilele noastre care îşi îndeplineşte aspiraţia de a o juca pe Regina Spaniei în *Ruy Blas*[12] la Théâtre Français este doar una din multele mii de femei şi bărbaţi care şi-au lepădat dialectele în care s-au născut şi au dobîndit o limbă cu totul nouă. *Vînzătorii din magazinele noastre din West End şi servitorii din casele noastre sînt bilingvi.* Dar lucrul acesta trebuie făcut ştiinţific, sau ultima stare a aspirantului poate fi mai proastă decît cea dinainte. Un dialect cinstit de periferie este mult mai tolerabil decît încercările persoanelor care

12 *Ruy Blas,* piesă romantică de Victor Hugo (1802—1885), care a stîrnit atît entuziasm cît şi controverse printre contemporanii marelui scriitor francez.

nu au fost învăţate fonetică să imite plutocraţia. *Florăresele ambiţioase care citesc această piesă nu trebuie să-şi imagineze că pot trece drept doamne printr-o imitaţie nesupravegheată.* Ele trebuie să înveţe alfabetul din nou şi într-un mod cu totul diferit, de la un expert în domeniul foneticii. Imitaţia le face doar ridicole.

Traducere de HORIA HULBAN

Scanned with OKEN Scanner

PERSOANELE

(în ordinea intrării în scenă)

HENRY HIGGINS
DOAMNA HIGGINS, mama sa
ELIZA DOOLITTLE
ALFRED DOOLITTLE, tatăl ei
COLONELUL PICKERING
DOAMNA EYNSFORD HILL
CLARA, fiica ei
FREDDY, fiul ei
DOAMNA PEARCE
UN CETĂȚEAN
UN OM IRONIC
SERVITOAREA

Oameni din public

Scanned with OKEN Scanner

ACTUL I

În fața teatrului Covent Garden[1], *la ora 11,15 seara. Șiroaie de ploaie repede de vară. Din toate părțile se aud fluierături desperate după birje. Pietonii fug ca să se adăpostească în piața de zarzavaturi și sub porticul bisericii Sfîntul Paul, unde s-au și adunat cîteva persoane, printre care o doamnă cu fiica sa, în rochii de seară. Toți privesc posomoriți ploaia, afară de un bărbat care stă cu spatele spre ceilalți, părînd cu totul absorbit de cele ce înseamnă mereu într-un carnețel.*

Orologiul bisericii bate primul sfert.

FIICA *(stînd în spațiul dintre cele două coloane centrale ale porticului, mai mult înspre coloana din stînga)* : M-a pătruns frigul pînă la oase. De ce o fi zăbovind atîta Freddy ? A plecat de douăzeci de minute.

MAMA *(la dreapta fiicei sale)* : Nu-i chiar atîta. Ar fi putut găsi o birjă pînă acuma.

UN CETĂȚEAN *(la dreapta doamnei)* : Nu găsești el nici o birjă, cucoanî, pîn'la unsprezeci jumătati, cînd s-întorc birjarii, după ce ș-au dus mușteriii di la teatru.

---

1 Așezată la nord de Strand și de Westminster, Covent Garden e prima piață publică londoneză și principala piață de flori, fructe și legume a Londrei. A fost sistematizată între anii 1630—1633 de arhitectul Inigo Jones (1573—1652), fondatorul școlii clasice de arhitectură britanică.

Scanned with OKEN Scanner

MAMA : Dar ne trebuie numaidecît o birjă. Nu putem aștepta aici pînă la unsprezece jumătate. E îngrozitor.

CETĂȚEANUL : De ! cucoanî, n-am ci-ți faci.

FIICA : Dacă Freddy ar fi un pic mai descurcăreț, ar fi găsit o trăsură la ieșirea teatrului.

MAMA : Ce o fi făcînd bietul băiat ?

FIICA : Uite, alții au făcut rost de birjă. Numai el, nu.

Freddy sosește repede dinspre strada Southampton, gonit de ploaie. Vine între ele, închizînd o umbrelă din care șiroiește apa. Este un tînăr de douăzeci de ani, în haine de seară, ud leoarcă la picioare.

FIICA : Ei, n-ai găsit nici o trăsură ?

FREDDY : Nu poți găsi nici una, oricît ai da.

MAMA : Vai, Freddy, nu se poate ! Nu te-ai uitat bine.

FIICA : Asta-i bună ! Ai fi vrut să alergăm noi după vreo birjă ?

FREDDY : Vă spun că au fost luate toate. Ploaia a venit pe neașteptate și fiecare a fost nevoit să ia o birjă. Am fost pînă la Charing Cross [2], apoi am luat-o îndărăt pînă aproape de Ludgate Circus [3], dar degeaba.

MAMA : Ai încercat la Trafalgar Square [4] ?

FREDDY : Nu era nici una la Trafalgar Square.

---

2 Numele de Charing Cross provine de la o cruce ridicată de regele Edward I în memoria reginei Eleanor. Astăzi se află aici o importantă gară ce servește circulația londoneză suburbană. Charing Cross e amplasat la vest de Strand și la nord de Whitehall. Convențional se consideră că acesta este centrul Londrei.

3 Ludgate Circus este o importantă piață publică la intersecția străzilor Fleet și Ludgate Hill cu Ringdon Street și Bridge Street.

4 Trafalgar Square a primit acest nume în memoria Bătăliei de la Capul Trafalgar în care flota britanică a înfrînt flota spaniolă în anul 1805. Piața se găsește în apropiere de gara Charing Cross.

Scanned with OKEN Scanner

FIICA : Dar ai fost pînă acolo ?
FREDDY : Am fost pînă la gara Charing Cross. Doar n-ai fi vrut să colind pînă la Hammersmith [5] ?
FIICA : N-ai făcut nici o ispravă, asta e !
MAMA : Tare mai eşti papă-lapte, Freddy. Du-te încă o dată şi să nu vii fără trăsură.
FREDDY : O să mă mureze degeaba.
FIICA : Atunci, ce să mai zicem noi ? Vrei să stăm în curentul acesta toată noaptea, cu aproape nimica pe noi ? Zău că prea eşti egoist.
FREDDY : Bine ! Dacă-i aşa, mă duc. *(Deschide umbrela şi se repede spre Strand [6], dar dă peste o florăreasă, care se grăbea spre adăpost, răsturnîndu-i coşul din mîini. Un fulger orbitor, urmat aproape simultan de bubuitul tunetului, orchestrează incidentul.)*
FLORĂREASA : Ce nu-ţi cşti ochii pe unde calci, Freddy ?
FREDDY : Iartă-mă. *(Pleacă fugind.)*
FLORĂREASA *(adunîndu-şi florile şi aşezîndu-le din nou în coş)* : Ia tă uită colea, două buchete dă violete zdrobite în noroiul ăsta ! Ah, ce frumuseţe dă violete avusei ! *(Se aşază pe piedestalul coloanei, la dreapta cucoanei, şi îşi alege florile. Nu-i de loc atrăgătoare. Să tot aibă optsprezece ani, poate douăzeci, mai mult nu. Poartă o pălărioară marinărească, neagră, de paie, care a fost bătută de praful şi funinginea Londrei, fiind rar sau niciodată periată. Părul ei ar avea mare nevoie de spălat : culoarea-i spălăcită ce o vedem nu-i cea firească. Poartă un*

---

5 Hammersmith este unul din cele 32 de oraşe-satelit ale Marii Londre. Se găseşte în vestul Londrei, la nord de Tamisa. La est se învecinează cu Hounslow şi Ealing, la nord cu Brent şi la est cu Chelsea şi Kensington.

6 Strand este o importantă arteră la nord de Tamisa, ce se continuă spre est cu Fleet Street şi Ludgate Circus.

Scanned with OKEN Scanner

palton negru ponosit, strîns pe talie, și care-i ajunge aproape pînă la genunchi. Are o fustă castanie cu un șorț dintr-un material ieftin. Ghetele îi sînt tare scîlciate. Florăreasa este, fără îndoială, cît poate fi ea de curată, însă în comparație cu cucoanele este foarte murdară. Trăsăturile chipului nu sînt mai urîte decît acelea ale cucoanelor, dar mai neîngrijite. Fata ar avea nevoie de serviciile unui dentist.)

MAMA : De unde știi, mă rog, că pe fiul meu îl cheamă Freddy ? [7]

FLORĂREASA : Va să zică-i odrasla mătăluță ? Păi vezi, dacă ai fi știut cum să-l crești, nu mi-ar fi paradit frumusețe dă flori — sărăcana dă mine ! Și pă urmă 'mnealui dă colo să-și ia tălpășița pă daiboși ! Păi mai bine m-ai atinge cu niște biștari, cocoană, ca să pot mai abitir să-mi scot paguba ! *(Aici vă cer scuze pentru încercarea mea neizbutită, la care trebuie să renunț, de a reda, fără un alfabet fonetic, dialectul florăresei, dialect de neînțeles în afara Londrei* [8]*.)*

---

7 Mama „dovedește atît suspiciune cît și neliniște asupra păstrării standardelor morale convenționale prin modul în care o interoghează pe Eliza despre felul în care a aflat că pe fiul său îl cheamă Freddy. La urma urmelor, există un singur motiv al suspiciunii sale" (Alexander, Nigel, *A Critical Commentary on Bernard Shaw's „Arms and the Man" and „Pygmalion"*, Macmillan, London, 1968, p. 57.)

8 Este vorba de dialectul *Cockney*, care aparține de dialectele sudice ale Angliei. Acesta este un dialect urban, vorbit în capitala Marii Britanii. Fiind larg răspîndit printre londonezi, lingviștii disting în mod curent două variante : una vorbită de clasele mijlocii și alta vorbită în mod deosebit în East End, cartierul păturilor celor mai sărace ale capitalei. Deși nu se poate face o distincție precisă între cele două variante, se consideră, în general, că prima variantă prezintă unele particularități de pronunție față de engleza literară, în timp ce a doua este marcată atît de o intensi-

Scanned with OKEN Scanner

FIICA : Nici să nu te gîndeşti la aşa ceva, mamă. Ce idee!
MAMA : Te rog lasă-mă, Clara. Ai bani mărunţi ?
FIICA : Nu ! Nu am mărunţiş mai mic decît un gologan !
FLORĂREASA *(cu speranţă)* : Vă pot da eu restul, cocoană dragă !
MAMA *(către Clara)* : Dă-mi gologanul. *(Clara se desparte cu greu de piesa de şase penny*[9]*.)* Bine. *(Către florăreasă.)* Poftim pentru florile dumitale.
FLORĂREASA : Să trăieşti, cocoană, mulţămăsc.
FIICA : Cere-i restul. Florile astea nu fac decît un penny buchetul.
MAMA : Lasă, Clara. *(Către fată.)* Păstrează restul.
FLORĂREASA : Vă mulţămăsc, coană mare.
MAMA : Acum spune-mi de unde cunoşti numele acestui domn.
FLORĂREASA : Io ? Să mor io na, dacă am habar cine-i 'mnealui.
MAMA : Te-am auzit strigîndu-l pe nume. Să nu mă păcăleşti !

---

ficare a acestor particularităţi, cît şi de construcţii gramaticale şi de vocabular specifice. Dialectul Cockney este simultan un dialect regional şi de clasă, particularitate care provine din concentrarea pe o arie relativ restrînsă a unor vorbitori aparţinînd aceleiaşi categorii sociale şi împărtăşind aceleaşi particularităţi fonologice, lexicale şi gramaticale dialectale.

9 Pînă la reforma monetară de la 15 februarie 1971, care a introdus sistemul zecimal, unitatea monetară de bază a Marii Britanii era lira (*pound stirling*, prescurtat £), împărţită în 20 de şilingi (*shilling*, prescurtat s sau l/). Acesta, la rîndul său, avea 12 penny (*pence*, prescurtat d). Şilingul, introdus de regele Henry VII în 1503 sub forma unei monezi de argint, dispare oficial din circulaţie cu prilejul reformei din 1971. Aceasta stabileşte că lira (£) va fi împărţită în 100 de penny noi (100 p) şi va exista o nouă monedă de o jumătate de penny (*a new halfpenny*, 1/2 p).

Scanned with OKEN Scanner

FLORĂREASA *(protestînd)* : Vai dă mine ! Iote colea ! D-apăi cine vrea să te ducă, cocoană mare ! Iaca na, l-am strigat num-așa într-o doară, Freddy sau Charlie, iac-așa cum ai fi făcut și mătăluță, dacă-ț venea să strigi pă cineva necunoscut cu care vreai să fii drăguță.

(Se așază lîngă coșul ei.)

FIICA : Șase penny aruncați în vînt ! Zău, mamă, că puteai să-l scutești pe Freddy de această jignire gratuită. *(Se retrage dezgustată îndărătul coloanei.)*

Un domn mai în vîrstă, tipul militarului simpatic, se repede în adăpost și își închide umbrela udă. Este, ca și Freddy, ud la picioare. Poartă haine de seară și un pardesiu ușor. Ia locul lăsat liber prin retragerea fiicei.

DOMNUL : Of, ce ploaie !

MAMA *(către noul venit)* : Vai, domnule, nu mai stă ploaia asta o dată ?

DOMNUL : Mă tem că nu. Iar s-a întețit, de vreo două minute. *(Se duce către piedestal, lîngă florăreasă ; își pune piciorul pe piedestal și se apleacă spre a-și lăsa manșetele suflecate de la pantaloni.)*

MAMA : Of, Doamne ! *(Se retrage tristă către fiica ei.)*

FLORĂREASA : *(profitînd de apropierea militarului, căutînd a se împrieteni cu el)* : Păi dacă începe și se zborșește — iaca vezi, atuncia îi semn că n-o să țină mult. Hei, domnu căpitanu, fii bucuros și mai vin' dă cumpără icișa o floare dă la o fată săracă.

DOMNUL : Regret, dar nu am bani mărunți.

FLORĂREASA : Pot io să-ți dau rest, domnu căpitanu.

DOMNUL : Chiar la o liră sterlină ? Nu am nici un fel de mărunțiș.

Scanned with OKEN Scanner

FLORĂREASA : Fugi d-acolo ! Hai, cumpără-m o floare, domnu căpitanu. Iacă io pot să-ţ dau mărunţiş o juma dă coroană [10]. Iată uită colea. Iaca, ia buchetul ăsta numai pă doi penny. E gigea, nu-i aşa ?

DOMNUL : Hai, fii cuminte şi nu mai sîcîi lumea. *(Scotocindu-se prin buzunare.)* Nu te mint că nu am mărunt. Stai ! Uite, trei jumătăţi de penny, poftim, dacă-ţi folosesc la ceva. *(Se retrage către cealaltă coloană.)*

FLORĂREASA *(dezamăgită, dar gîndindu-se că trei jumătăţi de penny sînt mai buni decît nimica)* : Mulţămăsc, boierule.

CETĂŢEANUL *(către fată)* : Bagî di seamî, dă-i o floari pentru banii aceia [11]. E unu aici, cari notează fiecare cuvînt pe care îl zîci.

Toţi se întorc spre bărbatul care îşi lua note.

FLORĂREASA *(sărind îngrozită)* : Pă care-l zic io ? Păi na, să-mi sară ochii dac-am zis io v'o vorbă dă ruşine conaşului..D-apăi ce, io n-am voie să vînz flori, dacă mă proţăpesc mai abitir pă trotal ? *(Venindu-i năbădăile.)* Io sînt fată cuminte, aşa, şi să-mi sară ochii — să mor io, na, dacă i-am zis al'ceva dăcît să-mi cumpere o floare. *(Harababură generală, mai mult de simpatie pentru florăreasă, dar dezaprobîndu-se excesul ei de sensibilitate. Strigăte de :* „Linişteşte-te, dragă ! Te-a lovit cineva ? N-are ce păţi ! Ce rost are toată zarva asta ? Uşurel, fetiţo ! Nu te prăpădi cu firea !" *etc. din partea privitorilor mai în vîrstă şi*

10 Coroana era o monedă de argint valorînd 5 s. La baza denumirii unităţii monetare stătea o metonimie, pe monedă fiind imprimată coroana suveranilor Marii Britanii.

11 Cerşitul este pedepsit prin lege şi, nevînzînd nici o floare, Florăreasa ar fi putut să cadă sub incidenţa acestei legi.

mai calmi, care o bat pe umeri ca să o liniștească. Alte persoane mai puțin îngăduitoare îi strigă să-și țină gura, sau o întreabă răstit ce a apucat-o. Un grup mai îndepărtat, neștiind ce se întîmplă, se îngrămădește ca să afle și sporește zgomotul cu întrebări și răspunsuri : „Ce-i gălăgia asta ? Ce-a făcut fata ? Unde-i ăla ? Un detectiv stenografiază ce zice ea ? Cine ? Ăla ? Dă, ăla de colo. A luat bani de la un domn !“ *etc. Florăreasa, desperată și prinsă în îmbulzeală își face drum prin gloată spre domnul căruia îi vînduse flori, strigînd speriată.)* Vai, conașule, nu-l lăsa să mă înhațe. Matale nici nu știi ce rău îmi face, dacă mă scrie acolo. O să-mi păteze cinstea și mă zvîrlă pă stradă, dacă zice că am făcut ochi dulci pă la boieri. O să...

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(înaintînd la dreapta ei, ceilalți îngrămădindu-se după el) :* Stai, binișor ! Cine îți face vreun rău, zăpăcito ? Drept cine mă iei ?

CETĂȚEANUL : Ia, potolește-ti ! Nu vezi că aista-i un domn adivărat ? Uiti-ti ci ghete ari ! *(Explicînd bărbatului care luase notițe.)* Fata v-a luat drept un copoi.

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(cu un viu interes) :* Ce înseamnă copoi ?

CETĂȚEANUL *(greoi la definiție) :* Ista, ista-i un... un fel de copoi[12] cum s-ar zice. Cum ai mai putea să-i zîci ? Un fel di informator.

---

12 Cuvintele „dialectale“ caracteristice vorbitorilor *cockney* sînt cele argotice. Acestea sînt de mai multe categorii : de la cele înțelese de majoritatea vorbitorilor *(general slang)*, la cele cu un caracter special *(special slang)*, menite să facă o comunicare de neînțeles pentru cei neinițiați. În cadrul acestei categorii există două varietăți speciale : *back slang* (care utilizează o pronunție ce reprezintă ortografia inversată a cuvîntului, de exemplu *neves* pentru *seven*, ceea ce înseamnă „o condamnare de șapte ani“) și *rhyming slang*, sau argoul rimat (în care în locul termenului

FLORĂREASA *(încă nedomolită)* : Păi, să-mi sară ochii, dac-am zis v'o vorbuliță dă rușine.

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(autoritar, însă bine dispus)* : Hai, taci o dată ! Am eu mutră de polițist ?

FLORĂREASA *(departe de a fi liniștită)* : Păi atunci dă ce însemnași ce vorbii io ? Dă unde știu io că ai scris întocmai ce am zis io ? Ia arată-mi ce-ai scris dă mine ! *(Bărbatul care a luat note deschide carnetul și i-l ține sub nas, deși îmbulzeala gloatei, încercînd să citească peste umerii lui, ar fi răsturnat pe unul mai slab ca el.)* Ce-i asta ? N-ai scris adevărat. Nu pot să citesc ce-ai scris.

BĂRBATUL CARE IA NOTE : Îți citesc eu. *(Citește, imitînd exact pronunțarea ei.)* : „Hei, domnu căpitanu, fii bucuros și hai vin'dă cumpără icișa o floare dă la o fată săracă."

FLORĂREASA *(foarte îngrijorată)* : Vai dă mine, numa că zisei „căpitanu" ? Păi, da io nu vrui să fac dă loc rău. *(Către domnul.)* Va-ai, boierule, păi nu-l lăsa să-mi facă pocinogul pentru o vorbă ca asta. Să-mi driseze cevașilea acte.

DOMNUL : Ce acte să-ți dreseze ? Eu nu fac nici o reclamație. *(Către bărbatul care ia note.)* Într-adevăr, domnule, dacă sînteți detectiv nu aveți nici o nevoie să mă apărați de femeile tinere pînă ce nu vă rog eu. Oricine putea să-și dea seama că fata nu avea intenții rele.[13]

---

literar este întrebuințat un cuvînt care rimează cu acesta). Este ușor de observat din dialog că trecătorii, toți vorbitori ai dialectului cockney, se consideră membrii unui grup și se aliază împotriva Bărbatului Care Ia Note, considerat dușmanul lor comun.

13 „Profesorul Higgins știe mai multe lucruri despre sunete și îi pasă mult mai mult de ele decît de oameni. El nici nu se sinchisește și nici nu este deranjat de evidenta grijă a florăresei

CEI DE FAȚĂ, LAOLALTĂ *(demonstrînd împotriva amestecului poliției)*: Așa e! Sigur! Vezi bine! Mocles! Ce te privește de dumneata? Cată-ți de treabă! Zexe! Vrea să cîștige o tresă, asta e. Scrie ce vorbesc oamenii. Fata nu i-a zis nimic. Și dacă zicea, ce rău era? Rău am mai ajuns, dacă o fată nu poate să se adăpostească de ploaie fără să fie insultată etc, etc.

Florăreasa este condusă de către cei care o simpatizează spre piedestal, unde își reia locul și se luptă mai departe cu emoțiile.

CETĂȚEANUL: Aista nu-i detectiv. E din acia cari sî amestecî în tăti borșurile. V-am zîs eu: ia priviți-i ghetili.

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(întorcîndu-se cordial spre dînsul)*: Ce-ți fac toți ai dumitale de la Selsey [14]? O duc bine?

CETĂȚEANUL *(bănuitor)*: Di undi știi, mă rog matali, că am neamuri la Selsey?

BĂRBATUL CARE IA NOTE: Treaba mea. Chiar ele mi-au spus-o. *(Către fată.)* Ești cam departe de casă, nu? Te-ai născut în Lisson Grove[15], nu-i așa?

FLORĂREASA *(uimită)*: Păi și ce dacă am plecat d-acolo?

---

atunci cînd este descoperit în spatele unui pilon din Covent Garden notîndu-și absolut tot ce spune ea. Desigur, aceasta suspectează că ceea ce spune este notat pentru a fi folosit ca dovadă împotriva ei. Ea are o teamă evidentă dar nedefinită față de autoritate și acest lucru determină compasiunea colonelului Pickering". (Alexander, Nigel, *op. cit.*, p. 56.)

14 Selsey este o parte a Marii Londre, aflată în apropiere de Sow Common, care ține de East End.

15 Lisson Grove e o arteră la sud-vest de Regent Park, în nordul Londrei.

Scanned with OKEN Scanner

Plecai d-acolo că nici la porci nu le priește în sărăcia aia. Ba, colac peste pupăză, mă costa și patru șilingi și șase penny pă săptămînă. *(Izbucnind în plîns.)* Va-ai, va-ai, sărăcana de mi-i-ne ![16]

BĂRBATUL CARE IA NOTE: N-ai decît să locuiești unde-ți place, dar încetează o dată cu smiorcăiala aceasta.

---

16 Ideea de a scrie *Pygmalion* i-a venit lui Shaw în septembrie 1879 după ce a văzut-o pe actrița Patrick Campbell jucînd rolul Ofeliei în *Hamlet*. Dar au trecut 15 ani pînă ce a scris piesa. A citit-o apoi producătorului George Alexander, care i-a spus: „Piesa aceasta este o certitudine, o certitudine absolută. Ascultă-mă. Îți voi da orice actriță dorești pentru rolul florăresei. Iar ei îi voi plăti orice salariu va cere. Poți să stabilești condițiile. Dar scrie o altă piesă pentru doamna Campbell, căci eu *nu* o vreau. Prefer să mor." Shaw îi promisese deja d-nei Campbell rolul principal din *Pygmalion* fără a-i spune însă despre ce fel de partitură e vorba. Problema reală pentru el era cum să o determine pe d-na Campbell să accepte rolul unei florărese vulgare, care vorbea atît de „urît" și era îmbrăcată atît de caraghios. Pentru a o prinde în cursă, Shaw a rugat-o pe prietena sa Edith Lyttelton să-l invite la ea pentru a-i citi piesa, poftind-o în același timp și pe doamna Patrick Campbell. Cînd Shaw a ajuns la primul smiorcăit al Elizei, doamna Campbell, care nu știa că acesta este rolul care-i era desemnat, i-a făcut lui Shaw observația că acesta e un sunet foarte urît. Shaw a continuat să citească fără a-i da atenție, iar la repetarea lui d-na Campbell a încercat să-l oprească, insistînd că sunetul era de-a dreptul vulgar. Cînd însă el s-a repetat pentru a treia oară, gîndul că acesta putea fi rolul său a înspăimîntat-o. Îl știa pe Bernard Shaw capabil de orice, iar ea își dădea seama că l-ar putea interpreta. În continuare nu l-a mai întrerupt pe autor și în final a fost cu totul încîntată de noul său rol. (Cf. Hesketh Pearson, *Bernard Shaw*, A Four Square Book, 1964, pp. 305—306)

Scanned with OKEN Scanner

DOMNUL *(către fată)*: Haide ! Lasă ! Nu păţeşti nimic, ai dreptul să locuieşti unde vrei.

UN OM IRONIC *(înfigîndu-se între domn şi cel care ia note)*: No, chiar în Park Lane[17], dacă vrei. No, că tare mi-ar plăcea să vorghim o ţîră cum vine treaba cu aşezarea pe la sălaşe.

FLORĂREASA *(căzînd îngîndurată pe coşul ei şi vorbindu-şi singură, foarte tristă)*: Sînt o fată cuminte, n-am făcut nici un rău !

OMUL IRONIC *(nebăgînd-o în seamă)*: No, să văd — mă rog frumos — dacă ştii de unde mi-s eu ?

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(prompt)*: Tocmai din Hoxton[18].

Rîsete. Toţi se interesează din ce în ce mai mult de cel care ia note.

OMUL IRONIC *(uimit)*: D-apăi că nici n-am zis că nu. Miră-te, drace ! Toate le ştii.

FLORĂREASA *(continuîndu-şi necazul)*: Iaca vezi — na — văzuşi — cată nod în papură, asta îi ! Păi că altfel n-avea cum să se ia la harţă cu mine !

CETĂŢEANUL *(fetei)*: Vezi bine că n-ari. Să nu-l leşi sî-ţi joaci vreo festă. *(Către bărbatul care ia note.)* Ascultă aici, cu ce drept îţi bagi matale nasul unde nu-ţi fierbi oala, ai ? Scoateţi legitimaţia.

MAI MULŢI OAMENI DIN PUBLIC *(încurajaţi de acest punct de vedere în aparenţă juridic)*: Da, unde ţi-e legitimaţia ?

---

17 Bulevardul Park Lane se mărgineşte spre est cu celebrul Hyde Park, începînd cu Marble Arch înspre nord şi pînă la Hyde Park Corner înspre sud.

18 O parte a Marii Londre, lîngă Shoreditch, la est de City, o altă zonă a tradiţionalului East End.

FLORĂREASA : Lăsați-l să trăncănească ce-o pofti. Nu vreau să am nici un amestec cu domnia sa.

CETĂȚEANUL : Care va să zică ne iei la trii parali, ai ? Ia sî ti văd dacă ești la fel de îndrăzneț cu domnu.

OMUL IRONIC : Ei, dacă faci pe ghicitorul să vedem dacă te taie capu de unde-i dumnealui ?

BĂRBATUL CARE IA NOTE : Cheltenham, Harrow, Cambridge și India[19].

DOMNUL : Perfect adevărat. *(Rîsete multe. Reacțiune în favoarea celui care ia note. Exclamații de :* Pe toate le știe ! I-a zis-o de la obraz ! Ai auzit cum i-a spus ciocoiului de unde vine ?“ *etc.)* Aș vrea să știu, domnul meu, dacă din asta îți ții existența, în vreun music-hall ?

BĂRBATUL CARE IA NOTE : M-am gîndit și eu la una ca asta. Poate că într-o bună zi am s-o fac.

Ploaia a încetat ; persoanele din marginea grupului au început să plece.

FLORĂREASA *(necăjită de noua întorsătură a lucrurilor)*: Ăsta nu-i boier dacă se leagă de o fată săracă.

FIICA *(și-a pierdut răbdarea și împinge lumea ca să ajungă în față. Îmbrîncește pe domn, care se retrage politicos pe după coloană)* : Ce naiba face Freddy ? Am să capăt pneumonie, dacă mai stau mult în curentul acesta.

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(către el însuși, notînd repede felul ei de a pronunța silabele „monie“)* : Earlscourt [20].

---

19 *Cheltenham* — oraș din Anglia, pe rîul Chelt, un vechi centru universitar ; *Cambridge* — celebru centru universitar aflat la 56 mile la nord-est de Londra și la 80 mile de Oxford ; India : aluzie la particularitățile de pronunție ale englezei vorbită în India, unde Pickering a făcut serviciul militar.

20 Bulevard și piață publică în partea de sud-vest a Londrei.

Scanned with OKEN Scanner

FIICA *(stropșindu-se la el)* : Te rog să-ți păstrezi remarcile acestea necuviincioase pentru dumneata.

BĂRBATUL CARE IA NOTE : Am spus-o cu glas tare ? N-am făcut-o dinadins. Vă cer iertare. Mama dumneavoastră este cu siguranță din Epsom [21].

MAMA *(înaintînd între fiica sa și bărbatul care ia note)*: Foarte curios ! Într-adevăr, am fost crescută la Largelady Park, lîngă Epsom.

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(rîzînd cu hohote)*: Ha! Ha! Ce nume caraghios ! Largelady ! Parcul Doamnei Matahală ! Iertați-mă ! *(Către fiică.)* Doriți o birjă, nu-i așa ?

FIICA : Cum îndrăznești să intri în vorbă cu mine ?

MAMA : Te rog, te rog, Clara. *(Fiica o dezaprobă, ridicîndu-și furioasă umerii și retrăgîndu-se plină de demnitate.)* V-am fi așa de recunoscătoare, stimate domn, dacă ne-ați găsi o birjă. *(Bărbatul care ia note scoate un fluier.)* O, vă mulțumesc. *(Se îndreaptă spre fiica sa.)*

Bărbatul care ia note trage un fluierat strident.

OMUL IRONIC : No ! Știut-ām eu că-i un curcan în țivil.

CETĂȚEANUL : Aista nu-i șuier de polițist, e un șuier folosit la sport.

FLORĂREASA *(simțindu-se încă jignită)*: N-are nici un drept să mă facă de batjocură ! Țiu la cinstea mea ca și oricare cocoană !

BĂRBATUL CARE IA NOTE : Mi se pare că n-ați băgat de seamă, dar ploaia a încetat de vreo două minute.

CETĂȚEANUL : Așa-i. Di ci n-ai zîs-o mai divremi ? Și noi cari ne pierdem vremea, ascultîndu-ți șuguielili ! *(Se îndepărtează către Strand.)*

---

21 Epsom e un oraș în Surrey, la 15 mile sud de Londra.

Scanned with OKEN Scanner

OMUL IRONIC : No, că știu eu de unde îmi ești. Ești de prin Anwell[22]. Ce nu te duci acolo ?

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(cu bunăvoință)*: Hanwell, nu vă fie cu supărare.

OMUL IRONIC *(prefăcîndu-se a vorbi distins)* : Mulțam frumos, dom'le profesor. Ha, ha ! Sal'tare. *(Duce un deget la pălărie, în semn de salut ironic și pleacă.)*

FLORĂREASA : Auzi, să bagi lumea în sperieți ! Tare-aș vrea să te văd ce-ai zice dacă ai pate-o la fel.

MAMA : S-a făcut frumos, Clara. Putem merge pînă la autobus ! Hai ! *(Își adună fustele și pleacă grăbită spre Strand.)*

FIICA : Dar birja ? *(Mama nu o aude.)* Ah ! ce plicticos ! *(O urmează supărată).*

Toți au plecat, afară de bărbatul care ia note, domnul și florăreasa, care șade, aranjîndu-și coșul și murmurînd, necăjită încă.

FLORĂREASA : Sărăcana de mine ! Și așa viața n-are nici un chichirez, darămite să mai dai și dă bocluc !

DOMNUL *(întorcîndu-se în locul unde fusese înainte, la stînga bărbatului care ia note)* : Cum ați ajuns la asta, dacă îmi îngăduiți să vă întreb ?

BĂRBATUL CARE IA NOTE : Datorită foneticii. Știința vorbirii. Asta mi-i meseria, ba și damblaua. Fericit omul care-și poate face dintr-o manie o meserie. Dumneavoastră puteți recunoaște un irlandez sau unul din Yorkshire după accent. Eu pot dibui cu precizie locul de obîrșie al oricărui om, cu o aproximație de șase mile. Iar dacă-i din Londra, cu o apro-

22 Una din particularitățile pronunției *cockney* este eliziunea lui (h) la începutul cuvintelor, de unde ('hænwol) ajunge să fie pronunțat ('ænwal).

Scanned with OKEN Scanner

ximație de două mile. Ba, cîteodată, cu o aproximație chiar de două străzi [23].

FLORĂREASA : Iaca, ar trebui să-i fie rușine ; ăsta nu-i om, ci un spurcat de Sarsailă !

DOMNUL : Și se poate trăi din asta ?

BĂRBATUL CARE IA NOTE : O da, și încă foarte bine. Acum e vremea celor care se pricopsesc. Mulți încep în Kentish Town [24] cu optzeci de lire anual și ajung în Park Lane cu un venit de o sută de mii. Ei vor să se lepede de Kentish Town, dar se dau de gol de cîte ori deschid gura. Eu însă pot să-i învăț...

FLORĂREASA : Păi mai bine și-ar vedea dă treaba lui și ar lăsa în pace o fată săracă.

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(răbufnind)*: Ia, ascultă, femeie, fă bine și încetează o dată cu văicărelile sau caută-ți adăpost la un alt lăcaș de rugăciune.

FLORĂREASA *(cu o sfidare timidă)* : Iaca na, am dreptul să stau icișa, dacă vreau io, ca și matale, na !

---

23 Disciplina lingvistică al cărei obiect de studiu e distribuția geografică a limbii se numește geografie lingvistică. Lingvistul transcrie vorbirea informatorilor utilizînd un sistem special de transcriere fonetică și apoi înregistrează rezultatele cercetărilor pe hartă. Ceea ce face eroul fonetician al piesei se bazează pe o perfectă cunoaștere a geografiei lingvistice. El nu este însă capabil doar să distingă variațiile majore ale dialectelor unei limbi, ci chiar deosebirile cele mai fine între vorbitorii aceluiași dialect. Finețea analizei sale este atît de mare încît poate localiza un vorbitor *cockney* în limitele a două străzi. Performanța pe care i-o atribuie Shaw este cu adevărat excepțională și, din păcate, ea nu poate fi practic realizată. Totuși Shaw s-a inspirat în creionarea personalității științifice a personajului său după celebrul fonetician și lingvist Henry Sweet (1845—1912), autorul celebrului studiu *Primer of Phonetics* (*Abecedarul foneticii*, 1906), de care l-a legat o puternică prietenie.

24 Zonă aflată în partea de nord a Londrei.

BĂRBATUL CARE IA NOTE : O femeie care scoate sunete aşa de urîcioase şi demoralizatoare nu are nici un drept ; n-are nici măcar dreptul de a trăi pe lume ! Gîndeşte-te că eşti o făptură cu suflet şi cu darul dumnezeiesc al graiului articulat, că limba părintească a dumitale este limba lui Shakespeare [25], a lui Milton [26] şi a Bibliei ; şi nu mai şedea acolo turuind ca o porumbiţă îmbufnată.

FLORĂREASA *(copleşită, privind la el cu o căutătură, în care se amestecă admiraţia şi dispreţul, fără a îndrăzni să ridice capul)*: Va-ai, sărăcana dă mi-i-ne!

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(smulgîndu-şi carnetul din buzunar)* : Doamne ! ce sunete ! *(Scrie, apoi recitează, reproducînd exact aceleaşi vocale.)* Va-ai, sărăcana dă mi-i-ne !

FLORĂREASA *(distrată de această demonstraţie şi rîzînd fără să vrea)* : Olio ! E-te-te, na drăcie !

BĂRBATUL CARE IA NOTE : Vezi, fiinţa aceasta cu englezeasca ei de trotuar, englezească ce are să o ţină în cloaca străzii cîte zile o trăi ? Ei bine, domnul meu, în trei luni pot să o prezint ca pe o ducesă la recepţia unui ambasador. Mai mult chiar, aş putea să-i găsesc un loc de jupîneasă sau vînzătoare de magazin, unde se cere o engleză mai bună decît la ambasade. Iată ce fac eu pentru negustorii care ajung milionari. Iar din ce cîştig astfel, îmi pot îngădui să

---

25 William Shakespeare (1564—1616), cel mai mare dramaturg şi poet britanic. Este prea cunoscut pentru a insista aici asupra personalităţii sale.

26 John Milton (1608—1674) scriitor şi om politic englez, cunoscut în lumea întreagă prin poemele epice *Paradise Lost (Paradisul pierdut,* 1667), *Paradise Regained (Paradisul regăsit,* 1671), sau ca autorul lui *Samson Agonistes (Samson luptătorul,* 1671), dar şi prin scrierile sale polemice prin care cerea reforma instituţiilor sociale ale timpului.

Scanned with OKEN Scanner

fac cu adevărat muncă ştiinţifică în domeniul foneticii, ba şi ceva poezie în genul lui Milton [27].

DOMNUL : Sînt şi eu un cercetător al dialectelor indiene şi...

BĂRBATUL CARE IA NOTE *(pasionat)*: Adevărat ? Nu cunoaşteţi pe colonelul Pickering, autorul *Sanscritei vorbite* [28].

DOMNUL : Eu sînt colonelul Pickering, dar domnia voastră ?

BĂBATUL CARE IA NOTE : Henry Higgins, autorul alfabetului universal [29] Higgins.

---

27 „Scena din porticul bisericii Sf. Paul este o introducere strălucită în problematica piesei, deoarece, în acel spaţiu mic şi într-un interval atît de scurt de timp, Shaw a făcut să treacă prin faţa ochilor spectatorilor săi o mică porţiune transversală a societăţii engleze. Eliza însăşi ocupă una din poziţiile cele mai de jos în acea societate, dar mai există încă trecători neliniştiţi simpatizanţi, pregătiţi să o protejeze faţă de forţa misterioasă a autorităţii şi a poliţiei, lipsită de înţelegere. Colonelul Pickering reprezintă forţa şi autoritatea acelei părţi a societăţii care e învăţată cu umanitatea scopului şi caritatea. Freddy, mama şi sora sa sînt reprezentanţii micii nobilimi scăpătate, în timp ce Higgins însuşi reprezintă forţa intelectului. El e capabil, aşa cum se laudă singur, de fapte nevisate de inginerie socială". (Nigel Alexander, *op. cit.*, p. 57).

28 Sanscrita este limba clasică a vechilor hinduşi din India. Datează din al doilea mileniu î.e.n. şi este scrisă şi astăzi, dar nu mai este vorbită ca limbă maternă. Cele mai vechi texte păstrate sînt *Vedele*. Gramatica sanscrită a lui Panini datează din secolul al V-lea î.e.n.

29 Asociaţia Internaţională de Fonetică, înfiinţată în Franţa în 1886, ai cărei principali animatori au fost Paul Passy, Henry Sweet şi Daniel Jones, a creat alfabetul fonetic internaţional, menit să fie aplicat în transcrierea fonetică a tuturor limbilor. Sistemul

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING *(cu entuziasm)* : Am venit din India ca să vă întîlnesc.

HIGGINS : Voiam să plec, în India, ca să vă fac cunoştinţă.

PICKERING : Unde locuiţi ?

HIGGINS : Wimpole Street [30], 27 A. Poftiţi mîine la mine.

PICKERING : Eu stau la Carlton [31]. Veniţi chiar acuma la mine. Mîncăm ceva şi ne apucăm de vorbă.

HIGGINS : Aveţi dreptate.

FLORĂREASA *(lui Pickering, cînd trece pe lîngă ea)* ; Ia, cumpără-m o floare, conaşule, hai, coane, fii bun. Dacă nu-m cumperi n-am cu ce plăti chiria.

PICKERING : Ţi-am spus că nu am mărunţiş. Îmi pare rău. *(Trece mai departe.)*

HIGGINS *(scandalizat de cerşetoria fetei)*: Minţi. Ai spus că poţi schimba o „juma" de coroană.

FLORĂREASA *(ridicîndu-se, desperată)* : Păi că la aldă matale n-ar fi rău să-i bată cineva limba în cuie. *(Trîntindu-i coşul cu flori dinainte.)* Iaca, boiarule, e-te colea, na, ia-m toate florile numai pă şase penny.

Orologiul bisericii bate al doilea sfert de ceas.

HIGGINS *(interpretînd aceasta ca glasul Domnului, mustrîndu-l pentru fariseismul nemilosteniei sale faţă de biata fată)* : Acesta-i un semn. *(Îşi scoate solemn pălăria, aruncă un punm de bani în coşul florăresei şi îl urmează pe Pickering.)*

---

de transcriere fonetică creat de Henry Sweet a fost una din sursele principale ale acestuia.

30 Wimpole Street se învecinează cu celebra Harley Street, într-o zonă rezidenţială la nord de Oxford Road.

31 Hotelul Carlton este un hotel de lux, plasat în apropiere de Hyde Park.

Scanned with OKEN Scanner

FLORĂREASA *(adunînd jumătate de coroană):* A-ha-ha ! *(Culegînd doi florini.)* Olio, ce pleașcă ! *(Culegînd mai multe piese.)* E-te-te colea ! *(Culegînd un zece șilingi.)* Cîtă mai grămada dă bănet ! Ha, ha !

FREDDY *(apărînd dintr-o mașină de piață):* Am găsit în sfîrșit un taximetru ! *(Către fată.)* Ascultă, unde sînt cele două doamne care erau aici ?

FLORĂREASA : Păi s-a dus pînă la utobuz, tocmai dă cînd stătu ploaia.

FREDDY : Și m-au lăsat țuț cu mașina ! Ei, drăcie !

FLORĂREASA *(cu ifos)* : Nu-i nimic, o, domnișorule. Iaca iau io mașina ca să mă ducă și pă mine acasă ! *(Se îndreptă spre mașină. Șoferul duce mîna înapoi și ține ușa spre a o împiedica să se urce. Înțelegîndu-i neîncrederea, ea îi arată mîna plină de bani.)* D-apăi că opt penny n-au să facă gaură în cer, nu-i așa, Charlie ? *(Șoferul zîmbește ironic și îi deschide ușa.)* Io stau în Angel Court, Drury Lane [32], pă după prăvălia dă la colț a lui Micklejohn. Să vedem cît de repede te pricepi să mă duci. Du-mă mătăluță ca vîntul... iute dă tot ! *(Se urcă și închide ușa cu zgomot, pe cînd mașina pornește.)*

FREDDY : Asta-i bună ! [33]

---

32 Drury Lane, o arteră importantă la vest de Kingsway.

33 Referindu-se la acest personaj, Nigel Alexander notează : „Este destul de nefiresc ca virilitatea și competența unui bărbat în lume să fie judecată prin abilitatea sau inabilitatea sa de a găsi o birjă cînd începe să plouă. Cu toate acestea, eforturile lui Freddy, chiar de la începutul piesei, îl marchează în mod efectiv în fața publicului spectator ca unul din tinerii cei mai lipsiți de eficacitate și de spirit practic din lume". (*op. cit.*, p. 56—57.)

ACTUL II

A doua zi, la ora unsprezece dimineaţă, în laboratorul lui Higgins din strada Wimpole. O cameră la etajul întîi, cu vederea la stradă şi care fusese proiectată ca salon. Uşa, cu două canaturi, se află la mijlocul peretelui din fund şi persoanele care intră văd în colţul din dreapta lor, la perete, două clasoare înalte, aşezate în unghi drept. În colţul acesta, este o masă de scris simplă, pe care se află un fonograf [1], un laringoscop [2], un rînd de ţevi mici de orgă cu nişte foale, o serie de tuburi de sticlă pentru flăcări cîntătoare, cu lămpile legate printr-un tub de cauciuc de robinetul de gaz aflat în perete, mai multe diapazoane de diferite mărimi, imaginea unei jumătăţi de cap omenesc în mărime

---

1 Primul aparat care putea înregistra vibraţiile pe un cilindru rotitor, fără a putea însă să le reproducă, a fost inventat în 1857 de Leon Scott. Fonograful, primul aparat care putea înregistra şi reproduce sunetele, a fost inventat de Thomas A. Edison în 1877. Fonograful, al cărui nume i se datorează lui Edison, a fost ulterior perfecţionat tot de către acesta, dar şi de alţi inventatori ca Graham Bell, Chichester Bell sau Sumner Taiter, care au pus la punct în 1887 gramofonul.

2 Laringoscopul, un instrument pentru examinarea laringelui, a fost inventat în 1855 de Manuel Garcia, un profesor de canto. Se bazează pe o oglindă reflectoare, ataşată sub un anumit unghi de un mîner metalic şi care foloseşte în plus un dispozitiv de iluminare.

Scanned with OKEN Scanner

naturală, arătînd în secțiune organele vocale, și o cutie conținînd o rezervă de cilindri de ceară pentru fonograf.

Mai încolo, în aceeași parte a încăperii, un cămin, iar la marginea vetrei, înspre ușă, un fotoliu confortabil, îmbrăcat în piele și o găleată cu cărbuni. Pe polița căminului, o pendulă. Între cămin și masa fonografului este un raft pentru gazete.

Dincolo de ușa din centrul camerei, la stînga vizitatorului, un scrin cu sertare puțin adînci. Pe scrin este așezat telefonul și alături cartea de telefon. Aproape tot peretele lateral, pînă la colț, este ocupat de un pian, cu claviatura în partea opusă ușii, o banchetă pentru executant, pe toată lățimea claviaturii. Pe pian, o cupă plină cu fructe și bomboane, în special bomboane de ciocolată.

Mijlocul camerei este gol. În afară de fotoliu, banchetă și două scaune la masa fonografului, mai este un scaun răzleț, lîngă cămin. Pe pereți gravuri. Cele mai multe de Piranesi[3] *și portrete în mezzotinto*[4]*. Nici o pictură.*

Pickering stă la masă și așază niște cartoane și un diapazon cu care lucrase. Higgins, în picioare lîngă el, închide două sau trei sertare ale clasorului, care rămăseseră deschise. În lumina dimineții, apare ca un om viguros, plin de vlagă și atrăgător, în vîrstă de vreo patruzeci de ani. Poartă o redingotă[5] *neagră de birou, cu guler alb și cravată de mătase neagră. Este un tip de om de știință, deosebit de energic și interesîndu-se din toată inima, ba chiar cu pasiune, de orice subiect care poate fi studiat în mod științific; în schimb, nepăsător față de el însuși și de ceilalți oameni, cît și de sentimentele lor. Seamănă, de fapt, în afară de vîrsta și talia lui, cu un copil neastîmpărat, al cărui interes pentru viață s-a trezit nesățios și zgomotos și care are aproape*

---

3 Gian Battista Piranesi (1720—1778), gravor și arhitect italian.
4 Mezzotinto este o tehnică de gravură în cupru a portretelor, datînd din secolul al XVII-lea.
5 Redingota este o haină bărbătească de ceremonie cu poale foarte lungi.

tot atîta nevoie de supraveghere, pentru a-l împiedica de a face fără voia lui vreun rău. Felul său de a fi variază de la o amabilă cicăleală, cînd este bine dispus, la o furtunoasă irascibilitate, cînd lucrurile merg cum nu vrea el; dar este atît de deschis şi de lipsit de orice răutate, încît rămîne simpatic chiar în momentele-i cele mai nesăbuite.

HIGGINS *(închizînd ultimul sertar):* Ei, cam asta-i tot.

PICKERING : Este într-adevăr uimitor. Ştii că nu am reţinut nici pe jumătate ?

HIGGINS : Ai vrea să mai revedem ceva ?

PICKERING *(sculîndu-se şi venind spre cămin, unde se instalează cu spatele la foc)* : Nu, mulţumesc, nu acuma. Mi-e de ajuns pentru astăzi.

HIGGINS *(urmîndu-l şi stînd la stînga lui):* Ai obosit ascultînd atîtea sunete ?

PICKERING : Da. Este o groaznică încordare. Şi eu care mă făleam că ştiu să pronunţ douăzeci şi patru de sunete vocale distincte ! Dar cele o sută treizeci ale dumitale m-au dat gata. Între cele mai multe zău că nu pot găsi nici o deosebire.

HIGGINS *(pe jumătate rîzînd, merge la pian ca să ia nişte bomboane)* : Da, asta vine cu exerciţiul. La început nu observi nici o diferenţă, dar asculţi mai departe, pînă ce, în cele din urmă, descoperi că toate se deosebesc între ele ca A de B. *(Apare doamna Pearce, menajera lui Higgins.)* Ce este ?

DOAMNA PEARCE *(şovăie, evident nedumerită)* : O tînără doreşte să vă vadă, domnule Higgins.

HIGGINS : O tînără ? Şi ce vrea, mă rog ?

DOAMNA PEARCE : Să vedeţi, domnule Higgins, spune că o să vă bucuraţi cînd veţi afla pentru ce a venit. Este o fată foate simplă — aş putea zice extrem de vulgară. Aş fi gonit-o, dar m-am gîndit că poate doriţi să o puneţi să vorbească la una din maşinile dum-

Scanned with OKEN Scanner

neavoastră. Sper că nu am făcut rău ; cîteodată primiți persoane atît de ciudate — mă scuzați. Sînt sigură că...

HIGGINS : Nu face nimic, doamnă Pearce. Are un accent interesant ?

DOAMNA PEARCE: Vai, ceva îngrozitor, domnule Higgins, vă rog să mă credeți. Nu știu cum v-ar putea interesa.

HIGGINS *(către Pickering)*: Hai s-o vedem. Cheam-o sus, doamnă Pearce. *(Se repede la masa de lucru și ia un cilindru pentru fonograf.)*

DOAMNA PEARCE *(numai pe jumătate resemnată)*: Foarte bine. Treaba dumneavoastră. *(Coboară scările.)*

HIGGINS : Ce noroc ! Îți voi putea arăta cum fac înregistrările. O vom pune să vorbească ; și voi nota mai întîi în vorbitul vizibil al lui Bell [6] ; apoi în pronunție romică [7] ; și în cele din urmă o vom pune la fonograf pentru ca să o poți asculta de cîte ori dorești, avînd transcrierea în fața ochilor.

DOAMNA PEARCE *(înapoindu-se)* : Aceasta-i tînăra care vă caută, domnule Higgins.

Intră florăreasa foarte gătită. Poartă o pălărie cu trei pene de struț, una portocalie, una albastră ca cerul și una roșie. Are un șorț aproape curat și și-a aranjat puțin paltonul cel ponosit. Patosul acestei ființe, vrednică de plîns, cu nevinovata-i mîndrie și cu ifosele ce și le dă, îl mișcă pe Pickering, care s-a și sculat în prezența doamnei Pearce. Cît despre Higgins, singura deosebire pe care o face între bărbați și femei este că, atunci cînd

---

6 Este vorba de un sistem de simboluri fonetice prin care e reprezentată poziția organelor vocale în producerea sunetelor.

7 Este numele unui sistem de transcriere fonetică realizat de Henry Sweet, bazat pe pronunția literelor în alfabetul latin.

Scanned with OKEN Scanner

nu e tiranic sau nu se plînge zeilor de cele mai mici greutăți întîmpinate, linguşeşte femeile ca un copil care vrea să obțină ceva de la bona lui.

HIGGINS *(răstit, după ce o recunoaşte, cu o vădită dezamăgire, pe care o găseşte în mod copilăresc foarte gravă):* Doar asta-i fata pe care am notat-o ieri. Nu-i de nici un folos. Am destule înregistrări cu vorbirea din Lisson Grove şi n-am să mai stric un cilindru pentru dumneaei. *(Către fată.)* Hai, cară-te. N-am nevoie de tine.

FLORĂREASA : Ia vezi cum vorbeşti ! Nici nu ştii încă pentru ce am venit şi hop ! — te-ai şi zborşit ! *(Către doamna Pearce care stă la uşă şi aşteaptă instrucțiuni.)* I-ai spus că am venit cu taxiul ?

DOAMNA PEARCE : Prostii, fetiţo ! Ce, crezi că-i pasă unei persoane ca domnul Higgins cu ce ai venit ?

FLORĂREASA : Ia nu mai faceți pe grozavii ! Ce, nu dă lecții? Las'că l-am auzit eu cînd spunea că dă lecții. Io n-am venit ca să cer dă pomană ; şi dacă nu vă trebuie bani, pot să mă duc aiurea, na !

HIGGINS : Cui să-i trebuiască bani ?

FLORĂREASA : Păi, ian matale. Cred că te-ai dumirit, nu-i aşa ? Am venit ca să iau lecții, d-aia am venit icişa. Şi nu pă veresie ; le plătesc — să fim înțeleşi.

HIGGINS *(încremenit):* Ei bine !!! *(Revenindu-i cu greu respirația.)* Nu ştiu ce să-ți spun ?

FLORĂREASA : Dacă ai fi un domn adevărat, m-ai pofti să stau jos — aşa zic eu. Nu ți-am zis că n-am venit dă florile mărului, ci pentru afaceri ?

HIGGINS : Pickering, ce zici : să invităm pe această muieruşcă să stea jos, sau s-o aruncăm pe fereastră ?

FLORĂREASA *(refugiindu-se speriată la pian, unde se întoarce şi-l priveşte ca o ființă încolțită):* Vai dă mine şi dă mine ! Va-ai — săracana de mi-i-ne ! *(Jig-*

nită și plîngăreață.) Nu dau voie să mi se zică muierușcă, după ce am spus singură că plătesc ca o cocoană.

Încremeniți de uimire, cei doi bărbați o privesc din fundul camerei.

PICKERING *(blînd)* : În definitiv, ce dorești, fetițo ?

FLORĂREASA : Vreau să fiu și io mai ditai cocoana, să mă vedeți într-o florărie — în loc ca să mai vînd flori la colțul străzii Tottenham Court [8]. Dară nu vor să mă angajeze, dacă nu vorbesc mai acătării. Dumnealui zise că m-ar putea învăța cum să vorbesc. Iacă io sînt gata să-l plătesc — nu cer nici un hatîr — și poftim dumnealui mă tratează ca pe-o otreapă.

DOAMNA PEARCE : Nu vezi cît de proastă și ignorantă ești, dacă îți închipui c-ai avea de unde să-l plătești pe domnul Higgins ?

FLORĂREASA : Cum să nu pot ? Iaca pot ! Știu io cît să plătește lecțiile — știu tot așa de bine ca și 'mneavoastră. Și sînt gata să plătesc.

HIGGINS : Cît ?

FLORĂREASA *(revenind spre dînsul, triumfătoare)* : Atunci, să stăm de vorbă ! Știam io că are să-ți vină mintea la cap, cînd ăi vedea că poți căpăta cevașilea din banii pe care mi-ai azvîrlit aseară. *(Confidențial.)* Erai puțin cherchelit, nu-i așa ?

HIGGINS *(poruncitor)* : Stai jos !

FLORĂREASA : Ei bine, dacă vrei să mă măgulești...

HIGGINS *(răstindu-se)* : Stai jos !

DOAMNA PEARCE *(severă)* : Stai jos, fetițo ! Fă cum ți se spune. *(Pune scaunul stingher, lîngă prețul căminu-*

---

8 Tottenham este o importantă arie rezidențială în centrul Londrei, făcînd parte astăzi din Haringey. În apropiere se găsește Universitatea din Londra și Muzeul Britanic.

lui, între Higgins şi Pickering şi stă la spatele lui, aşteptînd ca fata să se aşeze.)

FLORĂREASA : Va-ai, va-ai, sărăcana de mi-i-ne ! *(Stă în picioare, revoltată şi totodată nedumerită.)*

PICKERING *(foarte curtenitor)* : Nu vreţi să luaţi loc ?

FLORĂREASA *(manierată)* : Da, cu plăcere. *(Se aşază. Pickering se întoarce pe preş.)*

HIGGINS : Cum te cheamă ?

FLORĂREASA : Liza Doolittle.

HIGGINS *(declamînd cu gravitate)* :

Eliza, Elizabeth, Betsy şi Bess [9]
La pădure s-au dus după cuiburi de păsări...

PICKERING : Au găsit un cuib cu patru ouă...

HIGGINS : Au luat fiecare cîte un ou şi au lăsat trei în cuib. *(Rid cu poftă de spiritul lor.)*

LIZA : Ia lăsaţi farafastîcurile !

DOAMNA PEARCE : Nu se cade să vorbeşti aşa cu domnul.

LIZA : Da dă ce nu vrea să vorbească serios cu mine ?

HIGGINS : Să ne întoarcem la treburile noastre. Cît zici că te-ai gîndit să-mi plăteşti pentru lecţii ?

LIZA : Ştiu io cît se păteşte. O cocoană cu care îs pretină mi-a zis *mia* că ia lecţii dă franceză cu opspce penny pă oră dă la un franţuz neaoş. Cred că n-ai avea obrazul să-mi ceri tot atîta ca să mă înveţi limba mea, că de ! — eu nu învăţ franţuzeşte. Aşa că n-am să-ţi dau mai mult de un şiling. Dacă-ţi place ; dacă nu, pagubă în ciuperci !

HIGGINS : *(plimbîndu-se prin cameră şi zornăindu-şi cheile şi banii mărunţi în buzunare)* : Ştii, Pickering,

---

9 Eliza, Betsy şi Bess sînt prescurtări, utilizate frecvent în limbajul familial, al prenumelui Elizabeth. Acesta fiind un prenume deosebit de popular, purtătoarele lui ajung frecvent să fie deosebite prin diminutivul caracteristic lor, aşa cum se întîmplă în poezioara din care recită ironic Higgins.

că dacă priveşti un şiling nu ca un simplu şiling, ci ca un procent al venitului acestei fete — asta face pentru ea cît şaizeci sau şaptezeci de guinee pentru un milionar.

PICKERING : Cum aşa ?

HIGGINS : Fă calculul. Un milionar are cam o sută cincizeci de lire pe zi. Ea cîştigă o jumătate de coroană sau aşa ceva.

LIZA *(demnă)* : Cine a zis că io nu cîştig decît...

HIGGINS *(continuînd)* : Ea îmi oferă două cincimi din venitul ei zilnic pentru o lecţie. Două cincimi din venitul zilnic al unui milionar ar fi circa şaizeci de lire. E frumos. La naiba, e chiar enorm ! E cea mai straşnică ofertă pe care am primit-o vreodată. [10]

---

10 „Publicul va lua, în mod natural, această propunere drept o glumă, dar Higgins le va aminti că aceasta nu este cu adevărat o glumă, ci, privită ca un procent din venitul Elizei, este o propunere de afaceri foarte serioasă. Faptul că Shaw a luat această ofertă cît se poate de serios poate fi dovedit de propria sa practică comercială, aşa cum a fost expusă în cuvîntarea sa ţinută în faţa Conferinţei Teatrului Britanic de la Edinburgh, la 28 octombrie 1933. El a propus acolo ca dramaturgii să autorizeze personal piesele lor pentru reprezentare entuziaştilor din societăţile de teatru de amatori locale, pe o bază procentuală în locul taxei standard de 5 guinee (O guinee avea valoarea de 21 de şilingi. Numele i se trage de la aurul adus din fosta colonie britanică Guineea, din care au fost bătute între 1663 şi 1813 monezi de aur, a căror valoare în şilingi a fost stabilită în 1717. Termenul reprezintă astfel o metonimie. Pe piaţa monetară circulau curent monede de 1 şi 5 guinee. Astăzi ele constituie rarităţi numismatice, de o valoare deosebită, N. n.) încasată de obişnuiţii agenţi teatrali pentru un spectacol de „amatori". Shaw era mulţumit cu ceea ce el numea condiţiile teatrelor profesioniste. Cu alte cuvinte, el se simţea îndreptăţit să primească nouă penni sau un şiling şi şase penni ca procentaj din încasările făcute

Scanned with OKEN Scanner

LIZA *(se scoală speriată)* : Șaizeci de lire ! Ce vorbești ? Nici pomeneală, șaizeci de lire. Ce, eu manglesc ?

HIGGINS : Ține-ți gura.

LIZA *(văicărindu-se)* : De unde să am eu șaizeci de lire ? Vai de mine !

DOAMNA PEARCE : Nu te mai sclifosi, prostuțo ! Șezi jos. Nimeni nu se va atinge de banii tăi.

HIGGINS : În schimb, se va atinge de tine cu coada măturii, dacă nu termini cu sclifoseala aceasta. Șezi.

LIZA *(executînd încetișor ordinul)* : Va-ai, va-ai, sărăcana de mi-i-ne ! Parcă ai fi tătîne-mieu, nu altul.

HIGGINS : Dacă mă hotărăsc să te învăț, voi fi mai rău decît tată-tu și tata lui tată-tu ! *(Îi oferă batista lui de mătase.)*

LIZA : Ce să fac cu ea ?

HIGGINS : Să-ți ștergi ochii. Să-ți ștergi tot obrazul, pe unde ți s-au prelins lacrimile. Ia seama : nu confunda batista cu mîneca. Nu lua una drept alta, dacă dorești să ajungi cucoană la vreo prăvălie.

Cu totul nedumerită, Liza îl privește, neștiind ce să facă.

DOAMNA PEARCE : Degeaba îi vorbiți așa, domnule Higgins, că nu vă înțelege. În plus, sînteți complet greșit : ea nu face așa. *(Ia batista.)*

LIZA *(smulgîndu-i-o)* : Ei ! Ia dă batista încoa' ! Mi-a dat-o mie, nu dumitale.

---

la un spectacol local cu una din piesele sale. Dacă, din dragoste de teatru și respect pentru piesele sale oamenii au realizat cel mai bun spectacol de care erau în stare, obținînd numai cincisprezece șilingi, el nu vedea de ce ar cerși solicitîndu-le drepturi în valoare de cinci guinee. Higgins aplică exact acest argument ofertei Elizei. În funcție de acest criteriu el spune că este cea mai bună ofertă pe care a primit-o în viața sa". (Nigel Alexander, *op. cit.*, p. 60—61.)

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING *(rîzînd)* : Așa e. Cred că trebuie considerată ca proprietatea ei, doamnă Pearce.

DOAMNA PEARCE *(resemnîndu-se)* : Așa vă trebuie, domnule Higgins.

PICKERING : Higgins, cazul începe să mă intereseze. Ce zici de recepția ambasadorului ? Ai fi cel mai mare învățător, dacă ai reuși. Pun rămășag pe tot ce ar costa această experiență că nu ai să reușești. Și voi plăti și lecțiile.

LIZA : Oh ! sînteți prea bun. Mulțumesc, dom'le căpitanu.

HIGGINS *(ispitit, uitîndu-se la ea)* : N-am încotro. Este delicios de vulgară — așa de îngrozitor de murdară...

LIZA *(protestînd cu tărie)* : Va-ai, va-ai ! Sărăcana de mi-i-ne ! Nu-s murdară ; află că m-am spălat pe obraz și pe mîini, înainte de a veni aici.

PICKERING : Sînt sigur că nu ai să-i sucești capul cu prea multe complimente, Higgins.

DOAMNA PEARCE *(îngrijorată)* : Nu spuneți asta, domnule Pickering. Există mai multe feluri de a suci capul unei fete ; și nimeni nu reușește mai bine ca domnul Higgins să le zăpăcească — deși nu întotdeauna o face cu dinadinsul. Sper că nu-l veți îndemna să facă vreo prostie.

HIGGINS *(înflăcărîndu-se pe măsură ce se obișnuiește cu ideea)* : Ce-i viața decît o serie de nebunii inspirate ? Totul este numai să le găsești. Să nu scapi niciodată prilejul, căci ele nu ți se arată în fiecare zi. Voi face o ducesă din această bîzdăganie din cloacă.

LIZA *(dezaprobînd cu violență această părere referitoare la dînsa)* : Va-ai, va-ai ! Sărăcana de mi-i-ne !

HIGGINS *(ademenit de gîndul ce i se ivise în minte)* : Da, în șase luni — ba chiar în trei, dacă are ureche bună și limbă ageră — o voi conduce oriunde și va fi luată drept oricine va voi. Începem de astăzi ; chiar de-acuma ! În clipa aceasta ! Ia-o și spal-o, doamnă

Scanned with OKEN Scanner

Pearce. Freac-o cu cărămidă, cu leşie, cu orice — numai să iasă curată. Ai foc bun la bucătărie ?

DOAMNA PEARCE *(protestînd)* : Da, dar...

HIGGINS *(continuă năvalnic)* : Dezbrac-o şi arde-i boarfele. Telefonează la Whiteley [11], sau unde vrei, să-i aducă altele noi. Înveleşte-o în hîrtie de ambalaj pînă soseşte îmbrăcămintea cea nouă.

LIZA : Nu-i de teapa unui gentleman să vorbească aşa. Eu sînt fată cuminte şi ştiu la ce vă gîndiţi voi bărbaţii [12].

HIGGINS : Ascultă, fetiţo, cu mine să nu faci pe mironosiţa din Lisson Grove. Trebuie să înveţi să te porţi ca o ducesă. Ia-o, doamnă Pearce. Şi dacă nu se astîmpără, dă-i o scatoalcă.

---

11 Este vorba de firma unui magazin de îmbrăcăminte.

12 Nigel Alexander comentează semnificaţia acestei scene şi implicaţiile ei pentru dezvoltarea piesei în felul următor : „Eliza aude comanda «Dezbrac-o» şi, presupunînd că aceasta poate însemna un singur lucru, protestează că ea este o fată cuminte şi chiar se oferă să apeleze la ajutorul poliţiei înainte detestate, aceasta fiind preferabilă acum noii ameninţări. Întreaga acţiune din Actul II depinde de această îndoială asupra intenţiilor lui Higgins, dacă ele sînt sexuale sau intelectuale. Eliza presupune că ele sînt sexuale, iar Pickering îl întreabă în mod direct dacă ele sînt de această natură. Alfred Doolittle, tatăl Elizei, ajunge la rîndul său să investigheze această situaţie dubioasă şi încearcă să obţină pentru el însuşi orice avantaj economic posibil. Ironia este că nimic nu poate fi mai departe de intenţiile lui Higgins. Pe el îl interesează mintea ei, ca subiectul unui experiment şi nu se gîndeşte la ea cu adevărat ca la o fiinţă avînd un trup — sau orice simţăminte care îl însoţesc. Această metodă de a o trata pe Eliza poate fi practică, din moment ce Higgins ştia exact ce trebuie făcut, dar nu este umană şi nici eficientă. Ea are nevoie de spiritul practic al d-nei Pearce şi persuasiunea colonelului Pickering pentru ca experimentul să poată începe". *(op. cit.*, p. 62.)

LIZA *(sărind și refugiindu-se între Pickering și doamna Pearce)* : Nu ! Chem poliția !

DOAMNA PEARCE : Dar nici n-am unde să o țin.

HIGGINS : Ține-o în lada de gunoi.

LIZA : Va-ai, va-ai ! Sărăcana de mi-i-ne !

PICKERING : Hai, Higgins ! Fii mai înțelegător.

DOAMNA PEARCE *(hotărîtă)* : Trebuie să fiți mai înțelegător, domnule Higgins, zău așa. Prea vreți să-i luați pe toți în tărbacă.

Prins între două focuri, Higgins se potolește. Furtuna este urmată de o adiere de amabilă nedumerire.

HIGGINS *(cu o delicioasă și profesională modulație în enunțare)* : Eu să iau în tărbacă ? Dar, dragă doamnă Pearce, dragul meu Pickering, niciodată nu am avut nici cea mai mică intenție să-mi bat joc de cineva. N-am propus decît s-o ajutăm pe această biată fată, să fim buni cu ea. Trebuie să o ajutăm în pregătirea de a se adapta noii sale situații în viață. Dacă nu m-am exprimat clar, este pentru că nu doream să jignesc susceptibilitatea ei sau a dumneavoastră.

Liniștită, Liza se furișează înapoi la scaunul ei.

DOAMNA PEARCE *(către Pickering)* : Ei bine, ați mai pomenit una ca asta, domnule Pickering ?

PICKERING *(rîzînd cu hohote)* : Încă nu, doamnă Pearce, încă nu.

HIGGINS *(cu răbdare)* : Ce anume ?

DOAMNA PEARCE : Domnule Higgins, dumneavoastră nu v-ați gîndit că nu puteți lua o fată așa, ca o pietricică de pe mal ?

HIGGINS : De ce nu ?

DOAMNA PEARCE : Ei, de ce nu ! Cum o luați fără să știți nimic despre dînsa ? Ce-i cu părinții ei ? Ba poate că-i și măritată.

Scanned with OKEN Scanner

LIZA : Zexe !

HIGGINS : Ei, vezi ! Fata ţi-a răspuns foarte corect : zexe. Auzi, măritată ! Nu ştii că o femeie din clasa ei arată ca o roabă muncită, ca o femeie de cincizeci de ani, chiar la un an după ce se mărită ?

LIZA : Cine m-ar lua pe mine ?

HIGGINS *(recurgînd deodată la cele mai frumoase şi emoţionante tonuri adînci al celui mai bun stil de elocvenţă de care este în stare)* : Îţi jur, Eliza, că înainte de a termina lucrul cu tine, străzile vor fi înţesate cu cadavrele bărbaţilor care îşi vor zbura creierii de dragul tău.

DOAMNA PEARCE : Vai, domnule Higgins, cum puteţi să-i vorbiţi aşa ?

LIZA *(ridicîndu-se şi luînd o atitudine hotărîtă)* : Eu m-am cărat. Ăstuia îi lipseşte o doagă. Nu vreau să învăţ cu un trăsnit.

HIGGINS *(jignit adînc de atîta nesimţire în faţa elocvenţei lui)* : Aşa, va să zică ? Mă crezi nebun ? Bine ! Doamnă Pearce, nu mai e nevoie să-i comanzi haine noi. Dă-o afară.

LIZA *(bîzîind)* : Hî-hî-hî ! Să nu pui mîna pe mine !

DOAMNA PEARCE : Vezi ce păţeşti dacă eşti obraznică ? *(Arătîndu-i uşa.)* Pe aici, te rog !

LIZA *(aproape în lacrimi)* : N-am nevoie de haine noi. Nici nu le primeam. *(Aruncă batista.)* Pot să-mi cumpăr şi singură.

HIGGINS *(prinzînd cu dibăcie batista şi tăindu-i calea, spre uşa către care ea se îndreaptă fără prea multă hotărîre)* : Eşti rea şi nu ştii ce-i recunoştinţa. Asta mi-e răsplata pentru că m-am oferit să te scot din noroi, să te îmbrac frumos şi să te fac cucoană !

DOAMNA PEARCE : Nu-i faceţi inimă rea, domnule Higgins. Nu fiţi rău cu ea. Acum dumneavoastră sînteţi rău. Du-te acasă, fetiţo ; du-te la părinţi şi spune-le să aibă mai multă grijă de tine.

Scanned with OKEN Scanner

LIZA : N-am părinți. Mi-au spus că sînt destul de mare să-mi cîștig pîinea și m-au luat la goană.

DOAMNA PEARCE : Unde-i mama dumitale ?

LIZA : N-am mamă. Aia de m-a gonit era a șasea mamă vitregă. N-am nevoie de ele. Și sînt o fată cuminte, să știți.

HIGGINS : Bine, atunci de ce atîta tevatură ? Fata nu-i a nimănui. Nu are nimeni nevoie de ea, numai eu. *(Se duce spre doamna Pearce și încearcă să o convingă.)* Poți să o înfiezi, doamnă Pearce ; cred că ți-ar surîde să ai o fiică. Hai, nu-mi mai pune bețe-n roate. Du-o jos și...

DOAMNA PEARCE : Cum are să se descurce ea ? Îi plătiți vreo leafă ? Gîndiți-vă, domnule Higgins.

HIGGINS : Ei, plătește-i cît va fi nevoie, trece-o în condica de socoteli. *(Nerăbdător.)* Dar de ce să aibă nevoie de bani ? Va avea doar mîncare și îmbrăcăminte. Dacă îi dai bani, are să-i bea.

LIZA *(sărind cu gura)* : Nu ți-i rușine obrazului ? Ce minciună sfruntată : nimeni nu m-a văzut vreodată cît de cît beată. *(Se duce și se așază sfidătoare.)*

PICKERING *(dojenindu-l cu bunăvoință)* : Nu ți-a trecut prin minte, Hinggins, că fata își are și ea sensibilitatea ei ?

HIGGINS *(măsurînd-o cu ochi critic)* : Nu, nu cred să aibă. În nici un caz, o sensibilitate apreciabilă. *(Voios.)* Eliza, ai tu așa ceva ?

LIZA : Am și eu cum are toți.

HIGGINS *(pe gînduri, lui Pickering)* : Vezi, asta-i dificultatea.

PICKERING : Ce anume ?

HIGGINS : Să o fac să vorbească gramatical. Pronunțarea singură este o chestiune oarecum ușoară.

LIZA : Nu vreau să vorbesc gramatical. Vreau să vorbesc ca o cocoană.

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA PEARCE : Vă rog, domnule Higgins, să nu ne îndepărtăm de subiect. Aș vrea să știu în ce condiții are să stea fata aici. Are să aibă vreo leafă ? Și ce are să se facă după ce terminați cu învățatul ? Trebuie să aveți puțină prevedere.

HIGGINS *(nerăbdător)* : Și ce are să se facă dacă o las pe stradă ? Fă bine și-mi spune, doamnă Pearce !

DOAMNA PEARCE : Asta o privește pe ea, nu pe dumneavoastră, domnule Higgins.

HIGGINS : După ce termin cu ea, n-are decît să se ducă iarăși pe stradă ; și are s-o privească iarăși pe ea ; așa că totul e în regulă.

LIZA : Zău că nu ai nici un pic de inimă : nu-ți pasă decît de dumneata. Iaca na ! *(Se ridică și vine cu hotărîre în mijlocul scenei.)* Ajunge ! M-am săturat dă treaba asta. Mă duc. *(Merge spre ușă.)* Ar trebui să-ți fie rușine, așa să știi.

HIGGINS *(apucînd o bomboană de ciocolată de pe pian, cu ochii strălucind de o idee diabolică)* : Ia niște bomboane de ciocolată, Eliza.

LIZA *(oprindu-se ispitită)* : Știu io ce-o fi înăuntru ? Am auzit eu de fete amețite cu doftorii de unii ca 'mneata.

Higgins scoate briceagul, taie bomboana în două, pune o jumătate în gură și o înghite, apoi îi oferă cealaltă jumătate.

HIGGINS : Ca să vezi că-i treabă cinstită, Eliza, eu mănînc o jumătate și tu pe cealaltă. *(Liza deschide gura ca să răspundă, și el îi bagă repede jumătate de bomboană în gură.)* Am să-ți dau cîte vrei, cutii, lăzi de bomboane, în fiecare zi. Ai să mănînci numai bomboane. Ei, ce zici ?

LIZA *(care a înghițit bomboana, după ce era să se înece cu ea)* : N-aș fi mîncat-o, dar sînt prea bine crescută ca s-o mai scot din gură.

HIGGINS : Ascultă, Eliza, parcă spuneai că ai venit cu un taximetru ?

Scanned with OKEN Scanner

LIZA : Ei și ? Ce, io nu am dreptul să iau o mașină cum are oricine ?

HIGGINS : Sigur că ai, Eliză. Pe viitor vei lua cîte taxiuri poftești. Ai să te plimbi în fiecare zi cu mașina, prin tot orașul și prin împrejurimi. Ce zici ?

DOAMNA PEARCE : Domnule Higgins, o ispitiți și nu faceți bine. Mai bine, s-ar gîndi la viitorul ei.

HIGGINS : Acum, la vîrsta-i fragedă ? Zău că-i absurd. Ai timp berechet să te gîndești la viitor numai atunci cînd nu mai există nici un viitor la care să te gîndești. Ascultă-mă pe mine, Eliza, fă mai bine ca doamna aceasta : gîndește-te la viitorul celorlalți, dar niciodată la al tău. Gîndește-te la prăjituri, la taximetre, la aur și diamante.

LIZA : Nu, n-am nevoie nici de aur, nici de diamante. Sînt o fată cuminte, asta sînt. *(Se așază din nou, încercînd să fie cît mai demnă.)*

HIGGINS : Tot așa ai să rămîi și sub ocrotirea doamnei Pearce, și pe urmă ai să te măriți cu un ofițer din garda călare, cu mustața-n furculiță. Fiul vreunui marchiz, care își va dezmoșteni odrasla pentru că se însoară cu tine și care se va îmbuna cînd va vedea cît ești de frumoasă și de cuminte...

PICKERING : Iartă-mă Higgins, dar într-adevăr trebuie să intervin. Doamna Pearce are deplină dreptate. Dacă fata aceasta se lasă în grija dumitale timp de șase luni, pentru a face o experiență pedagogică, ea trebuie să înțeleagă bine despre ce-i vorba.

HIGGINS : Cum vrei să înțeleagă ? Nu-i în stare să înțeleagă nimic. Afară de asta, înțelegem vreunul din noi ce facem ? Dacă ar fi așa, ne-am apuca oare de vreo treabă ?

PICKERING : Foarte frumos spus, Higgins, dar fără temei. *(Către Eliza.)* Domnișoară Doolittle...

LIZA *(copleșită)* : Va-ai, va-ai, sărăcana de mi-i-ne !

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS : Vezi ! Asta-i tot ce poţi scoate de la Eliza : Va-ai, va-ai, sărăcana de mi-i-ne ! Degeaba-i explici. Ca soldat, ar trebui s-o ştii. Ei îi trebuie ordine, nu explicaţii. Asta vrea ea. Eliza, ai să locuieşti aici viitoarele şase luni şi ai să înveţi să vorbeşti frumos, ca cucoanele de la florării. Dacă eşti cuminte şi faci tot ce ţi se spune, vei dormi într-o odaie bună, vei avea mîncare din belşug şi bani să-ţi cumperi bomboane şi să te plimbi cu maşina. Dacă vei fi rea şi leneşă, vei dormi în fundul bucătăriei, unde foiesc gîndacii negri, şi doamna Pearce te va pocni cu coada măturii. După şase luni vei merge la Buckingham Palace [13] în trăsură, îmbrăcată cum nici nu visezi. Dacă regele va băga de seamă că nu eşti o cucoană adevărată, te va înhăţa poliţia şi te va închide în turnul Londrei, unde are să ţi se taie capul ca să fie învăţătură celorlalte florărese, care nu îşi cunosc lungul nasului. Dacă nu te vei da de gol, atunci ai să capeţi un cadou de şapte şilingi şi şase penny ca să-ţi poţi începe cariera de cucoană la o florărie. Dacă-mi refuzi oferta, vei fi fata cea mai rea şi cea mai nerecunoscătoare din lume, iar îngerii îţi vor plînge de milă. *(Către Pickering.)* Eşti mulţumit acum, Pickering ? *(Către doamna Pearce.)* Se pot prezenta oare lucrurile mai lămurit şi mai cinstit, doamnă Pearce ?

DOAMNA PEARCE *(îngăduitoare)* : Cred că ar fi mai bine dacă m-aţi lăsa să vorbesc cu fata între patru ochi. Nu ştiu dacă pot să-mi iau răspunderea ei sau să consimt la vreun aranjament... Desigur, îmi dau

---

13 Buckingham Palace este palatul rezidenţial al suveranilor britanici. A fost construit în secolul al XVIII-lea de John Sheffield, duce de Buckingham. Se găseşte în apropiere de Marble Aech şi Hyde Park. Primul suveran care şi-a stabilit acolo rezidenţa a fost regina Victoria.

Scanned with OKEN Scanner

seama că nu aveţi nici o intenţie rea, dar cînd începe să vă intereseze cum spuneţi dumneavoastră accentul cuiva, nu vă mai gîndiţi de loc la ce se poate întîmpla, fie persoanei cu pricina, fie chiar dumneavoastră. Hai cu mine, Eliza.

HIGGINS : Perfect. Mulţumesc, doamnă Pearce. Du-o la baie.

LIZA *(ridicîndu-se cu şovăire, bănuitoare)* : Eşti un mare zbir, asta eşti. N-o să stau aici dacă nu-mi place. N-o să las pe nimeni să mă pocnească. N-am cerut niciodată să merg la Bucknam [14] Palace, nu. N-am avut niciodată necazuri cu poliţia. Niciodată. Sînt o fată cuminte.

DOAMNA PEARCE : Nu răspunde, fetiţo. Nu poţi să-l înţelegi cu una, cu două pe domnul. Hai, vino cu mine. *(Merge înainte spre uşă, pe care o ţine deschisă pentru Eliza.)*

LIZA *(ieşind)* : Aşa e, cum am zis. N-o să mă duc la rege, dacă-i vorba de tăiat capul. Dacă ştiam în ce chichion mă bag, n-aş mai fi dat pe aici. Totdeauna am fost o fată cuminte şi nu m-am băgat niciodată în vorbă cu el. Nu-i sînt datoare cu nimic, de aia nu-mi pasă şi n-o să mă las dusă cu muia. Am şi eu un suflet ca fieştecare.

Doamna Pearce închide uşa şi protestările fetei nu se mai aud. Pickering trece de la cămin spre scaun, pe care se aşază de-a-n călarelea, cu mîinile pe spetează.

PICKERING : Iartă-mă că te întreb făţiş, Higgins. Eşti un om cumsecade, cînd e vorba de femei ?

HIGGINS *(îngîndurat)* : Ai văzut vreodată om cumsecade cînd e vorba de femei ?

PICKERING : Da, de multe ori.

---

14 Pronunţie alterată a cuvîntului Buckingham.

HIGGINS *(se saltă în mîini şi se aşază cu o bufnitură pe pian, răspunzînd dogmatic)* : Eu, unul, nu am văzut. Am constatat că în clipa în care las o femeie să se împrietenească cu mine, ea devine geloasă, pretenţioasă, bănuitoare — adică o adevărată pacoste. Am mai constatat că din clipa în care mă împrietenesc eu cu o femeie, devin egoist şi tiranic. Femeile strică totul. Dacă laşi o femeie să intre în viaţa ta, ea vrea un lucru şi tu vrei altul.

PICKERING : Cum adică ?

HIGGINS *(dîndu-se jos de pe pian, agitat)* : Dumnezeu ştie ! Cred că femeia vrea să-şi trăiască viaţa ei şi bărbatul vrea să şi-o trăiască pe a lui şi fiecare încearcă să-l tragă pe celălalt pe drumul care-i place lui. Unul zice hăis ! Altul cea ! şi rezultatul este că amîndoi se pomenesc hăt, în altă parte, în bătaia vîntului de care se fereau. *(Se aşază pe bancheta din faţa pianului.)* Aşa că, burlac sînt, burlac rămîn.

PICKERING *(se ridică, se apropie de el şi vorbeşte grav, privindu-l de sus în jos)* : Lasă, Higgins. Înţelegi foarte bine ce vreau să spun. Cum m-am băgat şi eu în chestiunea aceasta, mă simt răspunzător faţă de fată. E de la sine înţeles — aşa sper — că nu vei profita de situaţia în care se află.

HIGGINS : Ce ! Aha, înţeleg la ce te referi. Lucru sfînt, te asigur ! *(Ridicîndu-se ca să explice.)* Vezi, ea are să-mi fie elevă şi nu-i cu putinţă să înveţi o femeie, dacă nu uiţi că-i femeie. Am învăţat pe zeci de milionare americane să vorbească englezeşte, cele mai frumoase femei din lume. Sînt un sfînt. Parcă sau ele, sau eu am fi fost de lemn. Este...

Doamna Pearce deschide uşa, ţinînd în mînă pălăria Elizei. Pickering se retrage spre fotoliul de lîngă cămin şi se aşază.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(curios)* : Ei, doamnă Pearce, merge bine ?

DOAMNA PEARCE *(din ușă)* : Vă supăr numai cu două vorbe, domnule Higgins, dacă se poate.

HIGGINS : Da, desigur, intră. *(Ea intră în cameră.)* Asta să nu o arzi, doamnă Pearce. Vreau să o păstrez ca o relicvă. *(Îi ia pălăria din mînă.)*

DOAMNA PEARCE : Vă rog, băgați de seamă, domnule Higgins. Am fost nevoită să-i promit că nu o ard, dar poate că n-ar fi rău să o pun niţeluş în cuptor...

HIGGINS *(punînd pălăria repede pe pian)* : Da ?. Mulţumesc. Ei, ce voiai să-mi spui ?

PICKERING : Vă deranjez ?

DOAMNA PEARCE : Nicidecum, domnule Pickering. V-aș ruga domnule Higgins, să fiţi mai cu băgare de seamă la cele ce vorbiţi în faţa fetei.

HIGGINS *(grav)* : Desigur. Vorbesc întotdeauna cu băgare de seamă. De ce mi-o spui ?

DOAMNA PEARCE *(netulburată)* : Nu, domnule Higgins, nu sînteţi de loc atent la ce spuneţi, cînd nu găsiţi un lucru sau cînd sînteţi cam nerăbdător. În ce mă privește, nu are nici o importanţă, m-am învăţat. Dar în faţa fetei nu trebuie să vorbiţi urît.

HIGGINS *(indignat)* : Eu să vorbesc urît ! *(Cu emfază.)* Eu nu înjur niciodată. Detest obicciul acesta ! Ce dracu vrei să spui ?

DOAMNA PEARCE *(stăruind)* : Chiar asta voiam să spun, domnule Higgins. Drăcuiţi mult prea mult. Mie nu-mi pasă de ocări și afurisenii, de trăsnete și fulgere, nici de „la naiba" și „unde dracu..."

HIGGINS : Doamnă Pearce ! Asemenea vorbe în gura dumitale ! Zău, mă miră !

DOAMNA PEARCE *(nedîndu-se bătută)* : ...dar este totuși un anumit cuvînt pe care sînt nevoită a vă ruga să

Scanned with OKEN Scanner

nu-l mai întrebuinţaţi. Fata l-a rostit chiar adineauri, fiindcă era baia prea caldă. Începe cu litera C. Ea, săraca, l-a învăţat lîngă fustele mamei ei. Dar nu trebuie să-l audă din gura dumneavoastră.

HIGGINS *(cu superioritate)* : Nu mă simt vinovat de a-l fi pronunţat vreodată, doamnă Pearce. *(Ea îl priveşte sever. El adaugă, ascunzîndu-şi conştiinţa vinovată sub o atitudine de magistrat.)* Exceptînd poate vreun moment de excitaţie extremă şi bine întemeiată.

DOAMNA PEARCE : Chiar azi-dimineaţă l-aţi folosit în legătură cu cafeaua, cuţitul şi creionul.

HIGGINS : A, asta era numai o aliteraţie, doamnă Pearce, explicabilă la un poet.

DOAMNA PEARCE : Indiferent, domnule Higgins. Oricum vă face plăcere să-i ziceţi, eu vă rog respectuos ca fata să nu audă această vorbă de la dumneavoastră.

HIGGINS : Bine, bine. Asta-i tot ?

DOAMNA PEARCE : Nu, domnule Higgins. Va trebui să fim foarte atenţi cu fata asta şi în privinţa curăţeniei.

HIGGINS : Desigur. Ai toată dreptatea. Foarte important.

DOAMNA PEARCE : Vreau să spun să nu fie neglijentă în ce priveşte îmbrăcămintea sau dezordonată cu lucrurile ei.

HIGGINS *(mergînd solemn spre ea)* : Exact. Chiar voiam să-ţi atrag atenţia asupra acestui lucru. *(Se întoarce spre Pickering pe care conversaţia celorlalţi doi îl distrează grozav.)* Aceste lucruri mărunte sînt foarte importante, Pickering. „Cine nu cruţă paraua, nici de galben nu-i e milă“ — sună o zicală tot atît de adevărată despre apucături, ca şi despre bani. *(Se opreşte pe covorul din faţa căminului, cu aerul unui om într-o poziţie neatacabilă.)*

DOAMNA PEARCE : Da, domnule Higgins. Dacă-i aşa, atunci v-aş ruga să nu mai veniţi dimineaţa la masă în halat, sau cel puţin să nu-l mai folosiţi aşa de

Scanned with OKEN Scanner

des ca șervet. Și să nu mai mîncați toate în aceeași farfurie și să nu mai puneți castronul de porridge de-a dreptul pe fața de masă curată. I-ați putea da un exemplu mai bun fetei. Era aproape să vă înecați cu un os de pește în marmeladă, săptămîna trecută.

HIGGINS *(sub atîtea lovituri, se retrage spre pian)* : Poate că fac uneori lucrurile acestea, în momente de distracție, dar desigur nu în mod obișnuit. *(Supărat.)* Pentru că veni vorba, halatul îmi pute al dracului a benzină.

DOAMNA PEARCE : Nu mă îndoiesc că miroase, domnule Higgins, dar dacă vă ștergeți degetele...

HIGGINS *(aproape țipînd)* : Bine, bine, bine. Pe viitor am să le șterg în păr.

DOAMNA PEARCE : Sper că nu v-am supărat, domnule Higgins.

HIGGINS *(jignit că poate fi bănuit de un asemenea sentiment)* : Nu, cîtuși de puțin. Ai toată dreptatea, doamnă Pearce. Voi fi foarte atent în fața fetei. Asta-i tot ?

DOAMNA PEARCE : Nu, domnule Higgins. Îi permiteți să folosească una din rochiile acelea japoneze, pe care le-ați adus din străinătate ? E imposibil s-o mai îmbrac în vechiturile ei.

HIGGINS : Desigur. Tot ce vrei. Mai e ceva ?

DOAMNA PEARCE : Vă mulțumesc, domnule, asta era tot. *(Iese.)*

HIGGINS : Știi, Pickering, doamna Pearce are idei foarte stranii despre mine. Uită-te la mine, sînt un om timid și retras. Niciodată nu m-am simțit cu adevărat matur sau grozav, cum fac ceilalți bărbați. Și cu toate acestea, ea este deplin convinsă că sînt un om autoritar și tiranic. Nu pot să-mi explic de ce.

Doamna Pearce se reîntoarce.

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA PEARCE : Vă rog, domnule Higgins, au și început plictiselile. E un măturător de stradă jos, Alfred Doolittle, care vrea să vă vadă. Zice că fiica lui e aici.

PICKERING *(sculîndu-se)* : Aoleo ! *(Se retrage pe preșul din fața căminului.)*

HIGGINS *(pe moment)* : Trimite escrocul sus.

DOAMNA PEARCE : Imediat. *(Iese.)*

PICKERING : Poate că nu-i escroc, Higgins.

HIGGINS : Ei, aș ! Cu siguranță că-i escroc.

PICKERING : Fie că este, fie că nu este, mă tem c-o să avem bucluc cu dînsul.

HIGGINS *(sigur de el)* : Ba nu, nu cred. Dacă e să fie bucluc, o să-l aibă el de la mine, nu eu de la el. Și sînt sigur că vom afla ceva interesant de la dînsul.

PICKERING : Despre fată ?

HIGGINS : Nu, mă refer la dialectul său.

PICKERING : Oh ! !

DOAMNA PEARCE *(în ușă)* : A venit Doolittle, domnule Higgins. *(Îl introduce pe Doolittle și se retrage.)*

Alfred Doolittle este un măturător de stradă mai în vîrstă, însă viguros, îmbrăcat în hainele profesiei sale, inclusiv o pălărie cu o margine ce-i acoperă ceafa și umerii. Are trăsături bine întipărite și destul de interesante. Pare a fi lipsit și de frică și de conștiință în aceeași măsură. Are un glas remarcabil de expresiv, provenind din obiceiul de a-și exprima sentimentele fără rezerve. Actuala lui stare sufletească este una de onoare jignită și hotărîre nezdruncinată.

DOOLITTLE *(în ușă, nesigur care din cei doi domni este omul lui)* : Domnul profesor Higgins ?

HIGGINS : Eu sînt. Bună dimineața. Ia loc.

DOOLITTLE : Bună, coane. *(Se așază maiestuos.)* Vin într-o chestiune foarte serioasă, coane.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(lui Pickering)* : Crescut la Hounslow[15]. Mama din ţara Velşilor[16], aş zice. *(Doolittle cască gura, uluit. Higgins continuă.)* Ce poftești, Doolittle ?

DOOLITTLE : *(amenințător)* : Am venit după fiica mea ; pe ea o vreau, mă înţelegi ?

HIGGINS : Sigur că o vrei. Doar eşti tatăl ei, nu-i aşa ? Nu cumva îţi închipui c-ar mai fi cineva care s-o dorească? Sînt fericit să constat că ţi-a mai rămas o urmă de sentiment familial. Fata e sus, Ia-o numaidecît şi cară-te.

DOOLITTLE *(ridicîndu-se uimit)* : Ce ?

HIGGINS : Ia-o de aici. Nu-ţi închipui cumva c-am să-ţi ţin fata pe cheltuiala mea.

DOOLITTLE *(protestînd)* : Stai, coane, nu mă lua aşa. Cu binişorul ! Judecă şi 'mneata. Drept este să profiţi de pe urma unui om sărac ? Fata-i a mea. Dumneata mi-ai luat-o. Mie ce-mi iese din asta ? *(Se aşază iar.)*

HIGGINS : Fiica dumitale a avut îndrăzneala să vină în casa mea şi să-mi ceară s-o învăţ a vorbi corect, ca să poată căpăta o slujbă într-o florărie. Acest domn şi menajera mea au fost de faţă tot timpul. *(Îl ia de sus.)* Cum îndrăzneşti să vii aici ca să mă şantajezi pe mine ? Ai trimis-o aici dinadins.

DOOLITTLE *(protestînd)* : Nu, coane.

HIGGINS : Ba da. Altminteri cum ai ştiut că este aici ?

DOOLITTLE : Ce te dai aşa la om, barosanule !

HIGGINS : Poliţia are să se dea la dumneata. Asta-i o uneltire, un complot ca să-mi stoarceţi bani prin

---

15 Hounslow este unul din cele 32 de oraşe-satelit ale Marii Londre. La vest se învecinează cu Chiswick şi Feltham, Surrey şi Hillingdon, la nord cu Ealing, la est cu Hammersmith şi la sud cu Tamisa.

16 Ţara Velşilor sau Ţara Galilor, face parte din Regatul Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord. Capitala este oraşul Cardiff.

Scanned with OKEN Scanner

amenințări. Am să chem poliția. *(Se îndreaptă hotărît spre telefon și deschide cartea de telefon.)*

DOOLITTLE : Am cerut eu măcar o para chioară ? Să spuie domnul, aicea de față, dacă măcar am pomenit despre bani ?

HIGGINS *(aruncînd cartea la o parte și venind la Doolittle cu o întrebare)* : Atunci pentru ce ai venit ?

DOOLITTLE *(dulceag)* : De ! Pentru ce vine omul ? Fii și 'mneata înțelegător, coane.

HIGGINS *(dezarmat)* : Dumneata ai îndemnat-o ?

DOOLITTLE : Să-mi sară ochii, dacă te mint ! Mă jur că n-am văzut fata de două luni.

HIGGINS : Atunci de unde știai că-i aici ?

DOOLITTLE *(cît mai muzical și cît mai melancolic)* : Am să-ți spun, coane, dacă mă lași să strecor și eu o vorbuliță. Sînt gata să-ți spun. Vreau să-ți spun. Aștept ca să-ți spun.

HIGGINS : Pickering, acest individ are un oarecare dar oratoric înnăscut. Observă ritmul firesc și neînvățat în care cad silabele. „Sînt gata să-ți spun, vreau să-ți spun. Aștept ca să-ți spun.“ Retorică sentimentală ! [17].

---

17 Prin intermediul lui Higgins, Shaw face aici comentarii asupra stilului retoric al lui Doolittle, dar, de fapt, aceasta este o calitate a propriei sale scrieturi dramatice. Scriitorul a fost de timpuriu conștient de această calitate și a cultivat-o conform propriei sale mărturisiri : „Nu presupuneți nici o singură clipă că mi-am însușit arta învățînd de la oamenii de litere englezi. Este adevărat, ei mi-au arătat cum trebuie mînuite cuvintele englezești ; dar dacă nu aș fi știut mai mult decît atît, cuvintele mele nu ar fi trecut niciodată dincolo de Canalul Mînecii. Maeștrii mei au fost maeștrii unei limbi universale. Ei au fost, pentru a merge doar din vîrfuri în vîrfuri, Bach, Händel, Haydn, Mozart, Beethoven și Wagner“. (Citat de Fred Mayne în *The Wit and Satire of Bernard Shaw*, Edward Arnold (publishers) Ltd., 1967, p. 11).

Ăsta-i elementul velș din ființa lui. Tot așa se explică și milogeala și necinstea pe care le dovedește.

PICKERING : Mai las-o, Higgins. Și eu sînt din țara Velșilor. *(Lui Doolittle.)* De unde știai că fata-i aici, dacă n-ai trimis-o dumneata ?

DOOLITTLE : Să vedeți cum a fost, coane. Fata a luat un băiat în taxi, ca să facă o plimbare. Băiatul e fiul proprietăresei ei. Pe urmă, băiatul a așteptat-o cu speranța c-are să-l mai plimbe încă o dată pînă acasă. Ea însă l-a trimis acasă după catrafuse, cînd a auzit că erați dispus s-o țineți aicea. Am întîlnit băiatul la colțul străzilor Long Acre și Endell [18].

HIGGINS : La cîrciumă, nu-i așa ?

DOOLITTLE : Clubul săracilor, coane. De ce, n-am voie ?

PICKERING : Lasă-l să-și spună povestea, Higgins.

DOOLITTLE : Băiatul mi-a povestit tot ce s-a întîmplat. Și vă întreb eu, ca tată, ce puteam simți și gîndi? Zisei băiatului : „Adă-mi mie bocceaua ei", zisei.

PICKERING : De ce nu te-ai dus personal să-i iei lucrurile ?

DOOLITTLE : Fiindcă, să vedeți, proprietăreasa nu mi le-ar fi dat mie. Știți, așa e ea! Am fost nevoit să-i dau un penny băiatului ca să-mi încredințeze mie bocceaua. Măgarul! I-am adus lucrurile numai ca să vă fiu pe plac, cum s-ar zice, să vă fac un serviciu. Asta-i tot.

HIGGINS : Ce lucruri ai adus ?

DOOLITTLE : Un instrument muzical, coane. Cîteva tablouri, niște fleacuri de bijuterii, o colivie. A zis că îmbrăcăminte nu-i trebuie. Te rog, zi și 'mneata, coane, ce puteam eu să cred ? Te întreb ca un părinte, ce puteam eu să gîndesc ?

HIGGINS : Și ai venit s-o scapi de la ceva mai rău decît moartea, nu-i așa ?

---

18 Două străzi principale din centrul Londrei, lîngă Court Garden, între Oxford Street la nord și the Strand la sud.

DOOLITTLE *(aprecind că a fost așa de bine înțeles și ușurat de acest fapt)* : Precum ai zis, barosanule. Asta e. Întocmai.

PICKERING : Dar de ce i-ai adus bocceaua, dacă aveai intenția s-o iei de aici ?

DOOLITTLE : Am zis eu vreo vorbuliță că aș vrea s-o iau de aici ? Ia, spune drept.

HIGGINS *(hotărît)* : Ai s-o iei de aici și încă în mare viteză. *(Trece spre cămin și sună.)*

DOOLITTLE *(sculîndu-se)* : Nu, coane. Îmi pare rău. Nu sînt eu omul care să stau în calea fetei mele. Aici, cum s-ar zice, i se deschide o carieră, și...

Doamna Pearce deschide ușa și așteaptă ordinele.

HIGGINS : Doamnă Pearce ! E tatăl Elizei. A venit ca s-o ia de aici. Predă-i-o, te rog. *(Se înapoiază la pian, avînd aerul că se spală pe mîini de toată povestea.)*

DOOLITTLE : Nu, nu m-ați înțeles bine. Stați să vă spun...

DOAMNA PEARCE : Nu poate să o ia, domnule Higgins. Cum s-o ia ? Nu mi-ați spus dumneavoastră să-i ard toate boarfele ?.

DOOLITTLE : Asta așa e. Nu pot s-o duc pe străzi despuiată, ca o maimuță. Vedeți și dumneavoastră.

HIGGINS : Eu văd că vrei s-o iei. Ia-ți-o ! Dacă n-are haine, du-te și-i cumpără.

DOOLITTLE *(desperat)* : Unde-s hainele cu care a venit ? Eu le-am ars ori cucoana dumitale ?

DOAMNA PEARCE : Te rog, eu sînt menajeră. Am comandat îmbrăcămintea pentru fiica dumitale. Cînd va sosi, ai să poți să o iei. Poți aștepta în bucătărie. Poftim pe aici.

Foarte tulburat, Doolittle merge cu ea pînă la ușă, șovăie și, în cele din urmă, se întoarce secretos către Higgins.

DOOLITTLE : Ascultă-mă, coane. Dumneata și cu mine sîntem oameni de lume, nu-i așa ?

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS : Da-da, oameni de lume. Bine. Doamnă Pearce, mai bine ne-ai lăsa singuri.

DOAMNA PEARCE : Cred şi eu că-i mai bine. *(Iese cu demnitate.)*

PICKERING : Ai cuvîntul, domnule Doolittle.

DOOLITTLE *(către Pickering)* : Vă mulţumesc. *(Către Higgins, care s-a refugiat pe bancheta pianului, pentru a evita vecinătatea lui Doolittle, care are un prea pronunţat miros profesional.)* Uite, coane, eu văd că eşti un om pe placul meu ; mi-ai mers la inimă, ţi-o spun adevărat. Şi d-aia, dacă vrei să ţii fata, eu nu mă încăpăţînez s-o iau înapoi, dacă ne înţelegem. Dacă o priveşti ca femeie, e frumuşică, dar ca fiică, nu merită pîinea pe care i-aş da-o, ţi-o spun fără ocoliş. Eu, ca tată, nu-mi cer decît dreptul meu şi n-ai să mă laşi tocmai dumneata să plec cu mîna goală. Văd eu că eşti altfel de om. Ce-i o hîrtie de cinci lire la dumneata, coane ? Şi ce-i Eliza pentru mine ? *(Se înapoiază la scaunul lui şi se aşază cu ifos.)*

PICKERING : Doolittle, cred că ar trebui să ştii că domnul Higgins are numai intenţii onorabile.

DOOLITTLE : Desigur, domnule. De n-aş crede aşa, aş cere cincizeci de lire.

HIGGINS *(revoltat)* : Om mîrşav, fără pic de inimă, vrei să spui că ţi-ai vinde fiica pentru cincizeci de lire ?

DOOLITTLE : Îndeobşte, ca să zic aşa, n-aş vinde-o, dar, ca să servesc pe un gentleman ca dumneata, n-aş zice ba.

PICKERING : Dar nu ai nici un simţ moral, omule ?

DOOLITTLE *(liniştit)* : Nu-mi dă mîna, coane. Nici dumitale nu ţi-ar da, de-ai fi sărac ca mine. Ştii, fără supărare, dacă Lizei îi iese ceva de-aici, de ce să nu-mi iasă şi mie ?

HIGGINS *(tulburat)* : Nu ştiu ce să fac, Pickering. Fără discuţie că din punct de vedere moral este o crimă să-i

Scanned with OKEN Scanner

dai ăstuia măcar o para chioară. Şi, totuşi, parcă ar avea şi el oarecare dreptate.

DOOLITTLE : Întocmai cum aţi zis, coane. Asta ziceam şi eu. O inimă de părinte, ca să zic aşa.

PICKERING : Da, ştiu. Totuşi, parcă n-ar fi drept...

DOOLITTLE : Să nu spuneţi asta. Nu luaţi lucrurile aşa. Ce sînt eu, boierilor ? Vă întreb, eu ce sînt ? Sînt unul din săracii care nu au nici un merit în ochii lumii — care nu-s vrednici de nimic, asta sînt. Gîndiţi-vă ce înseamnă asta pentru un om. Înseamnă că se are în contra cu moralitatea burgheză. Dacă e rost de ceva şi mă bag şi eu, răspunsul e mereu acelaşi : „Nu meriţi şi d-aia nu capeţi nimic". Da' nevoile mele sînt tot aşa de mari ca ale celei mai merituoase văduve, care, pentru moartea unui singur bărbat, se învîrte de şase ajutoare într-o săptămînă de la şase societăţi de binefacere. Eu n-am mai puţină nevoie ca un om vrednic, ba am chiar mai multă. N-am mai puţină poftă de mîncare ca dînsul, şi băutură mie îmi trebuie mai multă ca lui. Îmi trebuie şi mie puţintică distracţie, că sînt un om cu doxă. Îmi trebuie puţină veselie, ia o muzică şi un cîntec, să-mi vină inima la loc. Cînd e vorba de cerut, păi şi mie mi se cere ca şi ălorlalţi. Ce este moralitatea burgheză ? Doar un pretext ca să nu mi se dea niciodată nimic. De asta vă rog ca pe nişte boieri, să nu faceţi şi dumneavoastră tot aşa. Am fost sincer cu dumneavoastră. N-am făcut pe omul vrednic şi merituos. Sînt un nevrednic şi aşa vreau să rămîn. Aşa îmi place să fiu, ăsta-i adevărul. Vreţi oare să profitaţi de sinceritatea mea, ca să mă păgubiţi de preţul fetei, pe care am crescut-o şi am îmbrăcat-o cu sudoarea frunţii pînă ce a crescut destul de mare ca să vă intereseze pe dumneavoastră ? E prea mult cinci lire ? Ziceţi şi dumneavoastră, şi cum ziceţi aşa să rămînă.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(ridicîndu-se şi mergînd spre Pickering)* : Pickering, dacă ne-am ocupa de omul acesta timp de trei luni, ar putea să ajungă ori ministru, ori un celebru predicator în Ţara Velşilor.

DOOLITTLE : Mă las păgubaş de aşa ceva, coane. Vă mulţumesc frumos. Am auzit pe toţi predicatorii şi pe toţi prim-miniştrii că eu sînt un om cu doxă şi îmi place şi politica, şi religia, şi reforma socială, la fel ca toate celelalte distracţii, dar vă asigur că tot viaţă de cîine e, oricum ai suci-o şi ai învîrti-o. Pentru mine, sărăcia asta păcătoasă, care nu are parte de mila nimănui, este cea mai indicată. Luînd una peste alta situaţiile sociale — zău că socot, da, aşa socot că, pentru gustul meu, e cea mai puţin nesărată.

HIGGINS : Mi se pare că va trebui să-i dăm cinci lire.

PICKERING : Mi-e teamă că nu va şti cum să le folosească.

DOOLITTLE : Eu, coane, cum să nu ştiu ? Să nu vă fie teamă că bag banii la ciorap sau că i-aş cheltui cu binişorul ca să trîndăvesc în timpul ăsta. Pînă luni, nu-mi mai rămîne nici o lăscaie. Va trebui să merg la lucru, ca şi cînd nu i-aş fi avut. Pot pune prinsoare că n-am să ajung la sapă de lemn din atîta lucru. Ia, un chefuşor bun cu ibovnica [19], să ne bucurăm şi noi

---

19 „Doolittle este o figură ambiguă. Nu are timp pentru ceea ce el numeşte «moralitatea burgheză», care cere ca el să respecte formele relaţiilor sociale ale societăţii distinse. Nu este, de exemplu, căsătorit cu a şasea mamă vitregă a Elizei. El este pregătit, ca să spunem aşa, să-şi urmeze instinctele umane naturale, fără să-i pese prea mult de ceea ce alţi oameni cred despre el. Instinctele sale umane naturale nu par a include însă un sentiment de responsabilitate pentru bunăstarea nimănui în afară de a sa. El se gîndeşte la cele cinci lire, nu la fiica sa". (Nigel Alexander, *op. cit.*, p. 65—66.)

Scanned with OKEN Scanner

și să dăm de lucru la alții ; iară dumneavoastră să vă bucurați că nu ați aruncat banii pe fereastră. Nici că i-ați putea folosi mai bine.

HIGGINS *(scoțîndu-și portofelul din buzunar și trecînd între Doolittle și pian)* : Cu asta m-a dat gata. Să-i dăm zece lire. *(Îi oferă măturătorului două hîrtii a cîte cinci lire.)*

DOOLITTLE : Nu, coane. Zece lire n-ar avea dumneaei inima să le cheltuiască și poate nici eu. Zece lire e o sumă : se simte omul parcă mai grijuliu ; și atunci s-a zis cu fericirea. Dă-mi, coane, numai cît îți cer, nici un ban mai mult, nici mai puțin.

PICKERING : De ce nu te căsătorești cu ibovnica dumitale ? Nu prea îmi vine să încurajez o astfel de imoralitate.

DOOLITTLE: De ce nu-i spui dumneata, coane, spune-i-o. Eu sînt gata să o iau cu cununie, că eu sînt cel care sufăr din pricina asta. Că așa nu o am la mînă cu nimica. Trebuie să-i fiu pe plac, trebuie să-i dau cadouri, trebuie să-i cumpăr îmbrăcăminte, ceva de speriat. Îi sînt rob, coane, numai pentru că nu-s bărbatul ei legiuit. Și o știe pîrdalnica ! Auzi, ea să se mărite ! Coane, ascultă-mă pe mine. Însoară-te cu Eliza cît e tînără și nu știe prea multe. De nu, ai să te căiești mai tîrziu. Dacă te însori, are să-i pară ei rău după aceea, dar mai bine ei decît dumitale, că ești bărbat, și ea nu-i decît o femeie, și tot n-ar ști cum să fie fericită.

HIGGINS : Pickering, dacă îl mai ascultăm pe omul acesta încă un minut, nu ne mai rămîne nici o convingere. *(Către Doolittle).* Parcă cinci lire ai zis ?

DOOLITTLE : Foarte mulțumesc, coane.

HIGGINS : Ești sigur, nu vrei zece ?

DOOLITTLE : Acum nu, coane. Altă dată.

HIGGINS *(întinzîndu-i o hîrtie de cinci)* : Poftim.

Scanned with OKEN Scanner

DOOLITTLE : Mulţumesc, coane. Bună ziua. *(Se grăbeşte înspre uşă, grijuliu să scape cu prada luată. Cînd deschide uşa, se găseşte faţă în faţă cu o tînără japoneză, gingaşă şi minunat de curată, într-un simplu kimono albastru de bumbac, imprimat cu flori de iasomie. Doamna Pearce este cu dînsa. El se dă respectuos la o parte din calea ei şi cere scuze.)* Iertaţi-mă, vă rog, domnişoară.

TÎNĂRA JAPONEZĂ : Na-ţi-o bună ! Nu-ţi mai cunoşti fata acum ?

DOOLITTLE, HIGGINS, PICKERING *exclamînd toţi o dată :* Să fiu al dracului! Zău că-i Eliza! Ce-i asta ? Nu, că-i bună ! Sfinte Sisoie !

LIZA : Nu-s caraghioasă ?

HIGGINS : Caraghioasă ?

DOAMNA PEARCE *(în uşă) :* Domnule Higgins, vă rog nu spuneţi fetei nimic care s-o facă încrezută.

HIGGINS *(moralist) :* O, da ! Ai dreptate, doamnă Pearce. *(Către Eliza.)* Eşti al naibii de caraghioasă.

DOAMNA PEARCE : Vă rog, domnule Higgins.

HIGGINS *(corectîndu-se) :* Vreau să spun extrem de caraghioasă.

LIZA : Aş arăta mai bine cu pălăria pe cap. *(Ia pălăria şi şi-o pune ; străbate cu ifos odaia spre cămin.)*

HIGGINS : O modă nouă, pe cinstea mea ! Şi ar trebui să arate îngrozitor !

DOOLITTLE *(cu mîndrie părintească) :* Pe cinstea mea, niciodată n-aş fi crezut, coane, că dacă o speli ar arăta aşa de mîndră. Îmi face cinste, nu-i aşa ?

LIZA : Nu-i nici o scofală să te speli aici. Apă caldă şi rece la robinet, cîtă vrei. Prosoapele e plusate, cuierul de prosoape e cald de-ţi arde degetele. Perii moi să te freci şi o strachină de lemn cu săpun — care miroase a levănţică. Ştiu eu acuma de ce cucoanele e aşa dă cu-

Scanned with OKEN Scanner

rate. Spălatu-i o bucurie pentru ele. Să le văd cum ar fi dacă s-ar spăla ca noi !

HIGGINS : Îmi pare bine că ţi-a plăcut odaia de baie.

LIZA : Ba nu, nu mi-a plăcut chiar toate ; puţin îmi pasă cine mă aude. Ştie doamna Pearce.

HIGGINS : Ce nu i-a plăcut, doamnă Pearce ?

DOAMNA PEARCE *(blînd)* : Nimic, domnule Higgins. N-are importanţă.

LIZA : Aveam poftă s-o sparg. Nu ştiam încotro să mă uit, dar am atîrnat un prosop peste ea.

HIGGINS : Peste ce ?

DOAMNA PEARCE : Peste oglindă, domnule Higgins.

HIGGINS : Doolittle, ţi-ai crescut fata prea aspru.

DOOLITTLE : Eu n-am crescut-o de loc, doar că-i mai ardeam cîte una cu cureaua, aşa din cînd în cînd. Nu da vina pe mine, coane. Nu-i obişnuită cu oglinzile, atîta tot. Dar se deprinde ea repede cu felul dumneavoastră de trai, mai liber şi mai lesnicios [20].

LIZA : Eu sînt fată cuminte — zău că sînt — şi n-am să mă deprind cu traiul ăsta liber şi lesnicios.

HIGGINS : Eliza, dacă mai spui încă o dată că eşti fată cuminte, te ia tată-tu acasă.

LIZA : Tata ? Nu-l cunoşti ! A venit aici numai ca să ciupească ceva biştari, cu care să se îmbete.

---

20 Una din sursele majore ale comicului în această scenă e utilizarea procedeului inversiunii. Un prim tip este cel al inversiunii sociale. Spectatorii atribuie de obicei ideea de decenţă reprezentanţilor claselor sociale care s-au putut bucura de educaţia cea mai aleasă. Decenţa exagerată a Elizei, care provine din mediul social cel mai puţin favorabil acesteia, produce un prim şoc comic. Cînd profesorul Higgins îi reproşează lui Doolittle că şi-a crescut fata prea aspru, acesta neagă acest lucru, declanşînd procesul inversiunii în cadrul inversiunii, care produce al doilea şoc comic. Ultimul este asociat unui joc de cuvinte care este comic prin el însuşi.

Scanned with OKEN Scanner

DOOLITTLE : Da', bine, pentru ce altceva aș avea nevoie de bani ? Să-i dau la biserică, poate ? *(Eliza îi scoate limba. El se înfurie într-atît, încît Pickering socotește că este necesar să se strecoare între ei.)* Să nu fii necuviincioasă cu mine și să nu aud cumva că te-ai obrăznicit cu domnu', că mai auzi tu de mine. Ai înțeles ?

HIGGINS : Mai ai vreun sfat să-i dai înainte de a pleca, Doolittle ? Sau poate o binecuvîntare părintească ?

DOOLITTLE : Nu, coane, doar nu sînt așa de nătărău încît să-i învăț pe copii tot ce știu eu. Destul de greu să-i stăpînești și așa. Dacă vrei să-i faci educația Elizei, coane, apoi s-o faci cu cureaua. M-am dus. *(Dă să plece.)*

HIGGINS *(în mod impresionant)* : Stai. Ai să vii regulat să-ți vezi fiica. Știi că-i de datoria dumitale. Fratele meu e preot și ar putea să te ajute, cînd vorbești cu ea.

DOOLITTLE *(în doi peri)* : Desigur. Viu, coane, cum să nu viu. Nu chiar săptămîna asta, că am o treabă mai depărtișor. Dar mai încolo poți să te bizui pe mine. Bună ziua, domnilor. Bună ziua, doamnă. *(Își scoate pălăria în fața doamnei Pearce, care nu binevoiește a-i răspunde, și pleacă. Îi face cu ochiul lui Higgins, socotindu-l pesemne un tovarăș de suferință, din pricina caracterului dificil al doamnei Pearce, apoi iese în urma ei.)*

LIZA : Să nu-l credeți pe mincinosu' ăsta. Mai bine se împrietenește cu un buldog decît cu un preot. Nu mai dă el așa curînd p-aici.

HIGGINS : Nici nu țin. Dar tu, Eliza ?

LIZA : Nici eu. Vedea-l-aș cînd mi-oi vedea ceafa. Mi-e rușine de el. Să adune gunoaiele, în loc să-și vadă de meserie.

PICKERING : Dar ce meserie are, Eliza ?

LIZA : Să bage banii din buzunarul altora într-al lui. Meseria lui adevărată e cea de săpător. O face cîteodată — ca să se mai miște — și cîștigă parale bune. De-acu'

Scanned with OKEN Scanner

încolo, n-o să-mi mai spuneţi domnişoară Doolittle, nu-i aşa ?

PICKERING : Vă cer iertare, domnişoară Doolittle. A fost o scăpare.

LIZA : Nu face nimic, dar sună prea gingaş. Tare aş avea chef să iau chiar acu' o maşină pînă la colţu' străzii Tottenham Court şi acolo să mă dau jos şi să-l las pe şofer să mă aştepte. Să crape fetele cînd m-or vedea. Nici n-aş putea sta de vorbă cu ele.

PICKERING : Mai bine aştepţi pînă îţi găsim ceva într-adevăr la modă.

HIGGINS : Şi apoi nu-i frumos să strici prieteniile vechi, dacă te-ai cocoţat în societate. Asta numim noi snobism.

LIZA : Sper că d-aci încolo n-o să le mai ziceţi fetelor alea prietenele mele. Destul au rîs ele de mine, cînd le-a venit la îndemînă. Acum am de gînd să le-o plătesc. Dar, dacă-i vorba să mă îmbrac după modă, mai aştept. Mi-ar plăcea niscaiva rochii noi. Doamna Pearce zice că o să-mi daţi îmbrăcăminte de noapte — pentru dormit — deosebită de cea de zi, dar mie mi se pare că-s bani aruncaţi în vînt, cînd îi dai pe ceva care nu se vede. Şi nici nu ştiu dacă o să-mi placă să mă schimb în rufărie rece pe-o seară de iarnă.

DOAMNA PEARCE *(înapoindu-se)* : Hai, Eliza. Ţi-au sosit lucrurile noi, ca să le încerci.

LIZA : Va-ai, va-ai, sărăcana de mine ! *(Se repede afară.)*

DOAMNA PEARCE *(urmînd-o)* : Stai, nu te repezi aşa, fetiţo. *(Închide uşa după ce iese şi ea.)*

HIGGINS : Pickering, ne-am înhămat la grea treabă.

PICKERING *(cu convingere)* : Într-adevăr, aşa e, Higgins.

Scanned with OKEN Scanner

ACTUL III

Zi de primire[1] *la doamna Higgins. Nu a sosit încă nimeni. Salonul, într-un apartament de pe cheiul Chelsea*[2]*, are trei uşi-ferestre care dau spre Tamisa. Tavanul nu este aşa de înalt, cum ar fi într-o casă mai veche cu aceleaşi pretenţii. Cele trei uşi-ferestre sînt deschise şi dau în balconul împodobit cu ghivece de flori. Dacă stai cu faţa spre ferestre, ai căminul la stînga şi uşa în peretele din dreapta, lîngă colţul cel mai apropiat de ferestre.*

Doamna Higgins a fost crescută în atmosfera stilurilor Morris[3] *şi Burne-Jones*[4]*; încăperea este foarte deosebită de aceea*

---

1 În *high-life*-ul britanic există obiceiul ca fiecare familie să aibă o zi fixă de primire, cînd toţi prietenii pot veni în vizită fără o invitaţie specială.

2 Cheiul Chelsea se găseşte la nord de Tamisa, întinzîndu-se între intersecţia formată de Royal Hospital Road (Calea Spitalului Regal) şi Chelsea Bridge (Podul Chelsea).

3 William Morris (1834—1896), poet, prozator şi artist decorator, a fost unul din cei mai străluciţi reprezentanţi ai umanismului din epoca victoriană. A împărtăşit idealurile estetice ale mişcării prerafaelite. Împreună cu poetul şi pictorul Dante-Gabriel Rossetti şi Burne-Jones, a deschis o firmă de artă decorativă. Stilul lui William Morris şi al prietenilor săi a reuşit să revoluţioneze gustul epocii victoriene. Şi-a manifestat puternica personalitate artistică în domeniul caligrafiei, dantelelor, lucrărilor interioare,

a fiului doamnei Higgins, care locuieşte pe strada Wimpole; salonul nu este ticsit cu mobile, mesuţe şi bibelouri. În mijlocul camerei este un divan mare. Acesta, împreună cu covorul, tapetul stil Morris al pereţilor, perdele de cretonă[5]*, imprimate tot în stil Morris şi îmbrăcămintea de brocart*[6] *a divanului şi a pernelor lui alcătuiesc toată ornamentaţia încăperii şi sînt prea frumoase pentru a fi ascunse după fleacuri inutile. Pe pereţi sînt atîrnate cîteva tablouri bune în ulei, din genul picturilor care se expuneau la Galeriile Grosvenor*[7]*, cu treizeci de ani în urmă (în stilul lui Burne-Jones, nu al lui Whistler*[8]*). Singurul peisaj este de Cecil*

---

artei tapetării, mobilierului, imprimării textilelor, vitraliilor şi arhitecturii rezidenţiale. Stilul său a fost opus atît senzualităţii prerafaelite, cît şi exceselor moralizatoare; a fost caracterizat de aceea ca un „medieval puritan". A preferat liniile simple, culorile armonioase, a arătat mare inventivitate în modelele decoraţiunilor şi a militat pentru perfecţiunea meşteşugului, opunînd rezistenţă faţă de produsele manufacturate de serie, ieftine şi de prost gust.

4 Sir Edward Burne-Jones (1833—1896), pictor şi artist decorator. Picturile sale în ulei, frescele şi olanele sale, reliefurile în metal, decoraţiunile pentru piane şi orgi şi modelele pentru tapiserii, într-un stil romantic neomedieval, l-au făcut repede cunoscut. A arătat preferinţă pentru culorile vii şi un clarobscur puternic Influenţa sa asupra contemporanilor a fost mai mică în sfera picturii decît în cea a artelor decorative. A fost înnobilat în 1894.

5 Cretonul este o ţesătură de in sau bumbac uşor imprimabilă.

6 Brocatul (brocartul) este o stofă ornamentală foarte scumpă, cu fir de aur şi argint.

7 Galeriile Grosvenor se află pe Grosvenor Road, în continuarea Cheiului Chelsea, la est de podul Chelsea.

8 James Abbot McNeil Whistler (1834—1903) a fost un pictor de origine americană, stabilit în cele din urmă la Londra, după ce a stat în Rusia, S.U.A. şi Franţa. Împreună cu Dante-Gabriel Rossetti, a încercat să dezvolte gustul publicului pentru pictura japoneză. El însuşi s-a îndepărtat de stilul maestrului său francez,

Lawson şi are proporţiile unui tablou de Rubens[9]*. Mai este un portret din tinereţe al doamnei Higgins, cînd, dispreţuind moda zilei, se îmbrăca în frumoase costume plăsmuite în stilul Dante-Gabriel Rosetti*[10] *şi care numai cînd au fost pocite de cei care nu se pricepeau au dus la absurditățile unui estetism popular, prin deceniul al şaptelea din secolul trecut.*

În colţul diagonal opus uşii, doamna Higgins, care are acum peste şaizeci de ani şi a renunţat de mult să mai dispreţuiască moda, scrie la o masă de o sobră eleganţă. Butonul soneriei îi stă la îndemînă. Un scaun Chippendale[11] *se află mai în fund, între ea şi fereastra cea mai apropiată.*

De cealaltă parte a salonului, mai în faţă, se vede un jilţ elizabetan, cu sculpturi simple după gustul lui Inigo Jones. De aceeaşi parte este un pian cu podoabe de lemn. Colţul dintre cămin şi ferestre este ocupat de un alt divan îmbrăcat, ca şi pernele lui, cu creton în stil Morris.

Gustave Courbet. A înclinat spre armonia abstractă a culorilor şi spre liniile compoziţionale ale picturii japoneze, îndepărtîndu-se ulterior tot mai mult de vechea linie realistă. Titlurile abstracte ale picturilor sale, inspirate de muzică şi culoare, au atras multe proteste prin noutatea lor. Whistler a sintetizat în evoluţia sa majoritatea curentelor artistice majore ale epocii.

9 Peter Paul Rubens (1577—1640), maestru al picturii flamande şi universale.

10 Dante-Gabriel Rossetti (1828—1882), poet şi pictor, conducător al Frăţiei prerafaelite. Luptînd cu convenţiunile academice ale timpului, a favorizat o viziune poetică nouă, atît în desenul în creion, peniţă, cît şi în acuarelă. În picturile sale în ulei a accentuat elementele senzuale şi detaliul simbolic.

11 Thomas Chippendale (1718—1779) a fost un celebru creator de mobilă. Stilul său se caracterizează printr-o îmbinare a barocului englez, a rococoului francez şi a goticului german cu unele motive chinezeşti. Acest stil l-a făcut celebru, fiind socotit drept unul din cei mai importanţi reprezentanţi ai artei mobilierului din secolul al XVIII-lea.

Scanned with OKEN Scanner

Este între patru și cinci după-amiază.

Ușa este deschisă cu violență și apare Higgins cu pălăria în cap.

DOAMNA HIGGINS *(necăjită)* : Henry ! *(Certîndu-l.)* De ce-ai venit tocmai azi ? Știi că îmi vin musafiri. Mi-ai făgăduit că nu vii. *(Cînd el se apleacă să o sărute, ea îi scoate pălăria din cap și i-o întinde.)*

HIGGINS : Of ! *(Aruncă pălăria pe masă.)*

DOAMNA HIGGINS : Du-te imediat acasă.

HIGGINS : *(sărutînd-o)* : Știam, mamă, dar am venit dinadins.

DOAMNA HIGGINS : Nu trebuia să vii. Îți vorbesc serios, Henry. Ai să-mi jignești toți prietenii. Dacă te întîlnesc aici, nu mai vin.

HIGGINS : Prostii. Știu eu că nu am darul micilor conversații de salon, dar lumii puțin îi pasă. *(Se așază pe divanul cel mic.)*

DOAMNA HIGGINS : Crezi că nu îi pasă ? Într-adevăr, de micile conversații, dar ce să spun de celelalte ? Te rog, dragul meu, nu mai sta.

HIGGINS : Sînt nevoit să rămîn. Am nevoie să-mi faci un serviciu de ordin fonetic.

DOAMNA HIGGINS : Degeaba, dragul meu. Îmi pare rău, dar nu mă descurc cu vocalele tale. Cu toate că-mi place să primesc ilustrate frumoase, scrise cu stenografia ta brevetată[12], trebuie întotdeauna să citesc

---

12 Aluzie la sistemul de stenografie creat de Henry Sweet și atribuit de Shaw profesorului Higgins. Totuși, G.B. Shaw mărturisește că el însuși și-a scris piesele folosind sistemul creat de Sir James Pitman, manuscrisele sale fiind ulterior transcrise de către secretara sa în scrierea obișnuită. Shaw a învățat sistemul Pitman în aproximativ șase săptămîni, dar nu a ajuns niciodată să atingă viteza de 150 de cuvinte pe minut, necesară pentru redarea vorbirii obișnuite și în general se îndoia că a existat vreodată vreo

Scanned with OKEN Scanner

copiile în scrierea obișnuită, pe care ai prevederea să mi le trimiți.

HIGGINS : Dar acum nu este vorba de fonetică.

DOAMNA HIGGINS : Tu ai spus că este.

HIGGINS : Nu asta-i atribuția dumitale, acum. Am găsit o fată.

DOAMNA HIGGINS : Trebuie să înțeleg că o fată te-a găsit pe tine ?

HIGGINS : De loc. Nu-i vorba de dragoste.

DOAMNA HIGGINS : Păcat.

HIGGINS : De ce ?

DOAMNA HIGGINS : Pentru că niciodată nu te îndrăgostești de o femeie sub patruzeci și cinci de ani. Nu știu cînd ai să descoperi că există în lume o seamă de femei tinere, destul de frumoase.

HIGGINS : Nu pot să-mi pierd vremea cu femeile tinere. Femeile demne de iubit eu le văd semănîndu-ți cît se poate mai mult. Niciodată n-am să mă apuc să iubesc cu adevărat femei tinere. Unele obiceiuri sînt prea înrădăcinate ca să le mai schimbi. *(Se ridică deodată și începe să umble de colo pînă colo, zornăindu-și cheile și mărunțișul în buzunar.)* De altfel, toate sînt niște gîște.

DOAMNA HIGGINS : Știi, Henry, ce-ai face dacă m-ai iubi cu adevărat ?

---

ființă umană capabilă de o asemenea performanță. Ca autor care trebuie să se gîndească la fiecare frază și chiar cuvînt pe care îl scrie și nu ca reporter, el nici nu a avut nevoie de o asemenea viteză și de aceea a preferat să scrie cuvintele complet, cu toate vocalele necesare și a practicat această metodă timp de peste 40 de ani. Uneori trimitea articolele sale stenografiate în sistemul Pitman direct ziarelor, unde dactilografele le transcriau cu ușurință. Este interesant faptul că încă în 1944, Shaw consideră că în curînd va veni timpul cînd autorii nu vor mai trebui să scrie, ci vor putea vorbi într-un dictafon care va deveni foarte util.

HIGGINS : Ei, ce ? Să mă însor poate ?

DOAMNA HIGGINS : Nu. Să-ţi scoţi mîinile din buzunare şi să nu te mai agiţi. *(Cu un gest de desperare, o ascultă şi se aşază din nou.)* Aşa îmi placi. Acum spune-mi ce-i cu fata.

HIGGINS : Vine să-ţi facă o vizită.

DOAMNA HIGGINS : Nu-mi amintesc să o fi poftit.

HIGGINS : N-ai poftit-o dumneata, ci eu. Dacă ai fi cunoscut-o, n-ai fi invitat-o.

DOAMNA HIGGINS : Adevărat ? De ce ?

HIGGINS : Uite de ce : este o florăreasă oarecare. Am cules-o de pe trotuar.

DOAMNA HIGGINS : Şi ai invitat-o la mine la ceai !

HIGGINS *(ridicîndu-se şi căutînd să o ia cu binişorul)* : Totul va fi foarte bine. Am învăţat-o să vorbească aşa cum trebuie şi i-am dat ordine stricte cum să se poarte. Nu are voie să iasă din două subiecte : starea vremii şi sănătatea fiecăruia. Ştii — „Ce zi frumoasă e astăzi !“ şi „Ce mai faceţi dumneavoastră ?“ — şi să nu-şi dea drumul să vorbească despre subiecte generale. Aşa nu riscăm nimic.

DOAMNA HIGGINS : Nu riscăm nimic ! Să vorbeşti de sănătate ! Despre ce avem pe dinăuntrul nostru, ba poate şi pe dinafară ! Cum de ţi-a dat prin minte asemenea prostie, Henry ?

HIGGINS *(nerăbdător)* : Oricum, trebuie să vorbească despre ceva. *(Se stăpîneşte şi se aşază din nou.)* Nu te necăji, mamă, are să meargă bine. Este şi Pickering în combinaţia aceasta. Am făcut un fel de prinsoare că voi reuşi să o trec drept ducesă în şase luni de zile. Am început acum cîteva luni şi fata face progrese ca un foc care a cuprins o casă. Voi cîştiga prinsoarea. Are ureche bună ; şi învaţă mai uşor decît elevii mei din burghezie, pentru că ea trebuie să deprindă o limbă cu totul nouă. Ea vorbeşte englezeşte, aproape aşa cum vorbeşti dumneata franţuzeşte.

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA HIGGINS : Aceasta-i mulţumitor, în orice caz.

HIGGINS : Este şi nu este.

DOAMNA HIGGINS : Ce vrei să spui ?

HIGGINS : Că am reuşit s-o fac să pronunţe corect ; dar trebuie luat în seamă nu numai *cum* pronunţă o fată, ci şi ceea ce pronunţă şi tocmai aici e...

Sînt întrerupţi de servitoarea care anunţă musafirii.

SERVITOAREA : Doamna şi domnişoara Eynsford Hill. *(Iese.)*

HIGGINS : Doamne ! *(Se scoală, îşi apucă iute pălăria şi se repede spre uşă, dar înainte să poată ieşi, mamă-sa îl şi prezintă.)*

Doamna şi domnişoara Eynsford Hill sînt mama şi fiica ce s-au adăpostit de ploaie la ieşirea de la Covent Garden. Mama este manierată şi liniştită, dar are privirea îngrijorată a oamenilor strîmtoraţi. Fiica a căpătat aerul voios al celor care se simt foarte bine în societate ; bravada celor scăpătaţi.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(către doamna Higgins)* : Bună ziua. Ce mai faceţi ? *(Îşi dau mîna.)*

DOMNIŞOARA EYNSFORD HILL : Ce mai faceţi ? *(Dă mîna.)*

DOAMNA HIGGINS *(prezentîndu-l pe fiul său)* : Fiul meu, Henry.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Dumneavoastră sînteţi vestitul fiu ! Am dorit aşa de mult să vă cunosc, domnule profesor Higgins.

HIGGINS *(morocănos, nefăcînd nici un pas înspre dînsa)* : Încîntat ! *(Se dă înapoi spre pian şi se înclină scurt.)*

DOMNIŞOARA EYNSFORD HILL *(îndreptîndu-se spre el cu o încredere familiară)* : Bună ziua.

HIGGINS *(privind-o ţintă)* : V-am mai văzut undeva. N-am habar unde, dar am mai auzit vocea dumnea-

Scanned with OKEN Scanner

voastră. *(Plictisit.)* Dar în fond nu are nici o importanță. Luați loc, vă rog.

DOAMNA HIGGINS : Îmi pare rău să spun că celebrul meu fiu nu are maniere. Nu trebuie să i-o luați în nume de rău.

DOMNIȘOARA EYNSFORD HILL *(veselă)* : Eu, una, nu. *(Se așază pe scaunul elizabetan.)*

DOAMNA EYNSFORD HILL *(puțin cam nedumerită)* : Cîtuși de puțin. *(Șade pe canapea între fiica ei și doamna Higgins, care și-a întors scaunul cu spatele la birou.)*

HIGGINS : Am fost nepoliticos ? N-am avut cîtuși de puțin intenția. *(Se duce la fereastra din mijloc și, cu spatele la cei din odaie, privește fluviul și florile din Battersea Park de pe malul celălalt al Tamisei, ca și cum ar fi un deșert de gheață.)*

Servitoarea se întoarce, introducînd pe Pickering.

SERVITOAREA : Domnul Colonel Pickering. *(Iese.)*

PICKERING : Bună ziua, doamnă Higgins.

DOAMNA HIGGINS : Îmi pare așa de bine că ați venit. Cunoașteți pe doamna Eynsford Hill, pe domnișoara Eynsford Hill ?

Schimb de saluturi. Colonelul aduce scaunul Chippendale mai în față, între doamna Hill și doamna Higgins și se așază.

PICKERING : V-a spus Henry pentru ce am venit ?

HIGGINS *(peste umăr)* : Abia începusem să-i spun, fir-ar a dracului de treabă !

DOAMNA HIGGINS : Henry, Henry, te rog !

DOAMNA EYNSFORD HILL *(sculîndu-se pe jumătate)* : Oare vă stînjenim ?

DOAMNA HIGGINS *(ridicîndu-se și făcînd-o de doamna Hill să se așeze din nou)* : Dimpotrivă. Nu ați fi putut veni la o oră mai potrivită : am dori să faceți cunoștința unei prietene a noastre.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(întorcîndu-se plin de speranţă)* : Într-adevăr, aveam nevoie de două-trei persoane. Sînteţi tot atît de indicate ca şi oricare altele.

Servitoarea se întoarce, deschizînd uşa lui Freddy.

SERVITOAREA : Domnul Eynsford Hill.

HIGGINS *(în şoapte abia auzite, nemaiputînd răbda)* : Dumnezeule mare ! Încă unul !

FREDDY *(dînd mîna cu doamna Higgins)* : 'ziua.

DOAMNA HIGGINS : Foarte drăguţ că aţi venit. *(Prezentîndu-l)* : Colonelul Pickering.

FREDDY *(înclinindu-se)* : 'ziua.

DOAMNA HIGGINS : Cred că nu cunoaşteţi pe fiul meu, profesorul Higgins.

FREDDY *(îndreptîndu-se către Higgins)* : 'ziua.

HIGGINS *(privindu-l ca şi cînd ar fi un hoţ de buzunare)* : Aş putea să jur că te-am mai văzut o dată. Unde ?

FREDDY : Nu cred.

HIGGINS *(resemnat)* : În orice caz, n-are nici o importanţă. Ia loc.

Dă mîna lui Freddy — apoi aproape că îl azvîrle pe canapea, cu faţa spre ferestre ; el vine în jurul canapelei pe cealaltă parte.

HIGGINS : Ei, care va să zică, aşa e. *(Se aşază pe canapea în stînga doamnei Eynsford Hill.)* Şi acum despre ce dracu să vorbim pînă ce vine Eliza ?

DOAMNA HIGGINS : Henry, eşti sufletul şi viaţa şedinţelor Societăţii ştiinţifice[13] ; dar zău că eşti cam supărător în ocaziile mai obişnuite.

---

13 Referirea se face la Royal Society, cea mai veche societate ştiinţifică din Marea Britanie, fondată în 1660. Scopul său principal este acela de a promova cunoaşterea în domeniul ştiinţelor despre natură.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS : Eu, mamă ? Îmi cer scuze. *(Surîzînd deodată.)* Mi se pare că ai dreptate. *(Gălăgios.)* Ha, ha !

DOMNIȘOARA EYNSFORD HILL *(care îl consideră pe Higgins drept un eventual soț cu totul acceptabil)* : Eu sînt de partea dumitale. Nici eu n-am conversație de salon. Dacă lumea ar fi sinceră și ar spune ce crede !

HIGGINS *(întunecîndu-se din nou)* : Ferească sfîntul !

DOAMNA EYNSFORD HILL *(înțelegînd jocul fiicei sale și vrînd s-o ajute)* : Dar de ce ?

HIGGINS : Ceea ce oamenii cred că trebuie să creadă e destul de rău — și asta o știe Cel-de-sus ; dar ceea ce cred ei cu adevărat ar dărîma toată șandramaua. Credeți că ar fi foarte plăcut dacă aș spune tot ce gîndesc eu într-adevăr ?

DOMNIȘOARA EYNSFORD HILL *(veselă)* : Este chiar așa de cinic ?

HIGGINS : Cinic. Cine dracu a zis că-i cinic ? Voiam să zic că n-ar fi decent.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(gravă)* : Sînt sigură că nu vorbești serios, domnule Higgins.

HIGGINS : Vedeți, cu toții sîntem sălbatici, mai mult sau mai puțin. Sîntem presupuși a fi civilizați și culți — a ști totul despre poezie, filozofie, artă, știință și așa mai departe ; dar cîți dintre noi știu măcar înțelesul acestor cuvinte ? *(Către domnișoara Hill.)* Ce știi dumneata despre poezie? *(Către doamna Hill.)* Ce știi dumneata despre știință ? *(Arătîndu-l pe Freddy.)* Ce știe el despre artă, sau știință, sau despre orice altceva ? Ce dracu vă închipuiți că știu eu despre filozofie ?

DOAMNA HIGGINS *(prevenindu-l)* : Ori despre maniere, Henry ?

SERVITOAREA *(deschizînd ușa)* : Domnișoara Doolittle. *(Iese.)*

HIGGINS *(sculîndu-se în grabă și ducîndu-se fuga la doamna Higgins)* : Iat-o, mamă. *(Se ridică în vîrful*

picioarelor și face semne Elizei, peste capul mamei sale, ca să-i indice care este gazda.)

Eliza, care este minunat îmbrăcată, produce, cînd intră, o atît de remarcabilă impresie de distincție și frumusețe încît toți se scoală, emoționați. Călăuzită de semnele lui Higgins, se îndreaptă spre doamna Higgins, cu o grație studiată.

LIZA *(pronunțînd cuvintele cu o pedantă corectitudine și cu un ton foarte frumos)* : Bună ziua, doamnă Higgins. *(Își trage puțin răsuflarea ca să fie sigură că H este bine pronunțat în Higgins și reușește de minune.)* Domnul Higgins mi-a spus că pot veni să vă văd.

DOAMNA HIGGINS *(amabilă)* : Sigur că da : îmi pare într-adevăr foarte bine să te văd.

PICKERING : Bună ziua, domnișoară Doolittle.

LIZA *(dînd mîna cu el)* : Domnul Colonel Pickering, nu-i așa ?

DOAMNA EYNSFORD HILL : Sînt sigură să ne-am mai întîlnit, domnișoară Doolittle. Îmi aduc aminte de ochii dumitale.

LIZA : Bună ziua. *(Se așază în mod grațios pe canapea, în locul de pe care tocmai s-a ridicat Higgins.)*

DOAMNA EYNSFORD HILL *(făcînd prezentările)* : Fiica mea, Clara.

LIZA : Bună ziua.

CLARA *(impulsiv)* : Bună ziua. *(Se așază pe divan lîngă Eliza, vrînd parcă să o sfîșie cu ochii.)*

FREDDY *(venind în partea unde șed ele pe divan)* : Desigur că am mai avut plăcerea.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(făcînd prezentările)* : Fiul meu, Freddy.

LIZA : Bună ziua.

Freddy face o plecăciune și, vrăjit, se așază pe scaunul elizabetan.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(deodată)* : Ei, să fie ! Acum îmi amintesc. *(Îl privesc cu toții.)* Covent Garden. *(Jalnic.)* Ce blestemăție !

DOAMNA HIGGINS : Henry, te rog. *(El este pe cale de a se așeza pe marginea mesei.)* Nu te așeza pe masa mea de scris, ai s-o strici.

HIGGINS *(îmbufnat)* : Scuză-mă. *(Se îndreaptă spre divan, împiedicîndu-se de galeria și de vătraiul căminului, bombănind și înjurînd din această pricină, și termină penibila traversare a camerei, aruncîndu-se pe divan cu atîta nerăbdare, încît e gata să-l strice. Doamna Higgins îl privește lung, dar se stăpînește și nu spune nimic. Urmează o tăcere lungă și stînjenitoare.)*

DOAMNA HIGGINS *(în sfîrșit, spre a face conversație)* : Credeți că are să plouă ?

LIZA : E posibil ca ușoara depresiune din apusul arhipelagului să se îndrepte încetișor spre răsărit. Nu există indicii că s-ar petrece o mare schimbare barometrică.

FREDDY : Ha, ha ! Ce caraghios !

LIZA : Am spus ceva greșit, tinere ? Pun rămășag că am spus-o bine.

FREDDY : Colosal !

DOAMNA EYNSFORD HILL : Sper că vremea nu se va răci. E atîta gripă în oraș. Toți ai casei se îmbolnăvesc, unul după altul, în fiecare primăvară.

LIZA *(posomorîtă)* : Mătușa mea a murit de gripă ; așa se zice.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(scoate sunete de simpatie)* : ! ! !

LIZA *(cu același ton tragic)* : Dar părerea mea este că i-au făcut de petrecanie bătrînei.

DOAMNA HIGGINS *(mirată)* : I-au făcut de petrecanie ? !

LIZA : Da-a-a ! Așa să fii mătăluță sănătoasă. De ce să moară de gripă ? Că doar scăpase de difterie, destul de frumușel cu un an înainte. Am văzut-o cu ochii

mei. Era vînătă toată. Toți o credeau moartă, dar tata i-a turnat gin cu polonicul pe gît de și-a venit în fire așa de subit încît a mușcat polonicul și i-a rupt coada.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(uimită)* : Vai de mine !

LIZA *(întărindu-și rechizitoriul)* : Ce rost avea să moară o femeie așa de zdravănă taman de gripă ? Mă întreb ce s-a făcut cu pălăria ei cea nouă de pai, pe care trebuia să o moștenesc eu ! Cineva a șutit-o și eu zic că cine i-a șutit pălăria tot ăla a curățat-o.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Ce înseamnă „a curățat-o" ?

HIGGINS *(în grabă)* : Asta-i noua vorbire la modă. A curăța pe cineva înseamnă a-l omorî, a-i face de petrecanie.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(îngrozită, către Eliza)* : Cum îți vine să crezi că mătușa dumitale a fost cu adevărat ucisă ?

LIZA : Ba bine că nu ! Ăla cu care ședea ar fi omorît-o pentru un capăt de ață, darmite pentru o pălărie.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Tatăl dumitale nu a făcut bine dîndu-i atîta de băut. Ar fi putut să o omoare.

LIZA : Pe una ca ea ? Ginul era la ea ca laptele la prunc. Afară de asta, el a dat pe gît atîta băutură încît știa el ce e aia.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Vrei să spui că tatăl dumitale obișnuia să bea ?

LIZA : Să bea ! Vai de mine, era ceva cronic la dînsul.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Ce lucru groaznic pentru dumneata.

LIZA : Nici pomeneală ! N-am văzut niciodată să-i facă rău băutura. Ș-apoi nu se ținea regulat de băutură. *(Cu veselie.)* Pe apucate, cum s-ar zice, așa din cînd în cînd. Și era întotdeauna mai simpatic după ce lua un păhărel. Cînd era șomer, mama obișnuia să-i dea cîțiva gologani și-l trimitea să se îmbete. Îi spunea să nu se întoarcă acasă pînă nu-i cu chef și iubăreț. E

Scanned with OKEN Scanner

o mulțime de femei care trebuie să-și îmbete bărbații ca să-i poată suferi. *(Acum, la largul ei.)* Să vedeți cum e. Dacă omul are un pic de conștiință, conștiința nu-i dă pace cînd e treaz și îl dărîmă. Nițeluș basamac și s-a zis cu conștiința ; și atunci să-l vezi ce fericit e ! *(Către Freddy, care abia își poate stăpîni hohotele de rîs.)* Ei ! De ce te-oi fi hlizind dumneata ?

FREDDY : Limbajul ăsta de modă nouă... îl stăpînești la perfecție.

LIZA : Dacă-l stăpînesc, atunci de ce te rîzi, ai ? *(Către Higgins.)* Am spus ceva nelalocul lui ? [14]

DOAMNA HIGGINS *(intervenind)* : Nicidecum, domnișoară Doolittle.

LIZA : Astă mă liniștește, în orice caz. *(Cu expansivitate.)* Întotdeauna am zis eu că...

Higgins se ridică, se uită la ceas și tușește semnificativ.

LIZA *(se uită la el, înțelege și se scoală)* : E timpul să plec. *(Cu toții se ridică. Freddy se îndreaptă spre ușă.)* Mi-a părut bine de cunoștință. La revedere. *(Dă mîna cu doamna Higgins.)*

DOAMNA HIGGINS : La revedere, domnișoară Doolittle.

LIZA : La revedere, domnule colonel.

PICKERING : La revedere, domnișoară Doolittle ! *(Își dau mîna)*

LIZA *(înclinîndu-se către ceilalți)* : La revedere la toată lumea.

FREDDY *(deschizîndu-i ușa)* : O luați prin parc, domnișoară Doolittle ? În cazul acesta...

---

14 Analizînd comicul acestui episod, Nigel Alexander remarcă : „În această scenă Eliza este în mod evident... un personaj dublu, care se trădează singură. Ea este atît o florăreasă cît și o lady și tensiunea piesei provoacă o explozie de rîs cînd florăreasa pune pentru o clipă stăpînire pe doamnă" *(op. cit.*, p. 70).

Scanned with OKEN Scanner

LIZA : Prin parc ? Pe dracu ! *(Stîrneşte senzaţie.)* Am să iau un taximetru. *(Iese.)*

Pickering răsuflă uşurat şi se aşază. Freddy se duce în balcon ca să o mai vadă pe Eliza.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(încă uimită)* : Într-adevăr, mi-e imposibil să mă învăţ cu moda asta nouă.

CLARA *(aruncîndu-se nemulţumită în jilţul elizabetan)* : Vai, mamă, dar aşa se poartă acum lumea. Are să se creadă că nu mergem nicăieri şi că nu vedem pe nimeni, dacă eşti aşa de demodată.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Mărturisesc că sînt foarte demodată, Clara, dar nădăjduiesc că n-ai să începi şi tu să vorbeşti astfel. E drept că m-am obişnuit să te aud spunînd că bărbaţii nu sînt decît nişte neisprăviţi şi că toate celea nu-s decît infamii sau scîrbe, totuşi cred că nu-i nici frumos, nici demn de doamne ca noi să vorbească astfel. Dar ce mi-a fost dat să aud acum, e prea de tot. Dumneata ce spui, domnule colonel ?

PICKERING : Pe mine să nu mă întrebaţi. Am stat mai mulţi ani în India şi manierele s-au schimbat de atunci aşa de mult încît mă întreb cîteodată dacă mă aflu la o masă respectabilă, sau între marinari.

CLARA : E numai chestiune de obişnuinţă. Nu-i nimic de lăudat sau de criticat în asta. Nimeni nu acordă vreo importanţă cuvintelor pe care le întrebuinţează, dar oricum sînt mai aparte şi colorează vorbirea, ba dau şi oarecare haz unor lucruri, care în ele înseşi nu au nici un duh. Eu găsesc felul acesta de a vorbi foarte nostim şi nevinovat.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(ridicîndu-se)* : Acum, după toate acestea, cred că ar fi vremea să plecăm.

Pickering şi Higgins se ridică şi ei.

Scanned with OKEN Scanner

CLARA *(ridicîndu-se)* : Desigur. Mai avem trei vizite de făcut. La revedere, doamnă Higgins. La revedere, domnule colonel, la revedere, domnule profesor.

HIGGINS *(apropiindu-se grav de ea și însoțind-o pînă la ușă)* : La revedere. Ai grijă să încerci noul vocabular la toate trei vizitele. Nu te intimida. Dă-i drumul.

CLARA *(zîmbind amabil)* : Așa am să fac. La revedere. Ce rost are toată prefăcătoria asta victoriană [15], care s-a învechit !

HIGGINS *(ispitind-o)* : Curate mofturi !

CLARA : Tîmpenii !

DOAMNA EYNSFORD HILL *(îngrozită)* : Clara !

CLARA : Ha, ha ! *(Pleacă radiind de bucuria că-i la modă și, pe cînd coboară scările, i se aude rîsul argintiu.)*

FREDDY *(cu capul în nori)* : Să-mi spuneți, vă rog... *(Renunță și vine spre doamna Higgins.)* La revedere, doamnă Higgins.

DOAMNA HIGGINS *(dîndu-i mîna)* : La revedere. Ai vrea să o mai vezi pe domnișoara Doolittle ?

FREDDY *(entuziasmat)* : Desigur, din toată inima.

DOAMNA HIGGINS : Bine. Știi care sînt zilele mele de primire.

---

15 Epoca victoriană și-a luat numele după lunga domnie a Reginei Victoria (1837—1901), cuprinzînd perioada care începe cu reforma parlamentară din 1832 și sfîrșitul secolului. Cuprinde mai multe perioade, printre care cea de mare instabilitate ce a dus la mișcarea cartistă, perioada de expansiune economică dintre 1850—1870 ce a făcut din Anglia cea mai mare putere mondială și perioada dintre 1870 și sfîrșitul secolului, care duce la o decădere relativă a poziției Angliei. Pe plan cultural este o perioadă de înflorire a literaturii și artelor, în special a romanului, poeziei, eseisticii și criticii. Valorile morale cultivate sînt însă cele ale burgheziei, care se caracterizează prin parvenitism, lipsa de valori etice ferme, prin filistinism și ipocrizie.

Scanned with OKEN Scanner

FREDDY : Vă mulţumesc din inimă, doamnă. La revedere. *(Iese).*

DOAMNA EYNSFORD HILL : La revedere, domnule Higgins.

HIGGINS : La revedere. La revedere.

DOAMNA EYNSFORD HILL *(lui Pickering)* : Degeaba. Niciodată n-am să pot rosti asemenea cuvinte.

PICKERING : Nici nu trebuie să vă străduiţi. Ştiţi, nu este obligatoriu. Vă veţi descurca foarte bine şi fără ele.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Dar Clara mă cicăleşte mereu, dacă nu vorbesc după ultimul argou. La revedere.

PICKERING : La revedere, doamnă. *(Îşi dau mîna.)*

DOAMNA EYNSFORD HILL *(către doamna Higgins)* : Nu trebuie să i-o luaţi în nume de rău Clarei. *(Pickering, înţelegînd din felul cum a coborît tonul că restul conversaţiei nu-l mai priveşte, se retrage discret spre Higgins, la fereastră.)* Sîntem aşa de sărace şi biata fată are aşa de puţine petreceri ! Nu are de unde să ştie. *(Doamna Higgins, văzînd că i s-au umezit ochii, îi ia mîna cu simpatie şi o conduce pînă la uşă.)* Dar băiatul e drăguţ. Nu-i aşa că-i drăguţ ?

DOAMNA HIGGINS : Da, foarte drăguţ. Îmi va face întotdeauna plăcere să-l văd.

DOAMNA EYNSFORD HILL : Mulţumesc, draga mea. La revedere. *(Iese.)*

HIGGINS *(nerăbdător)* : Ei bine ? Este prezentabilă Eliza ? *(Se repede spre mama sa şi o trage pînă la divan, unde ea se aşază în locul Elizei, iar fiul ei la stînga.)*

Pickering se întoarce la scaunul său, în dreapta doamnei Higgins.

DOAMNA HIGGINS : Ce băiat prost eşti ! Bineînţeles că nu-i prezentabilă. Este un triumf al artei tale şi al iscusinţei croitoresei ; dar dacă îţi închipui măcar o

clipă că ea nu se trădează în fiecare frază pe care o spune, trebuie să fii nebun după ea.

PICKERING : Dar nu crezi că s-ar putea face ceva ? Adică ceva care să elimine elementul brutal din conversaţia ei.

DOAMNA HIGGINS : Nu atîta vreme cît va fi în mîinile lui Henry al meu.

HIGGINS *(întristat)* : Vrei să spui că felul meu de a vorbi este nepotrivit ?

DOAMNA HIGGINS : Nu, dragă, ar fi foarte primitiv — să spunem pe şleau ; dar nu ar fi deloc potrivit pentru ea la un ceai simandicos, la un garden party. [16]

HIGGINS *(adînc mîhnit)* : Ei bine, trebuie să spun că...

PICKERING *(întrerupîndu-l)* : Haide, Higgins ! Învaţă să te cunoşti. N-am mai auzit vocabular ca al tău de cînd treceam în revistă voluntarii în Hyde Park, acum douăzeci de ani.

HIGGINS *(ursuz)* : Ei bine, dacă tu spui, înseamnă că nu vorbesc chiar întotdeauna ca un episcop.

DOAMNA HIGGINS *(liniştindu-l pe Henry cu o mîngîiere)* : Domnule colonel, fii bun şi spune-mi ce se petrece exact în strada Wimpole.

PICKERING *(vesel, ca şi cînd s-ar fi schimbat complet subiectul)* : Ştiţi că acuma locuiesc acolo cu Henry. Lucrăm împreună la „Dialectele indiene" ; şi ne-am gîndit că aşa e mai comod...

DOAMNA HIGGINS : Exact. Ştiu toate astea. E un aranjament excelent. Dar unde locuieşte fata ?

HIGGINS : La noi, bineînţeles. Unde vrei să locuiască ?

DOAMNA HIGGINS : Dar în ce condiţii ? E servitoare ? Dacă nu, atunci ce este ?

---

16 *Garden party*, o recepţie în grădină sau, în general, o petrecere în aer liber.

PICKERING *(rar)* : Cred că înţeleg ce vreţi să spuneţi, doamnă Higgins.

HIGGINS : Să fiu al dracului dacă eu înţeleg. A trebuit să muncesc cu fata asta zi de zi, timp de cîteva luni, pînă să ajungă pe culmea actuală. De altfel, este şi de mare ajutor. Ştie unde sînt lucrurile mele, îşi aduce aminte de întîlnirile mele şi aşa mai departe.

DOAMNA HIGGINS : Cum se înţelege menajera voastră cu ea ?

HIGGINS : Doamna Pearce ? O ! e încîntată să i se uşureze munca ; înainte de a veni Eliza, trebuia ea să-mi găsească lucrurile şi să-mi reamintească întîlnirile. Dar are o idee fixă în legătură cu Eliza. Mereu îmi zice : „Nu vă gîndiţi, domnule Higgins ?“ Nu-i aşa, Pick ?

PICKERING : Da, asta-i formula. „Nu vă gîndiţi, domnule Higgins ?“ Aşa se sfîrşesc toate conversaţiile despre Eliza.

HIGGINS : Ca şi cînd aş putea să mă mai gîndesc la altceva decît la fata asta, la vocalele şi consoanele ei blestemate. Sînt istovit, tot gîndindu-mă la ea şi privindu-i buzele şi dinţii şi limba, ca să nu mai vorbim de sufletul ei, care este cel mai ciudat dintre toate.

DOAMNA HIGGINS : Sînteţi într-adevăr ca doi copii care se joacă cu o păpuşă vie.

HIGGINS : Ne jucăm ? E munca cea mai grea pe care am întreprins-o vreodată ; să nu te îndoieşti de acest lucru, mamă. Dar n-ai idee cît de interesant este, nespus de interesant, să iei o fiinţă şi s-o schimbi într-o fiinţă cu totul deosebită, creînd un nou limbaj pentru ea. Înseamnă să umpli cea mai adîncă prăpastie care desparte o clasă de alta, un suflet de alt suflet.

PICKERING *(apropiindu-şi scaunul de doamna Higgins şi aplecîndu-se spre ea, nerăbdător)* : Da, e colosal

Scanned with OKEN Scanner

de interesant. Vă asigur, doamnă Higgins, că noi o luăm pe Eliza foarte în serios. În fiecare săptămînă, aproape în fiecare zi, constatăm cîte o nouă schimbare. *(Apropiindu-se şi mai mult.)* Îi înregistrăm fiecare frază — avem duzini de plăci de gramofon şi fotografii...

HIGGINS *(vorbindu-i în cealaltă ureche)* : Da, zău aşa ; e cea mai pasionantă experienţă cu care m-am ocupat vreodată. Toată viaţa noastră acum e plină, datorită ei, nu-i aşa Pick ?

PICKERING : Mereu vorbim de Eliza.

HIGGINS : O instruim pe Eliza.

PICKERING : O îmbrăcăm pe Eliza.

DOAMNA HIGGINS : Ce ?

HIGGINS : Inventăm Elize noi.

HIGGINS } *(vorbind deodată)* : Ştii, are o ureche excepţional de bună :
PICKERING } Vă asigur, draga mea doamnă Higgins, că fata

HIGGINS } întocmai ca un papagal. Am pus-o să scoată
PICKERING } este un geniu. Poate să cînte la pian minunat,

HIGGINS } toate sunetele, pe care o fiinţă omenească le poate scoate —
PICKERING } Am dus-o la concerte clasice şi la

HIGGINS } dialecte europene, africane, sunete hotentote [17],
PICKERING } varieturi ; îi este totuna, cîntă orice

17 Hotentoţii sînt un popor de rasă neagră ce a populat zone întinse din Africa, dar care în urma exterminării la care au fost supuşi au reuşit să supravieţuiască în special în teritoriile aride ale Africii de sud. Limba lor face parte din familia de limbi hotentoto-boşimană. Aici Higgins face aluzie la caracterul neobişnuit pentru europeni al sunetelor acestei limbi, subliniind capacitatea Elizei de a pronunţa orice sunete.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS / PICKERING — lucruri care mie mi-au trebuit ani de zile să le dibuiesc și / aude, îndată ce se întoarce acasă, fie

HIGGINS / PICKERING — să vezi cum ea le prinde îndată, iute ca săgeata, ca și cum / Beethoven [18] și Brahms [19], ori Lehár [20] și Lionel Monckton,

HIGGINS / PICKERING — toată viața n-ar fi făcut altceva. / deși acum șase luni, nici măcar nu pusese mîna pe vreun pian...

DOAMNA HIGGINS *(astupîndu-și urechile, deoarece amîndoi au ajuns să se întreacă, țipînd care de care mai tare, făcînd un tărăboi nesuferit)* : Ss — ss — sst ! *(Se opresc.)*

PICKERING : Iertați-mă. *(Își trage scaunul înapoi, în chip de scuză.)*

HIGGINS : Îmi pare rău. Cînd Pickering începe să țipe, nimeni nu mai poate strecura o vorbă.

DOAMNA HIGGINS : Taci, Henry. Domnule colonel, nu-ți dai seama că o dată cu Eliza s-a mai strecurat ceva în casa voastră de pe Wimpole Street ?

---

18 Ludwig van Beethoven (1770—1827), cel mai de seamă reprezentant al muzicii simfonice universale. Creația sa muzicală este considerată drept model încă neegalat al clasicismului în muzică

19 Johanes Brahms (1833—1897) este considerat ultimul clasic german. S-a impus ca pianist, dirijor și compozitor, fiind un strălucit continuator al tradițiilor simfonice aduse la perfecțiune de Beethoven.

20 Franz Lehár (1870—1948), compozitor maghiar, elev al lui Dvorák. Este considerat drept unul din cei mai străluciți reprezentanți ai operetei, în care a introdus motive din muzica populară maghiară, română și slovacă.

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING : Ce s-a strecurat ? N-a venit decît tatăl ei, dar Henry s-a descotorosit repede de el.

DOAMNA HIGGINS : Ar fi fost mai bine dacă venea mamă-sa. Dar cum n-a venit mamă-sa, a venit altceva.

PICKERING : Ce a venit atunci ?

DOAMNA HIGGINS *(trădîndu-şi vîrsta prin cuvîntul folosit)* : S-a ivit o problemă.

PICKERING : A, înţeleg. Problema cum s-o treci drept o cucoană.

HIGGINS : Las' că descurc eu problema. Am şi rezolvat-o pe jumătate.

DOAMNA HIGGINS : Ah ! Nu de asta-i vorba, bărbaţilor ! Nemărginită vă este prostia. Problema constă în ce aveţi să faceţi cu ea după aceea.

HIGGINS : Nu văd nici o problemă. Poate să se ducă unde o pofti, cu toate avantajele pe care i le-am asigurat.

DOAMNA HIGGINS : Avantajele acelei biete cucoane care a fost adineauri pe-aici ! Maniere şi obiceiuri, care fac incapabilă pe o doamnă distinsă de a-şi cîştiga traiul, maniere şi obiceiuri care nu-i asigură veniturile cuvenite unei doamne distinse ! Asta vreţi să spuneţi ?

PICKERING *(îngăduitor, dar cam plictisit)* : Lăsaţi că totul va fi bine, doamnă Higgins. *(Se scoală să plece.)*

HIGGINS *(de asemenea ridicîndu-se)* : Îi vom găsi o slujbă uşoară.

PICKERING : E destul de fericită. Nu vă necăjiţi din pricina ei. La revedere. *(Dă mîna, ca şi cînd ar dori să consoleze un copil speriat şi se îndreaptă spre uşă.)*

HIGGINS : În orice caz, nu-i de nici un folos dacă ne batem capul de pe acuma. Fapta-i împlinită. La revedere, mamă. *(O sărută şi îl urmează pe Pickering.)*

PICKERING *(întorcîndu-se, ca să-i aducă o ultimă mîngîiere)* : Există o seamă de posibilităţi. Vom face aşa cum e mai bine. La revedere.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(lui Pickering, pe cînd ies împreună)* : Hai s-o ducem la expoziţia Shakespeare de la Earls Court.

PICKERING : Aşa e. Să vezi ce observaţii nostime va face.

HIGGINS : Are să-i imite pe toţi cei care-i va vedea, cînd ne întoarcem acasă.

PICKERING : Colosal !

Se aud rîsetele lor, pe cînd coboară scara.

DOAMNA HIGGINS *(se scoală cu un salt nerăbdător şi se întoarce la masa ei de scris. Dă la o parte o mulţime de hîrtii în dezordine ; apucă o hîrtie din mapă şi cu hotărîre începe să scrie. La al treilea rînd renunţă, aruncă tocul, se prinde cu mîinile de masă, supărată, şi exclamă)* : Ah, bărbaţii ! bărbaţii ! ! bărbaţii ! ! !

Scanned with OKEN Scanner

ACTUL IV

În laboratorul din strada Wimpole. Miezul nopții. Nu-i nimeni în cameră. Pendula de pe cămin bate ora douăsprezece. Focul nu e aprins ; este o noapte de vară.

Se aud glasurile lui Higgins și al lui Pickering pe scară.

HIGGINS *(strigînd lui Pickering, care e încă jos)* : Ascultă, Pick, încui tu ușa, nu-i așa ? Nu am de gînd să mai ies.

PICKERING : Bine. Doamna Pearce poate să se culce ? Mai avem nevoie de ceva ?

HIGGINS : Doamne ferește.

Eliza deschide ușa și apare la lumina din capul scării, într-o haină de seară, aruncată peste o strălucitoare rochie decoltată, cu briliante, evantai, flori și toate accesoriile. Se apropie de cămin și aprinde luminile de lîngă acesta. E obosită. Paloarea ei contrastează puternic cu negreața ochilor și a părului, iar expresia chipului este aproape tragică. Își scoate haina, pune evantaiul și florile pe pian și se așază pe bancheta acestuia, tăcută și dusă pe gînduri. Higgins, în frac, cu pardesiu și țilindru, intră pe ușă, ducînd un smoching pe care l-a luat de jos. Își scoate pălăria și pardesiul și le aruncă nepăsător pe măsuța cu ziare, procedează la fel cu fracul și își pune smochingul, apoi se aruncă ostenit în fotoliul din fața căminului. Apare Pickering, de asemenea în ținută de seară ; și el își scoate țilindrul și pardesiul și e gata să le arunce peste ale lui Higgins, cînd se răzgîndește.

PICKERING : Ascultă, doamna Pearce are să facă scandal dacă lăsăm lucrurile claie peste grămadă în salon.

HIGGINS : Atunci aruncă-le peste balustrada scării. Mîine dimineaţă le găseşte acolo şi le pune ea bine. Are să creadă că ne-am îmbătat.

PICKERING : Ceea ce-i oarecum adevărat. Este vreo scrisoare ?

HIGGINS : Nu m-am uitat. *(Pickering ia ţilindrele şi pardesiele şi le duce jos. Higgins începe să fredoneze, căscînd pe jumătate, o melodie din „La fanciulla del Golden West". Se opreşte deodată şi exclamă.)* Unde dracu mi-or fi papucii ?

Eliza îl priveşte încruntată, apoi se ridică deodată şi iese. Higgins cască din nou, apoi continuă să cînte. Pickering se întoarce cu conţinutul cutiei de scrisori în mînă.

PICKERING : Numai circulare şi scrisoarea asta de dragoste pentru tine. E cu o coroană pe ea. *(Aruncă circularele în cămin şi se postează pe covor, cu spatele la vatră.)*

HIGGINS *(aruncînd o privire pe scrisoare)* : Bani cu împrumut. *(Aruncă scrisoarea în cămin.)*

Eliza se întoarce cu o pereche de papuci mari, îi pune pe covor în faţa lui Higgins şi se aşază ca prima dată, fără a scoate un cuvînt.

HIGGINS *(căscînd din nou)* : Doamne ! Ce seară ! Ce oameni ! Ce aiureală ! *(Ridică un picior ca să desfacă şiretul ghetei şi observă papucii. Îşi întrerupe mişcarea şi îi priveşte ca şi cînd ar fi venit singuri.)* Uite-i, sînt aici.

PICKERING *(întinzîndu-se)* : Sînt cam obosit. A fost o zi grea. O recepţie în grădină, un dineu şi la operă. Prea multe lucruri bune deodată. Dar ţi-ai cîştigat rămă-

Scanned with OKEN Scanner

șagul, Higgins. Eliza a reușit performanța cu vîrf și îndesat.

HIGGINS *(cu deplină convingere)* : Slavă Domnului că s-a terminat !

Eliza are o mișcare bruscă, dar ei nu observă, apoi își revine și șade împietrită ca mai înainte.

PICKERING : Ai avut trac la recepție ? Eu, da. Numai Eliza părea să nu fie de loc nervoasă.

HIGGINS : De loc. Eram sigur că va fi la înălțime, dar mi-a venit rîndul să plătesc încordarea din ultimele luni. La început, cînd eram la fonetică, era destul de interesant, dar apoi m-am săturat pînă în gît. Dacă nu mă încăpățînam, dădeam dracului toată povestea încă de acum două luni. A fost o idee neghioabă. Toată afacerea n-a fost decît o plictiseală.

PICKERING : Ei lasă ! Recepția a fost pasionantă. Îmi bătea inima de să-mi spargă pieptul.

HIGGINS : Da, primele trei minute. Dar cînd am văzut că vom cîștiga așa de categoric, am început să mă simt ca un urs în cușcă, stînd așa fără să fac nimic. Dineul a fost mai rău. Să stai să te ghiftuiești timp de un ceas și mai bine lîngă o femeie elegantă și stupidă, nevorbind decît cu ea ! Îți spun, Pickering, că asta-i prima și ultima dată. Nu-mi mai trebuie ducese artificiale. A fost o adevărată caznă.

PICKERING : N-ai fost niciodată dresat cum trebuie în rutina mondenă [1]. *(Mergînd spre pian.)* Mie îmi place să mai ies cîteodată în lume. Mă face să mă simt iarăși tînăr. Oricum, a fost un mare succes, un succes imens. O dată sau de două ori mi-a fost chiar frică, pentru că Eliza își juca prea bine rolul. Vezi tu, o

---

1 Monden(ă) — care aparține unei vieți luxoase sau plină de petreceri.

Scanned with OKEN Scanner

seamă din adevăraţii oameni de lume nu sînt de loc buni în rolurile lor. Sînt destul de naivi ca să creadă că oamenii de rangul lor capătă în mod firesc stilul şi de aceea nu învaţă niciodată. Un lucru făcut prea bine dă întotdeauna o impresie de profesionism.

HIGGINS : Da, asta mă scoate din sărite : oamenii cu puţină minte nu-şi cunosc nici măcar puţinul lor rol. *(Ridicîndu-se.)* Oricum, bine că s-a terminat şi că pot, în sfîrşit, să mă culc fără teamă de ziua de mîine.

Frumuseţea Elizei devine ucigătoare.

PICKERING : Cred că mă culc şi eu. Oricum, a fost o zi mare, un triumf pentru tine. Noapte bună. *(Iese.)*

HIGGINS *(urmîndu-l)* : Noapte bună. *(Către Eliza, peste umăr.)* Ai grijă să stingi, Eliza, şi spune-i doamnei Pearce să nu prepare cafea pentru mine mîine dimineaţă. Am să iau un ceai. *(Iese.)*

Eliza încearcă să se stăpînească şi să fie nepăsătoare, în timp ce se ridică şi merge spre cămin ca să stingă luminile. Cînd ajunge acolo, este gata să izbucnească în plîns. Se aşază pe scaunul lui Higgins şi-i apucă tare braţele. În cele din urmă, nu se mai poate stăpîni şi se trînteşte pe jos, într-o criză de furie.

HIGGINS *(de afară, furios)* : Unde dracu mi-or fi papucii ? *(Apare în uşă.)*

ELIZA *(apucînd papucii de pe jos şi aruncîndu-i în el cu toată puterea, unul după altul)* : Na-ţi papucii ! Şi na-ţi ! Ia-ţi papucii şi numai de rău să ai parte în ei ![2]

---

2 Sir Herbert Beerbohm Tree, care juca rolul lui Higgins în prima distribuţie britanică, avea calitatea de a da replicile piesei ca şi cînd atunci le-ar fi auzit pentru prima oară. Motivul real era acela că era prea preocupat de sine însuşi, de unde următoarea scenă amuzantă, pe care o prezentăm povestită de Bernard Shaw : „În

HIGGINS *(înmărmurit)* : Ce-i asta ! *(Vine lîngă ea.)* Ce-i cu tine ? Scoală-te. *(O ridică.)* Ţi s-a întîmplat ceva ?

LIZA *(gîfîind)* : Ce-ţi pasă ? Ţie ţi-a mers bine. Ţi-am cîştigat rămăşagul, nu ? Asta îţi ajunge. Eu nu contez, nu-i aşa ?

HIGGINS : *Tu* mi-ai cîştigat pariul ? Tu ! Gînganie încrezută ! Eu l-am cîştigat. Pentru ce ai aruncat cu papucii în mine ?

LIZA : Pentru că voiam să-ţi pocesc faţa. Aş vrea să te omor, bestie egoistă. De ce nu m-ai lăsat acolo unde m-ai găsit, de ce nu m-ai lăsat în noroi ? Mulţumeşti

---

Pygmalion, eroina, furioasă, îi aruncă eroului papucii în faţă. Cînd am repetat scena pentru prima dată, am avut grijă să primim o pereche de papuci foarte moi de catifea, căci ştiam că d-na Patrick Campbell era foarte îndemînatică, foarte puternică şi o ţintaşă excelentă. Şi, desigur, cînd am ajuns la acest pasaj, Tree a primit papucii, expediaţi cu bine şi ţintiţi fără greşeală, cu o pocnitură în faţă. Efectul a fost îngrozitor. El uitase complet că exista o astfel de întîmplare în piesă şi i se părea că doamna Campbell, cedînd brusc unui impuls diabolic de mînie şi ură, a comis asupra sa un act de violenţă brutal şi nemotivat. Lovitura fizică era neînsemnată, dar rănirea simţămintelor sale a fost îngrozitoare. S-a prăbuşit în lacrimi pe cel mai apropiat scaun şi m-a lăsat perplex, în timp ce întregul personal al teatrului se îngrămădea îngrijorat în jurul său, explicîndu-i că incidentul făcea parte din piesă şi arătîndu-i chiar textul piesei pentru a-şi demonstra afirmaţiile. Dar *moralul* îi era atît de zdruncinat încît i-au trebuit mult timp şi multe ironii şi linguşiri din partea doamnei Campbell ca să-şi poată reveni şi relua repetiţiile. Partea cea mai proastă era că devenise evident că va fi la fel de surprins şi de rănit de fiecare dată.

D-na Campbell a avut grijă ca papucii să nu-l mai nimerească niciodată şi scena a fost în consecinţă una din cele mai puţin convingătoare din spectacol". (Citat de Hesketh Pearson, *op. cit.*, p. 311.)

Scanned with OKEN Scanner

lui Dumnezeu că totul s-a sfîrşit şi că poţi să mă arunci iarăşi de unde m-ai luat. *(Degetele i se încleştează de furie.)*

HIGGINS *(o priveşte cu o surprindere calmă)* : După toate astea, mai faci şi pe nevricoasa !

LIZA *(scoate un strigăt înăbuşit de furie şi instinctiv se repede cu unghiile să-i zgîrie faţa)* : ! !

HIGGINS *(apucînd-o de încheieturile mîinilor)* : Aşa ? Strînge-ţi ghearele, mîţă turbată. Cum îndrăzneşti să-ţi ieşi din sărite în faţa mea ? Şezi jos şi potoleşte-te. *(O trînteşte în fotoliu.)*

LIZA *(covîrşită de puterea şi greutatea lui)* : Ce-am să mă fac acuma ? Ce-am să mă fac acuma ?

HIGGINS : Cum dracu vrei să ştiu ? Ce importanţă are ?

LIZA : Nu-ţi pasă. Ştiu că nu-ţi pasă. Nu ţi-ar păsa nici dacă aş muri. Pentru tine nu însemn nimic, nici cît papucii ăia.

HIGGINS *(tunător)* : Papucii aceia.

LIZA *(cu o supunere amară)* : Papucii aceia. Gîndeam că de-acu' încolo nu mai are importanţă.

O pauză. Eliza, învinsă şi deznădăjduită. Higgins oarecum tulburat.

HIGGINS : *(luînd-o de sus)* : Ce ţi s-a năzărit ? Pot să te întreb dacă ai vreo plîngere în privinţa felului cum ai fost tratată ?

LIZA : Nu.

HIGGINS : S-a purtat cineva rău cu tine ? Colonelul Pickering ? Doamna Pearce ? Vreunul din servitori ?

LIZA : Nu.

HIGGINS : Cred că n-ai să te plîngi de purtarea mea ?

LIZA : Nu.

HIGGINS : Îmi pare bine să aud. *(Îşi cumpăneşte tonul.)* Poate că eşti obosită, după încordarea zilei de azi. Vrei un pahar de şampanie ? *(O ia spre uşă.)*

LIZA : Nu. *(Aducîndu-şi aminte că trebuie să fie politicoasă.)* Nu, mulţumesc.

HIGGINS *(în toane mai bune)* : Asta mocnea în tine de cîteva zile. Credeam că era firesc să fii îngrijorată din pricina recepţiei. Dar acum s-a terminat. *(O mîngîie pe umăr. Ea se fereşte.)* Nu mai ai nici un motiv de îngrijorare.

LIZA : Nu, pentru dumneata nu mai e nici un motiv de îngrijorare. *(Se ridică deodată şi se îndepărtează de el, spre bancheta pianului, unde se aşază şi îşi ascunde faţa.)* Mai bine aş fi murit.

HIGGINS *(o priveşte cu o sinceră mirare)* : De ce ? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce toate astea ? *(Gîndindu-se, vine la ea.)* Ascultă-mă, Eliza. Toată supărarea asta e pur subiectivă.

LIZA : Nu te înţeleg. Sînt prea proastă.

HIGGINS : Sînt numai năzăriri. Eşti abătută şi nimic altceva. Nimeni nu-ţi face nici un rău. Toate sînt la locul lor. Du-te la culcare, ca o fetiţă cuminte şi somnul are să-ţi prindă bine. Plîngi puţin şi spune-ţi rugăciunea. Să vezi că ai să te simţi mai bine.

LIZA : Ţi-am auzit rugăciunea : „Slavă ţie, Doamne, că s-a terminat".

HIGGINS *(nerăbdător)* : Dar tu nu-i mulţumeşti lui Dumnezeu că s-a terminat ? Acum eşti liberă şi poţi să faci ce vrei.

LIZA *(cu deznădejde, stăpînindu-se)* : La ce sînt bună ? La ce mai sînt bună eu acum ? Unde să mă duc ? De ce să mă apuc ? Ce am să fac ?

HIGGINS *(dumerindu-se, dar de loc impresionat)* : A, asta te necăjeşte ? *(Îşi bagă mîinile în buzunare şi umblă de colo pînă colo, după obiceiul său, zornăind prin buzunare şi vorbind cu bunătate, dar ca din pură condescendenţă faţă de un subiect fără însemnătate.)* În locul tău, nu mi-aş bate prea mult capul. Îmi închipui că n-are să-ţi fie prea greu să-ţi găseşti un rost oare-

care, deşi încă nu mă gîndisem că ai să ne părăseşti. *(Ea se uită repede la el, dar el nu se uită la ea, ci la cupa de pe pian şi se hotărăşte pentru un măr.)* Ai putea să te măriţi, ştii. *(Muşcă bine din măr şi clefăie zgomotos.)* Vezi, Eliza, nu toţi bărbaţii sînt nişte burlaci convinşi, cum sîntem colonelul şi cu mine. Cei mai mulţi se căsătoresc, săracii ; şi tu nu eşti urîtă. E chiar o plăcere să se uite omul la tine cîteodată, bineînţeles nu acuma, cînd plîngi şi arăţi ca Sarsailă. Dar cînd te afli în stare normală, aş putea spune că eşti atrăgătoare. Adică, pentru cei care sînt dispuşi să se însoare, mă înţelegi. Acum, du-te de te culcă şi odihneşte-te bine. Cînd te scoli, să te uiţi în oglindă şi ai să te simţi mai bine.

Eliza se uită din nou la el, fără să scoată o vorbă şi nu se clinteşte. El îşi mănîncă mărul cu o vagă expresie de fericire, fiindcă mărul e foarte bun şi nici nu bagă în seamă privirea ei.

HIGGINS *(venindu-i o idee)* : Cred că mama ţi-ar putea găsi vreunul foarte nimerit.

LIZA : Eram mai presus de asemenea lucruri, cînd mă aflam în colţul străzii Tottenham Court.

HIGGINS *(trezindu-se)* : Ce vrei să spui ?

LIZA : Acolo vindeam flori, nu mă vindeam pe mine. Acum m-ai făcut o persoană distinsă şi nu mai am altceva de vîndut. Mai bine mă lăsai unde m-ai găsit.

HIGGINS *(aruncînd cu energie partea din mijloc a mărului în vatră)* : Mofturi, Eliza. Nu ponegri relaţiile omeneşti cu idei din astea preconcepute despre vînzare şi cumpărare. Nu eşti obligată să te măriţi cu cineva dacă nu îţi place.

LIZA : Ce-aş putea face altceva ?

HIGGINS : O sumedenie de lucruri. Ce zici de ideea ta de altădată cu florăria ? Pickering ţi-ar putea deschide o florărie. E plin de bani. *(Înveselit.)* Va trebui să plătească toaletele pe care le-ai purtat astăzi. Astea

Scanned with OKEN Scanner

și cu chiria bijuteriilor au să facă o gaură măricică în cele două sute de lire. Acum șase luni, ți s-ar fi părut un vis să ai florăria ta. Lasă, că are să fie bine. Trebuie să mă culc, mi-e somn al dracului. Venisem jos pentru ceva și am uitat pentru ce.

LIZA : Papucii.

HIGGINS : Că bine zici. Mi i-ai aruncat în cap. *(Îi adună și dă să plece, cînd ea se ridică și îi vorbește.)*

LIZA : Înainte de a pleca, domnule Higgins...

HIGGINS *(căruia îi cad papucii din mînă de mirare că-i spune „domnule Higgins") :* Ce-i ?

LIZA : Toaletele ce le port îmi aparțin mie sau colonelului Pickering ?

HIGGINS *(întorcîndu-se în odaie, ca și cînd întrebarea ei ar fi culmea absurdității) :* Ce dracu să facă Pickering cu ele ?

LIZA : Ar putea să aibă nevoie de ele pentru viitoarea fată cu care veți face experiențe.

HIGGINS *(scandalizat și jignit) :* Asta-i ideea ce ți-ai făcut-o despre noi ?

LIZA : Nu vreau să mai discut asta. Vreau numai să știu dacă este ceva al meu. Hainele mele au fost arse.

HIGGINS : Dar ce importanță are ? Ce nevoie ai să-ți bați capul cu d-alde astea, în toi de noapte ?

LIZA : Vreau să știu ce pot lua cu mine. Nu vreau să fiu acuzată de hoție.

HIGGINS *(acum este adînc jignit) :* Hoție ! Vorba asta nu trebuia să o spui, Eliza. Dovedești că n-ai nici un sentiment.

LIZA : Îmi pare rău. Sînt numai o oarecare fată ignorantă și în situația mea trebuie să fiu cu mare băgare de seamă. Nu poate fi nici un sentiment între cei ca voi și cei ca mine. Spuneți-mi, vă rog, ce îmi aparține și ce nu.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(foarte morocănos)* : Poți lua tot ce-i în blestemata asta de casă, în afară de bijuterii. Pe astea le-am închiriat. Ești mulțumită ? *(Se întoarce într-un călcîi și e gata să plece, jignit la culme.)*

LIZA *(încîntată de emoția lui și zădărîndu-l mai departe)* : Staţi puţin, vă rog. *(Își scoate bijuteriile.)* Vă rog să le luaţi în camera dumneavoastră și să le puneţi în loc sigur. Nu vreau să risc să se piardă ceva.

HIGGINS *(furios)* : Dă-le încoa'. *(Ea i le pune în palmă.)* Dacă ar fi ale mele și nu ale giuvaergiului ţi le-aș băga pe gît, ființă nerecunoscătoare ! *(Le vîră în buzunarele hainei, fără să-și dea seama că-i atîrnă capetele lanţurilor, ceea ce produce un efect comic.)*

LIZA *(scoţînd un inel)* : Inelul ăsta nu e al bijutierului, e cel pe care mi l-ai cumpărat la Brighton. Nu-mi trebuie. *(Higgins îl aruncă în vatră cu violenţă și se întoarce spre ea așa de amenințător, încît Liza se sprijină de pian, ferindu-și fața cu mîinile.)* Să nu mă lovești.

HIGGINS : Să te lovesc ? Ființă nemernică ce ești, cum ai îndrăzneala să mă învinuiești de așa ceva ? Tu m-ai lovit pe mine. M-ai rănit la inimă.

LIZA *(cu o bucurie ascunsă)* : Mă bucur. Oricum, mi-am răscumpărat în parte cele îndurate.

HIGGINS *(demn, în stilul cel mai profesional)* : M-ai făcut să-mi pierd cumpătul, ceea ce nu mi se întîmplă aproape niciodată. Prefer să nu mai spun nimic. Mă duc să mă culc.

LIZA *(provocator)* : Mai bine i-aţi lăsa o însemnare doamnei Pearce pentru cafea, pentru că eu n-am să-i spun.

HIGGINS *(formalist)* : Dracu s-o ia pe doamna Pearce, și cafeaua, și pe tine, și nebunia mea de a-mi risipi învăţătura dobîndită cu greu, și atenţiile, și intimitatea

Scanned with OKEN Scanner

pe care le-am dăruit unei haimanale fără inimă. *(Iese cu o demnitate impresionantă şi strică tot efectul, trîntind uşa cu furie.)*

Eliza zîmbeşte pentru prima dată. Îşi exprimă sentimentele printr-o pantomimă[3], *în care imită ieşirea lui Higgins, amestecînd-o cu triumful ei. În cele din urmă, îngenunchează pentru a căuta inelul în vatră.*

---

3 Pantomima este arta reprezentării ideilor prin gesturi şi mimică.

Scanned with OKEN Scanner

ACTUL V

În salonul doamnei Higgins. Aceasta şade la masa de scris, ca prima dată. Intră servitoarea.

SERVITOAREA *(de la uşă)* : Domnu' Henry, coniţă, e jos cu domnu' Colonel Pickering.

DOAMNA HIGGINS : Bine. Poftește-i sus.

SERVITOAREA : Sînt la telefon, coniţă. Cred că telefonează la poliţie.

DOAMNA HIGGINS : Ce ?

SERVITOAREA *(apropiindu-se şi vorbind mai încet)* : Domnu' Henry e foarte agitat, coniţă. M-am gîndit că-i mai bine să vă spun.

DOAMNA HIGGINS : M-aş fi mirat dacă-mi spuneai că nu-i agitat. Spune-le să vină sus, cînd termină cu poliţia. Trebuie să fi pierdut ceva.

SERVITOAREA : Da, coniţă. *(Dă să iasă.)*

DOAMNA HIGGINS : Du-te sus şi spune-i domnişoarei Doolittle că au venit domnul Henry şi domnul colonel şi roag-o să nu coboare pînă nu o chem.

SERVITOAREA : Da, coniţă.

Higgins intră brusc. Este, după cum a spus servitoarea, foarte agitat.

HIGGINS : Ascultă, mamă, să vezi ce blestemăţie.

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA HIGGINS : Da, dragă. Bună dimineaţa. *(Henry îşi stăpîneşte nerăbdarea şi o sărută, în timp ce servitoarea iese.)* Ce s-a întîmplat ?

HIGGINS : Eliza a şters-o.

DOAMNA HIGGINS *(calmă, scriind mai departe)* : Probabil că ai speriat-o rău.

HIGGINS : Prostii, cum să o sperii ! Am lăsat-o azi-noapte, ca de obicei, să stingă luminile şi ea, în loc să se culce, şi-a schimbat rochia şi a tulit-o. Patul a rămas neatins. A venit cu o trăsură azi-dimineaţă, înainte de ora şapte, ca să-şi ia lucrurile şi proasta aia de doamna Pearce a lăsat-o să le ia fără să-mi spună nimic. Ce să fac acum ?

DOAMNA HIGGINS : Cred că va trebui să te lipseşti de ea, Henry. Fata are tot dreptul să plece, dacă aşa vrea.

HIGGINS *(rătăcind prin odaie)* : Dar nu mai pot să găsesc nimic din ce-mi trebuie. Nu mai ştiu ce întîlniri am. Sînt... *(Intră Pickering. Doamna Higgins lasă tocul şi se întoarce.)*

PICKERING *(dîndu-i mîna)* : Bună dimineaţa, doamnă Higgins. V-a spus Henry ? *(Se aşază pe divan.)*

HIGGINS : Ce spune dobitocul ăla de inspector ? Ai oferit o recompensă ?

DOAMNA HIGGINS *(ridicîndu-se indignată)* : Nu cumva aţi pus poliţia să o caute pe Eliza ?

HIGGINS : Desigur. De ce avem poliţie ? Ce puteam face altceva ? *(Se aşază în jilţul elizabetan.)*

PICKERING : Inspectorul a făcut tot felul de nazuri. Cred că ne bănuia de vreun motiv necurat.

DOAMNA HIGGINS : Păi, sigur că v-a bănuit. Cu ce drept v-aţi dus la poliţie şi aţi dat numele fetei, de parcă ar fi o hoaţă, o umbrelă pierdută sau ştiu eu ce ! E prea de tot ! *(Se aşază din nou foarte indignată.)*

HIGGINS : Dar trebuie să o găsim.

PICKERING : Nu puteam s-o lăsăm să plece aşa, doamnă Higgins. Ce era să facem ?

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA HIGGINS : Amîndoi împreună nu aveți mai multă minte decît doi copii. De ce...

Servitoarea intră și întrerupe conversația.

SERVITOAREA : Domnu' Henry, un domn stăruie să vă vadă. A fost îndreptat aici din strada Wimpole.

HIGGINS : Asta mai lipsea. Nu pot să văd pe nimeni acum. Cine-i ?

SERVITOAREA : Un domn Doolittle, conașule.

PICKERING : Doolittle, măturătorul ?

SERVITOAREA : Măturător ! Nu, domnule, un gentleman.

HIGGINS *(sărind în sus, agitat)* : Să știi, Pick, că trebuie să fie vreo rudă de-a ei la care s-a dus. Cineva de care noi nu știam. *(Către servitoare.)* Trimite-l repede sus.

SERVITOAREA : Bine, domnule. *(Iese.)*

HIGGINS *(nerăbdător, mergînd spre mama lui)* : Rude distinse ! Aflăm ceva nou. *(Se așază pe scaunul Chippendale.)*

DOAMNA HIGGINS : Îi cunoști vreuna din rude ?

PICKERING : Numai pe tatăl ei. Individul de care v-am vorbit.

SERVITOAREA *(anunțînd)* : Domnul Doolittle. *(Iese.)*

Intră Doolittle. E îmbrăcat elegant, într-o redingotă nouă după ultima modă, cu jiletcă albă și pantaloni gri. O floare la butonieră, un joben strălucitor și ghete de lac completează impresia pe care o face. E așa de preocupat de afacerea pentru care a venit, încît nu o observă pe doamna Higgins. Merge drept spre Higgins, pe care îl acostează cu imputări vehemente.

DOOLITTLE *(arătîndu-se pe sine)* : Uite aici ! Vezi ? E opera dumitale.

HIGGINS : Ce-i opera mea, omule ?

Scanned with OKEN Scanner

DOOLITTLE : Asta, nu ţi-am spus ? Uită-te, uită-te la pălăria asta, uită-te la haine.
PICKERING : Eliza ţi-a cumpărat hainele ?
DOOLITTLE : Eliza ! Da' de unde, nici pomeneală. De ce să-mi cumpere ea haine ?
DOAMNA HIGGINS : Bună dimineaţa, domnule Doolittle. Nu vrei să iei loc ?
DOOLITTLE *(oarecum stînjenit, dîndu-şi seama că a uitat de gazdă)* : Cer iertăciune, doamnă. *(Se apropie şi strînge mîna pe care i-o întinde doamna Higgins.)* Vă mulţumesc. *(Se aşază pe divan, la dreapta lui Pickering.)* Sînt atît de frămîntat de cele ce mi s-au întîmplat încît nu mă mai pot gîndi la altceva.
HIGGINS : Ce dracu ţi s-a întîmplat ?
DOOLITTLE : Nu m-aş plînge, dacă ar fi o simplă întîmplare. Oricui i se pot întîmpla multe şi în cazul ăsta nu poţi învinui soarta. Dar asta numai dumneata mi-ai făcut-o, da, dumneata, Henry Higgins.
HIGGINS : Ai găsit-o pe Eliza ? Asta-i principalul.
DOOLITTLE : Ce, ai pierdut-o ?
HIGGINS : Da.
DOOLITTLE : Zi bogdaproste. Eu n-am găsit-o, dar mă găseşte ea repede, după ceea ce mi-ai făcut.
DOAMNA HIGGINS : Dar ce ţi-a făcut fiul meu, domnule Doolittle ?
DOOLITTLE : Ce mi-a făcut ? M-a ruinat. Mi-a distrus fericirea. M-a legat cobză şi m-a predat moralităţii burgheze.
HIGGINS *(se ridică revoltat şi stă lîngă Doolittle pe care-l domină)* : Aiurezi. Eşti beat. Eşti cu minţile zburătăcite. Eu ţi-am dat cinci lire. După asta am mai avut două conversaţii cu dumneata, la preţul de o jumătate de coroană ora. De atunci, nu te-am mai văzut.
DOOLITTLE : Zici că sînt beat ? Eu ? Zici că sînt cu minţile aiurea ? Eu ? Da, ia spune-mi : ai scris sau n-ai scris dumneata o scrisoare unui trăsnit bătrîn din

America, acela care a dat cinci milioane spre a se funda nişte societăţi pentru reforma morală în lumea întreagă şi care ţi-a cerut să inventezi o limbă internaţională ?

HIGGINS : Ce ? Da, da ! Ezra D. Wannafeller ! A murit. *(se aşază din nou nepăsător.)*

DOOLITTLE : Ei da, a murit şi m-a dărîmat. Spune i-ai trimis sau nu o scrisoare, spunîndu-i că cel mai original moralist trăitor în Anglia, după ştirea dumitale, este Alfred Doolittle, un oarecare măturător de stradă?

HIGGINS : Acum mi-aduc aminte că, după ultima dumitale vizită, am făcut o glumă proastă de soiul ăsta.

DOOLITTLE : Bine i-ai zis glumă proastă. De aici mi se trage pocinogul. I-ai dat prilejul mult dorit să arate că americanii nu e ca noi, că ei recunosc şi respectă meritul în orice clasă socială, fie cît de umilă. Astea e chiar vorbele din afurisitul lui de testament, prin care, domnule Henry Higgins, mulţămită glumelor dumitale nesărate, îmi lasă o participaţie la Trustul lui de brînză predigerată, care înseamnă trei mii de lire pe an, cu condiţia să ţin conferinţe sub auspiciile Ligii Mondiale Wannafeller pentru reforma morală ori de cîte ori mi se va cere, maximum de şase ori pe an.

HIGGINS : Uite unde şi-a băgat dracul coada ! Măi să fie ! *(Luminîndu-se deodată.)* Asta-i grozavă !

PICKERING : Poţi să fii liniştit. După prima conferinţă n-au să-ţi mai ceară a doua.

DOOLITTLE : Nu-mi pasă de conferinţe. Am să le torn conferinţe pîn-or ameţi, că nu de asta mi-i mie. Ceea ce mă rîcîie e că m-au făcut gentleman. Ce ? Eu le-am cerut să mă procopsească ? Eram fericit aşa cum eram. Eram liber. Puteam să fac rost de gologani aproape de la fitecine, cînd îmi trebuiau, cum am făcut de la dumneata, Henry Higgins. Acuma sînt necăjit, legat de mîini şi de picioare, şi toată lumea mă stoarce de

Scanned with OKEN Scanner

bani. Avocatul meu zice că asta îmi prinde bine. Aşa ? zic. Ţi-o fi prinzînd dumitale bine, dară mie nu, zic eu. Cînd eram sărac, numai o dată am avut nevoie de avocat, cînd mi-au găsit un căruţ de copil în tumbărău şi el m-a scăpat de pîrnaie, după care s-a descotorosit repede de mine şi eu de el. La fel cu doctorii : înainte, cînd abia mă ţineam pe picioare şi nu le puteam plăti nimic, mă izgoneau din spital. Acum au descoperit, mă rog, că nu sînt sănătos şi că nu pot trăi dacă nu mă cercetează de două ori pe zi. În casă, n-am voie să dau o mînă de ajutor ; altcineva face treaba şi apoi îmi ia parale pentru asta. Acum un an, n-aveam o rudă pe lume, afară de doi-trei, care se făceau că nu mă cunosc. Acum am cincizeci şi, din toată liota, nu-i unul cu leafă mai acătării. Trebuie să trăiesc pentru alţii şi nu pentru mine : asta-i moralitatea clasei burgheze. Dumneata vorbeşti despre pierderea Elizei. N-ai dumneata grijă, mă prind pe ce vrei că acuma va veni şi ea pe capul meu ; parcă o văd în prag, pe dumneaei, care s-ar putea lesne întreţine vînzînd flori, dacă acuma n-aş fi ditai omul respectabil. Şi următorul care mă va şufurlui de bani vei fi dumneata, Henry Higgins. Va trebui să învăţ limba burgheză de la dumneata, în loc să vorbesc englezeşte sadea. Aicea intri dumneata în joc ; poate că d-aia ai şi făcut-o.

DOAMNA HIGGINS : Dar, dragul meu domn, nu-i nici o nevoie să suferi toate acestea, dacă într-adevăr nu vrei. Nimeni nu te poate sili să accepţi acest legat. Poţi să-l refuzi. Nu-i aşa domnule colonel ?

PICKERING : Cred că da.

DOOLITTLE *(o ia pe un ton mai moderat, din respect pentru sexul ei)* : Asta-i tragedia, dragă doamnă. E uşor de zis : dă-i cu picioarul, da iaca n-am coraj. Care din noi ar avea ? Sîntem cu toţii intimidaţi. Aia sîntem, coniţă, intimidaţi. Ce-mi mai rămîne, dacă-i

dau cu piciorul, decît azilul de bătrîni ? De pe acum trebuia să-mi cănesc părul ca să-mi păstrez slujba de măturător. De-aş fi unul dintre săracii virtuoşi şi aş fi pus ceva bişţari deoparte, i-aş putea da cu piciorul. Dar de ce aş fi printre săracii virtuoşi, cînd ei nu gustă mai multă fericire, în asta asemuindu-se cu milionarii ? Ei nu ştiu ce e aia să fii fericit. Pe cînd eu, ca unul dintre săracii nevirtuoşi, ştiu că de uniforma azilului de săraci nu mă poate desparte decît blestematele astea de trei mii de lire pe an, care m-au îmburghezit cu anasîna. Să am iertare pentru vorbele proaste, coniţă, dar aţi zice şi 'mneavoastră d-aţi fi în pielea mea. Oricum ai suci-o şi ai învîrti-o, eşti prins între mizeria azilului şi farafastîcurile vieţii burgheze, care va să zică între Scula şi Carbida [1], dar mai frică mi-e de azil. Intimidat — aia sînt, zăpăcit. Prins la strîmtoare. Nişte oameni mai fericiţi ca mine or să vie să-mi ia gunoiu' şi să le dau bacşiş. Şi eu o să-i privesc neputincios şi o să rîvnesc la norocu' lor. Ce mai ala bala, la asta m-a adus fiul dumneavoastră. *(Este copleşit de emoţie.)* [2]

---

1 Corect „Scylla şi Carybda". Expresia denotă un pericol de moarte.

2 „Doolittle simte că el a devenit sclavul venitului său, tot aşa cum Eliza simte că a devenit sclava accentului său. Nici Doolittle nu poate renunţa la venitul său pentru a se reîntoarce la starea anterioară, cum nici Eliza nu se poate reîntoarce la vînzarea florilor în Covent Garden. Transformarea sa, ca şi cea a Elizei, acţionează, de aceea, spre dezavantajul său, întrucît are o situaţie mai rea şi este un om mai puţin fericit decît înainte de a fi dobîndit acest venit. Acest argument este comic, întrucît nu este posibil să simţi o adevărată sau o deosebită părere de rău pentru un om care tocmai a primit un venit nemuncit de trei mii de lire pe an". (Nigel Alexander, op. cit., p. 74.)

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA HIGGINS : Mă bucur, domnule Doolittle, că n-ai să faci vreun lucru necugetat. Cu asta s-a rezolvat și problema viitorului Elizei. De-acum ai să fii în stare să-i porți de grijă.

DOOLITTLE *(cu o tristă resemnare)* : Da, doamnă, toți se așteaptă acu' să le port eu de grijă — și asta numai din trei mii de lire pe an.

HIGGINS *(sărind în sus)* : Prostii ! El nu e în stare să aibă grijă de ea, și nici nu va avea. Nu-i a lui. I-am plătit-o cu cinci lire. Doolittle, ești om cinstit, ori un ticălos ?

DOOLITTLE *(îngăduitor)* : Cîte puțin din amîndouă, Henry, ca oricare din noi, nițeluș din amîndouă.

HIGGINS : Bine, ai luat banii aceia pentru fată, așa că nu mai ai dreptul să ceri și fata.

DOAMNA HIGGINS : Nu fi absurd, Henry. Dacă vrei să știi unde-i Eliza, află că e sus.

HIGGINS *(surprins la culme)* : Sus ! ! ! Atunci am s-o aduc repede jos. *(O ia cu hotărîre spre ușă.)*

DOAMNA HIGGINS *(ridicîndu-se și urmîndu-l)* : Potolește-te, Henry, și așază-te.

HIGGINS : Am să...

DOAMNA HIGGINS : Șezi, dragă, și ascultă.

HIGGINS : Bine, bine, bine, bine ! *(Se aruncă în silă pe divan, cu fața spre ferestre.)* Cred că ai fi putut să ne-o spui încă de acum o jumătate de ceas.

DOAMNA HIGGINS : Eliza a venit la mine azi-dimineață. Și-a petrecut o parte din noapte rătăcind ca turbată dintr-un loc într-altul și încercînd a-și face curaj ca să se arunce în Tamisa, apoi o parte la hotel Carlton. Mi-a spus cît de brutal v-ați purtat cu ea.

HIGGINS *(sărind din nou)* : Ce ? !

PICKERING *(ridicîndu-se și el)* : Dragă doamnă Higgins, v-a spus basme. Noi nu am brutalizat-o. De-abia dacă

Scanned with OKEN Scanner

i-am spus o vorbă-două și ne-am despărțit în cei mai buni termeni. *(Întorcîndu-se spre Higgins.)* Higgins, ai cicălit-o tu, după ce ne-am dus la culcare ?

HIGGINS : Dimpotrivă. Ea mi-a azvîrlit cu papucii în obraz. S-a purtat în modul cel mai revoltător. Eu nu i-am dat nici cel mai mic motiv de supărare. M-am pomenit cu papucii în obraz, în momentul în care am deschis ușa — înainte ca să îndrug ceva. Și unde pui că a întrebuințat un limbaj îngrozitor.

PICKERING *(surprins)* : Dar de ce ? Ce i-am făcut noi ?

DOAMNA HIGGINS : Cred că știu destul de bine ce-ați făcut. Fata are o fire destul de afectuoasă, cred, nu-i așa, domnule Doolittle ?

DOOLITTLE : E foarte inimoasă, coniță, că — de ! — seamănă lui tată-său.

DOAMNA HIGGINS : Chiar așa. Ea s-a atașat de voi amîndoi. A muncit din greu pentru tine, Henry ! Nu știu dacă tu înțelegi bine ce înseamnă să muncești cu creierul pentru o fată ca ea. S-ar părea că atunci cînd a venit ziua marii încercări și ea a reușit pentru tine acea minune, fără să facă o singură greșeală, voi v-ați așezat în colțul vostru și nu i-ați spus nici un cuvînt, ba v-ați apucat să discutați împreună cît de mulțumiți sînteți că s-a terminat și cît vă plictisise toată afacerea. Și apoi te mai miri că ți-a azvîrlit cu papucii în cap. Eu îți aruncam cu cleștele și vătraiul de la cămin.

HIGGINS : N-am spus nimic decît că sîntem obosiți și vrem să ne culcăm. Nu-i așa, Pick ?

PICKERING *(ridicînd din umeri)* : Asta a fost tot.

DOAMNA HIGGINS *(ironică)* : Ești sigur ?

PICKERING : Da. Sînt sigur. Asta a fost tot.

DOAMNA HIGGINS : Nu i-ați mulțumit, n-ați felicitat-o, n-ați admirat-o, nu i-ați spus ce minunat a fost ?

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS *(nerăbdător)* : Dar știa toate astea. Discursuri bineînțeles că nu i-am ținut, dacă asta vrei să spui.

PICKERING *(simțindu-se vinovat)* : Poate că nu i-am dat toată atenția cuvenită. E supărată rău ?

DOAMNA HIGGINS *(reluîndu-și locul la masa de scris)* : Mă tem că n-are să se mai întoarcă la voi, mai ales acum cînd domnul Doolittle are putința de a-i asigura poziția pentru care ați pregătit-o, dar ea zice că-i de acord ca să rămînă în relații bune cu voi și să considere ce-a fost ca și cum n-ar fi fost.

HIGGINS *(furios)* : Așa zice ? Nu, zău !

DOAMNA HIGGINS : Dacă îmi făgăduiești că ai să te porți cum trebuie, o chem jos. Dacă nu, du-te acasă, că mi-am irosit destulă vreme cu tine.

HIGGINS : Bine, bine. Foarte bine. Pick, vezi de te poartă frumos. Să ne luăm manierele de duminică pentru creatura asta pe care am cules-o din noroi. *(Se trîntește furios în jilțul elizabetan.)*

DOOLITTLE *(mustrător)* : Ei, Henry Higgins, nu nesocoti chiar de tot simțămintele mele de om din clasa de mijloc.

DOAMNA HIGGINS : Nu-ți uita făgăduiala, Henry. *(Apasă pe butonul soneriei de pe masa de scris.)* Domnule Doolittle, vrei să fii așa de bun să te duci o clipă în balcon ? Aș dori să o scutesc pe Eliza de emoția știrii ce-ai adus-o, pînă nu termină cu domnii aceștia. Nu te superi ?

DOOLITTLE : Cum doriți, coană. Fac orice ca să-l ajut pe Henry să mă scape de ea. *(Dispare în balcon.)*

Servitoarea răspunde la sonerie. Pickering se așază în locul lui Doolittle.

DOAMNA HIGGINS : Roag-o pe domnișoara Doolittle să vină jos, te rog.

SERVITOAREA : Bine, coniță. *(Iese.)*

Scanned with OKEN Scanner

DOAMNA HIGGINS : Să te porţi frumos, Henry.
HIGGINS : Voi avea o purtare fără cusur.
PICKERING : Face tot ce poate, doamnă Higgins.

O pauză. Higgins îşi dă capul pe spate, îşi întinde picioarele şi începe să fluiere.

DOAMNA HIGGINS : Henry, nu eşti de loc drăguţ în atitudinea asta.
HIGGINS *(îndreptîndu-şi atitudinea)* : Nici nu caut să fiu drăguţ, mamă.
DOAMNA HIGGINS : N-are importanţă, dragul meu. Voiam numai să te fac să vorbeşti.
HIGGINS : De ce ?
DOAMNA HIGGINS : Fiindcă nu poţi să vorbeşti şi să fluieri în acelaşi timp.

Higgins mormăie ceva. Încă o pauză apăsătoare.

HIGGINS *(sărind în picioare, scos din răbdări)* : Unde dracu e fata asta ? Are să ne apuce noaptea pînă vine.

Eliza apare radioasă, stăpînă pe sine şi dînd o izbitoare şi convingătoare impresie că se simte la largul ei. Poartă un mic coş de lucru şi se poartă ca la ea acasă. Pickering e atît de surprins, încît uită să se scoale.

LIZA : Bună ziua, domnule profesor, cum o mai duci cu sănătatea ?
HIGGINS *(înecîndu-se)* : Cum o duc... *(Nu mai poate îngăima nimic.)*
LIZA : Bineînţeles că o duci bine. Nu eşti bolnav niciodată. Îmi pare aşa de bine să vă văd din nou, domnule colonel. *(Acesta se ridică în grabă şi îşi strîng mîna.)* E cam răcoare în dimineaţa asta, nu-i aşa ? *(Se aşază în stînga lui. El ia loc lîngă dînsa.)*

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS : Să nu îndrăznești să încerci jocul ăsta și cu mine. Eu te-am învățat jocul și cu mine nu se prinde. Hai, vino acasă și nu mai fi toantă.

Eliza își ia lucrul din coș și începe să coasă, fără a lua în seamă cîtuși de puțin izbucnirea lui.

DOAMNA HIGGINS : N-am ce zice, frumos te mai exprimi, Henry. Nici o femeie n-ar putea rezista unei asemenea invitații.

HIGGINS : Las-o în pace, mamă. Las-o să vorbească. Ai să vezi al naibii de repede, dacă dumneaei are vreo idee pe care să nu i-o fi băgat eu în cap, sau un cuvînt pe care să nu i-l fi pus eu în gură. Îți spun că am creat acest obiect din foile de varză strivite din Covent Garden ; și acuma are pretenția să se joace de-a doamna distinsă cu mine.

DOAMNA HIGGINS *(liniștită)* : Da, dragă, dar te rog așază-te.

Higgins se așază din nou, înciudat.

LIZA *(către Pickering, părînd să nu dea nici o atenție lui Higgins și cosînd cu multă îndemînare)* : Te vei lepăda de-a binelea de mine acum că s-a sfîrșit cu experiența, domnule colonel ?

PICKERING : De ce vorbești așa ? Nu trebuie să te gîndești la asta ca la o experiență. Mă scandalizează, oarecum.

LIZA : Vai, dar nu sînt decît o foaie de varză strivită...

PICKERING *(impulsiv)* : Nu, nu-i așa.

LIZA *(continuînd liniștită)* : ...dar îți datorez așa de mult, încît aș fi tare nenorocită dacă m-ai uita.

PICKERING : Ești prea bună, domnișoară Doolittle.

LIZA : Nu o spun pentru că mi-ai plătit rochiile. Știu că în privința banilor ești mărinimos cu toată lumea. Dar de la dumneata am învățat cu adevărat manierele

frumoase ; și tocmai asta face pe-o femeie să fie o adevărată doamnă, nu-i așa ? Și crede-mă că nu mi-a fost ușor, avînd mereu în față exemplul profesorului Higgins. Mă învăța să-i semăn întocmai, adică să nu mă stăpînesc și să întrebuințez vorbe urîte la cea mai mică provocare. Dacă n-ai fi fost dumneata, niciodată n-aș fi știut că lumea bună se poartă altfel.

HIGGNS : Ei, bine !

PICKERING : Știi bine că așa-i felul lui. Nu o face cu dinadinsul.

LIZA : O, nici eu nu o făceam cu dinadinsul cînd eram florăreasă. Era numai felul meu de a fi. Totuși, așa eram și, în fond, asta face toată deosebirea.

PICKERING : Fără îndoială. Totuși, el te-a învățat să vorbești, ceea ce știi bine că nu aș fi putut-o face.

LIZA *(nepăsătoare)* : Bineînțeles, asta-i meseria lui.

HIGGINS : Pe dracu !

LIZA *(continuînd)* : Era exact ca atunci cînd înveți să dansezi cum e la modă ; n-a fost mai mult decît asta. Știi dumneata cînd a început adevărata mea educație?

PICKERING : Cînd ?

LIZA *(oprindu-se un moment din lucru)* : Cînd mi-ai spus domnișoară Doolittle, chiar în ziua cînd am venit prima dată în strada Wimpole. Atunci am început să mă respect pe mine însămi. *(Reîncepe să coasă.)* Au mai fost și alte sute de lucruri mărunte, pe care nici nu le-ai observat, pentru că le făceai în mod firesc. Felul de a te ridica de pe scaun, de a-ți scoate pălăria, de a deschide ușa...

PICKERING : O, nu-i nici o scofală în toate acestea...

LIZA : Ba da ! Lucruri mărunte, care mi-au arătat că te gîndeai la mine, că nu mă socoteai doar ca pe o fată care spală vasele, deși știu bine că te-ai fi purtat întocmai și cu fata de la bucătărie, dacă i s-ar fi îngăduit să vină în salon. Niciodată nu-ți scoteai ghetele în sufragerie, cînd eram eu acolo.

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING : Nu trebuie să-ţi pese de asta. Higgins îşi scoate ghetele oriunde se nimereşte.

LIZA : Ştiu. Nu-i fac nici o vină. Aşa-i felul lui de a fi, nu ? Dar pentru mine însemna foarte mult că dumneata nu o făceai. Vezi, în afară de lucrurile pe care oricine le poate deprinde — felul de a te îmbrăca şi de a vorbi, şi celelalte — deosebirea dintre o femeie de lume şi o florăreasc nu constă în felul în care se poartă ele, ci în felul cum sînt tratate. Pentru profesorul Higgins, voi fi întotdeauna o florăreasă pentru că se poartă întotdeauna cu mine ca şi cum aş fi o florăreasă şi aşa va face întotdeauna ; în schimb, ştiu că pentru dumneata pot să fiu o doamnă, deoarece mă tratezi ca pe o doamnă şi aşa vei face întotdeauna.

DOAMNA HIGGINS : Henry, te rog să nu scrîşneşti.

PICKERING : Eşti prea amabilă, domnişoară Doolittle.

LIZA : Acum aş dori să-mi spui Eliza, dacă vrei.

PICKERING : Îţi mulţumesc, Eliza — da, desigur, Eliza.

LIZA : În schimb, aş dori ca profesorul Higgins să-mi spună domnişoară Doolittle.

HIGGINS : Să crăpi mai întîi şi apoi ţi-oi zice !

DOAMNA HIGGINS : Henry ! Henry !

PICKERING *(rîzînd)* : De ce nu-i răspunzi pe limba lui ? Nu te lăsa. I-ar face cel mai mare bine.

LIZA : Nu pot. Mai înainte puteam, dar acum nu mai pot face cale întoarsă. Astă-noapte, cînd rătăceam pe străzi, mi-a vorbit o fată ; am încercat să revin la limba cea veche, dar n-am reuşit. Ţii minte, mi-ai spus că un copil dus într-o ţară străină prinde limba cea nouă în cîteva săptămîni şi o uită pe a sa. Ei bine, eu sînt un copil în ţara voastră. Am uitat limba mea şi nu mai pot vorbi decît pe a voastră. Asta-i adevărata ruptură cu colţul străzii Tottenham Court, iar plecarea din strada Wimpole o desăvîrşeşte.

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING *(foarte alarmat)* : Te întorci în strada Wimpole, nu-i așa ? Ai să-l ierți pe Higgins.

HIGGINS *(ridicîndu-se)* : Să mă ierte ! Să mă ierte dumneaei — nu, că asta-i bună ! N-are decît să plece ! Să vadă cum s-o descurca fără noi. Pînă în trei săptămîni are să se întoarcă iar în mocirlă, dacă nu mă mai are în preajma ei.

Doolittle apare în ușa din mijloc. Cu o privire de demnă mustrare către Higgins, vine în tăcere și încet spre fiica lui care, fiind cu spatele la ușa-fereastră, nu-și dă seama de venirea lui.

PICKERING : Higgins e incorigibil, Eliza. Nu-i așa că nu ai să decazi iarăși ?

LIZA : Nu, acuma nu. Niciodată Mi-am învățat lecția. Nu cred că aș mai putea scoate vreunul din sunetele cele vechi, chiar dacă aș încerca. *(Doolittle îi pune mîna pe umărul stîng. Ea lasă lucrul să cadă, își pierde cu totul stăpînirea de sine, cînd îl vede pe tatăl ei atît de splendid îmbrăcat.)* Va-ai și o-liu !

HIGGINS *(cu un croncănit triumfător)* : Aha ! Chiar așa. Va-ai și o-liu ! Va-ai și o-liu ! Va-ai și o-liu ! Victorie! Victorie ! *(Se aruncă pe divan, își încrucișează brațele și se întinde semeț.)*

DOOLITTLE : Da' ce, fata-i de vină ? Nu te uita așa la mine, Eliza. Nu-i vina mea. M-am procopsit și eu.

LIZA : Ai dat peste un milionar, de data asta, tătăiță.

DOOLITTLE : Află că așa e ! Azi sînt îmbrăcat ceva mai dihai. Mă duc la biserica Sfîntul Gheorghe, Hanover Square [3]. Mamă-ta vitregă mă ia în căsătorie.

LIZA *(supărată)* : Ce, te cobori atît de jos încît s-o iei cu cununie pe femeia aceea ordinară !

---

3 Hanover Square este o piață publică între cele două artere principale, Regent Street și New Bond Street.

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING *(liniştit)* : E dator s-o facă, Eliza. *(Către Doolittle.)* Dar cum şi-a schimbat părerea ?

DOOLITTLE *(trist)* : Intimidată, coane, zăpăcită de situaţie ! Moralitatea burgheză îşi cere victimile. Nu vrei să-ţi pui pălăria, Liza, şi să vii cu mine să mă vezi ginerică ?

LIZA : Dacă domnul colonel spune că trebuie ! Eu... eu... *(Aproape plîngînd.)* Hai s-o fac şi pe asta, deşi ca răsplată voi fi probabil batjocorită.

DOOLITTLE : Nu-ţi face nici o teamă. Acum nu se mai ciorovăieşte cu nimeni, biata femeie. Respectabilitatea a dat-o gata.

PICKERING *(strîngînd-o uşor pe Eliza de braţ)* : Eliza, fii bună cu ei. Puţină bunăvoinţă.

LIZA *(silindu-se să-i zîmbească, cu toată supărarea ei)* : Bine, numai ca să arăt că nu port pică. Mă întorc îndată. *(Iese.)*

DOOLITTLE *(aşezîndu-se lîngă Pickering)* : Sînt foarte nervos la gîndul cununiei, domnule colonel. Tare aş vrea să vii cu mine ; să fii lîngă mine pînă trec hopul.

PICKERING : Păi, omule, l-ai mai trecut o dată. Nu te-ai cununat cu mama Elizei ?

DOOLITTLE : Cine ţi-a spus asta, domnule colonel ?

PICKERING : Nu mi-a spus nimeni, dar am presupus. Era firesc.

DOOLITTLE : Nu, nu-i de loc firesc, domnule colonel. E firesc numai în burghezie. Eu n-am mers niciodată pe căile oamenilor virtuoşi. Dar nu spune nimic Elizei. Ea nu ştie şi parcă mi-a fost întotdeauna greu să-i spun.

PICKERING : Ai dreptate. Lăsăm lucrurile aşa, dacă eşti de acord.

DOOLITTLE : Vii la biserică, domnule colonel, să mă susţii ?

PICKERING : Cu plăcere. Voi face tot ce poate un burlac.

DOAMNA HIGGINS : Pot veni și eu, domnule Doolittle ? Mi-ar părea foarte rău să nu văd nunta dumitale.

DOOLITTLE : Aș fi într-adevăr prea onorat de cinstea ce mi-o faceți, coniță, și biata muiere ar socoti aceasta drept un hatîr pe pomină. E tare amărîtă, gîndindu-se la zilele fericite care s-au dus.

DOAMNA HIGGINS *(sculîndu-se)* : Am să comand trăsura și sînt repede gata. *(Bărbații se scoală, afară de Higgins.)* Într-un sfert de oră. *(În timp ce se îndreaptă spre ușă, intră Eliza cu pălăria pe cap și încheindu-și nasturii de la mănuși.)* Merg la biserică să asist la cununia tatălui tău, Eliza. Mai bine mergi cu mine în trăsură. Colonelul Pickering poate să pornească cu mirele.

Doamna Higgins iese. Eliza vine pînă la mijlocul odăii, între fereastra de la mijloc și canapea. Pickering se apropie de ea.

DOOLITTLE : Mire ! Ce cuvînt ! Te face să-ți înțelegi oarecum situația. *(Își ia pălăria și pornește spre ușă.)*

PICKERING : Înainte să plec, Eliza, iartă-l, te rog, și vino înapoi la noi.

LIZA : Nu cred că mi-ar da voie tata. Nu-i așa, tată ?

DOOLITTLE *(trist, dar mărinimos)* : Te-au lucrat în foi de viță, Elizo, acești doi sportsmeni [4]. Dacă era unul singur, ai fi putut să-l încui, dar vezi, erau doi și unul din ei, ca să zicem așa, îl ferea pe ăl'lalt să facă prostii. *(Lui Pickering.)* Mare mehenghi ai fost, dom'le colonel, dar nu-ți păstrez pică. Și eu aș fi făcut la fel. Toată viața m-au nenorocit femeile, una după alta, și n-o să mă supăr c-ați fost mai tari ca Eliza. În treaba asta nu mă bag. E timpul să mergem, dom'le colonel. Cu bine, Henry. Ne vedem la biserică, Eliza. *(Iese.)*

---

4 *Sportsmen* (în engleză) — persoane sportive, amatoare de sport.

Scanned with OKEN Scanner

PICKERING *(rugător)* : Rămîi la noi, Eliza. *(Iese după Doolittle.)*

Eliza iese în balcon, pentru a nu rămîne singură cu Higgins. El se ridică și se duce după ea. Ea revine îndată în odaie și se îndreaptă spre ușă, dar el trece repede de-a lungul balconului, ajunge la ușă și se așază cu spatele la ușă înainte ca ea să poată ieși.

HIGGINS : Ei, Eliza, te-ai răfuit, cum zici tu. Nu-ți ajunge ? Nu începi să-ți bagi mințile în cap ? Sau tot nu ești mulțumită ?

LIZA : Vrei să mă întorc numai ca să-ți adun papucii, să-ți înghit nevricalele și să-ți duc și aduc toate celea ?

HIGGING : N-am spus de loc că vreau să te întorci.

LIZA : Așaa ! Atunci despre ce-i vorba ?

HIGGINS : Despre tine, nu despre mine. Dacă te întorci, am să mă port cu tine exact așa cum m-am purtat întotdeauna. Nu pot să-mi schimb firea și n-am de gînd să-mi modific purtarea. Mă port exact la fel ca Pickering.

LIZA : Asta nu-i adevărat. El se poartă cu o florăreasă ca și cînd ar fi o ducesă.

HIGGINS : Și eu mă port cu o ducesă ca și cînd ar fi o florăreasă.

LIZA : Înțeleg. *(Se întoarce liniștită și se așază pe divan, cu fața spre fereastră.)* La fel cu toată lumea.

HIGGINS : Exact.

LIZA : Ca tata.

HIGGINS *(Zîmbește cam acru, oarecum pus în inferioritate)* : Fără să accept comparația din toate privințele, e foarte adevărat, Eliza, că tatăl tău nu este un snob și că se va simți la largul lui în orice situație l-ar pune năstrușnica lui soartă. *(Serios.)* Marele secret, Eliza, nu este să ai maniere frumoase sau urîte, sau orice alt soi de maniere, ci să ai aceeași purtare

Scanned with OKEN Scanner

față de orice ființă omenească. Pe scurt, să te porți ca în rai, unde nu sînt vagoane de clasa a treia și unde orice suflet e la fel de bun ca celălalt.

LIZA : Amin ! Ești un predicator înnăscut.

HIGGINS *(iritat)* : Chestiunea nu este dacă mă port ca un mîrlan cu tine, ci numai dacă m-ai văzut vreodată purtîndu-mă mai bine cu altcineva.

LIZA *(cu o sinceritate subită)* : Nu-mi pasă cum te porți cu mine. Nu-mi pasă de ocări, nici dacă mi-ai face o vînătaie la ochi. Mi s-a întîmplat. Dar *(ridicîndu-se și înfruntîndu-l)* nu vreau să se treacă peste mine așa de ușor.

HIGGINS : Atunci piei din calea mea, că eu n-am să mă opresc pentru tine. Vorbești despre mine de parcă aș fi un autobus.

LIZA : Chiar că autobus ești, numai hurducături și smucituri, și nici o considerație pentru nimeni. Dar eu mă pot lipsi de dumneata, să nu crezi că nu pot.

HIGGINS : Știu că poți. Ți-am spus și eu.

LIZA *(se depărtează de el, jignită, trecînd de cealaltă parte a divanului, cu fața spre cămin)* : Știu că mi-ai spus-o, bestie. Voiai să scapi de mine !

HIGGINS : Minți !

LIZA : Mulțumesc. *(Se așază cu demnitate.)*

HIGGINS : Cred că nu te-ai întrebat niciodată dacă *eu* pot să mă lipsesc de tine.

LIZA *(serios)* : Nu încerca să mă iei pe ocolite. Va trebui să te lipsești de mine.

HIGGINS *(semeț)* : Nu am nevoie de nimeni. Am un suflet al meu și o scînteie de foc divin. Dar *(cu o umilință neașteptată)* ai să-mi lipsești, Eliza. *(Se așază lîngă ea pe divan.)* Am învățat ceva din ideile tale tîmpite, mărturisesc smerit și recunoscător. Și m-am obișnuit cu glasul tău și cu înfățișarea ta. Chiar îmi plac.

Scanned with OKEN Scanner

LIZA : Le ai pe amîndouă, glasul la gramofon şi înfăţişarea în albumul de fotografii. Cînd ţi-o fi dor de mine, dă drumul la gramofon. Nu are suflet, ca să-l poţi răni.

HIGGINS : Sufletul tău nu-l am în gramofon. Lasă-mi simţămintele tale şi poţi să iei şi vocea şi înfăţişarea. Nu ele te fac să fii ceea ce eşti.

LIZA : O ! Ce drac împielițat îmi eşti ! Poţi răsuci inima unei fete tot atît de uşor cum alţii pot să-i sucească braţele ca s-o doară. M-a prevenit doamna Pearce. De atîtea ori a vrut să te părăsească şi întotdeauna ai îmbunat-o, în ultima clipă. Nu ţii de loc la ea şi nici de mine nu-ţi pasă cît de cît.

HIGGINS : Ţin la viaţă, la omenire, şi tu faci parte din această omenire. Mi-ai ieşit în cale şi ai fost zidită în casa mea. Ce mi se poate cere mai mult, de către tine sau altcineva ?

LIZA : N-am să ţin la nimeni, care nu ţine la mine.

HIGGINS : Principii comerciale, Eliza. Ca şi cînd ai striga *(îi imită accentul de la Covent Garden cu o exactitate profesională)* hai la violete, vio-lè-tele frumoasele.

LIZA : Nu-ţi bate joc de mine. E urît.

HIGGINS : În viaţa mea nu mi-am bătut joc de nimeni. Rînjetul dispreţului nu şade bine nici chipului, nici sufletului omenesc. Îmi exprim îndreptăţitul dispreţ pentru orice comercialism. Nu-mi comercializez afecţiunea şi nici nu o voi comercializa. Zici că sînt o brută pentru că n-ai reuşit să dobîndeşti un drept asupra mea, aducîndu-mi pantofii şi căutîndu-mi ochelarii. Ai fost o proastă : găsesc că e dezgustător să vezi o femeie aducînd papucii unui bărbat ; ţi-am adus eu vreodată papucii ? Am căpătat mult mai multă consideraţie pentru tine de cînd mi i-ai aruncat în faţă ! Nu foloseşte la nimic să-mi slujeşti ca o sclavă şi apoi să spui că vrei să-ţi port de grijă.

Scanned with OKEN Scanner

Cine ţine la o sclavă ? Dacă te întorci, vino cu gînd de bună tovărăşie, că altceva n-ai să găseşti. Ai dobîndit de o mie de ori mai mult de la mine, decît eu de la tine ; şi dacă îndrăzneşti să compari fasoanele tale de căţeluş, care duce şi aduce papucii, cu creaţia de către mine a ducesei Eliza, am să-ţi trîntesc uşa în mutra ta de gîscă.

LIZA : De ce ai făcut-o, dacă nu ţineai la mine ?

HIGGINS *(din toată inima)* : Pentru că asta-i meseria mea.

LIZA : Nu te-ai gîndit niciodată la necazurile pe care mi le căşunai ?

HIGGINS : Ar fi fost făcută lumea vreodată, dacă cel care a făcut-o s-ar fi temut să nu căşuneze şi necazuri ? A crea viaţă înseamnă a crea necazuri. O singură scăpare există împotriva necazurilor — să distrugi ceea ce există. Dar bagă de seamă că mişeii ţipă întotdeauna ca să ceară moartea celor care-i tulbură.

LIZA : Eu nu sînt predicator, eu nu observ astfel de lucruri. Eu observ că tu nu mă observi pe mine.

HIGGINS *(sărind în sus şi umblînd de colo pînă colo, neîngăduitor)* : Eliza, eşti o netoată. Risipesc mărgăritarele spiritului meu miltonian, presărîndu-le dinaintea ta. Trebuie să înţelegi o dată pentru totdeauna că eu îmi urmez calea şi îmi îndeplinesc munca, fără să-mi pese nici cît de o ceapă degerată ce se întîmplă cu oricare dintre noi. Nu sînt intimidat, ca tatăl tău sau mamă-ta vitregă. Poţi să te întorci sau să te duci pe pustii, cum vrei.

LIZA : Pentru ce să mă întorc ?

HIGGINS *(sărind în genunchi pe canapea şi aplecîndu-se peste canapea înspre Eliza)* : Pentru hazul lucrurilor. De aceea te-am luat la mine.

LIZA *(cu faţa întoarsă)* : Şi ca să mă dai afară chiar mîine, dacă nu-ţi fac mendrele ?

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS : Da, şi tu poţi să pleci chiar mîine, dacă nu fac tot ce vrei tu.

LIZA : Şi să locuiesc cu mama vitregă ?

HIGGINS : Da, sau să vinzi flori.

LIZA : Ah, dacă aş putea să mă întorc la coşul meu cu flori ! N-aş depinde nici de tine şi nici de tata, n-aş depinde de nimeni. De ce mi-ai răpit independenţa? De ce am renunţat la ea ? Acum sînt o sclavă, cu toate veşmintele mele frumoase.

HIGGINS : Ba, de loc. Te adopt ca fiică şi pun o sumă de bani pe numele tău, dacă vrei. Sau ai prefera să te căsătoreşti cu Pickering ?

LIZA *(aruncîndu-i o privire fioroasă)* : Nu m-aş căsători cu dumneata nici dacă m-ai cere, deşi eşti mult mai aproape de vîrsta mea decît cum este el.

HIGGINS *(binevoitor)* : Decît el, nu „decît cum este el".

LIZA *(pierzîndu-şi răbdarea şi sculîndu-se)* : Am să vorbesc cum îmi place. Nu mai eşti profesorul meu.

HIGGINS *(gînditor)* : Mă gîndesc însă că Pickering n-ar face-o ; e un burlac tot atît de convins ca şi mine.

LIZA : Nu asta urmăresc eu şi nici să nu te gîndeşti la aşa ceva. S-au găsit întotdeauna destui băieţi care să vrea să mă ia în căsătorie. Freddy Hill îmi scrie de două-trei ori pe zi, coli întregi.

HIGGINS *(surprins în chip neplăcut)* : Ia te uită îndrăzneală ! *(Se dă înapoi şi se pomeneşte pe vine.)*

LIZA : Are dreptul, dacă îi place, bietul băiat. Şi mă iubeşte.

HIGGINS *(dîndu-se jos de pe divan)* : Tu nu ai dreptul să-l încurajezi.

LIZA : Orice fată are dreptul să fie iubită.

HIGGINS : Ce ? De prostănaci ca dînsul ?

LIZA : Freddy nu-i un prostănac. Şi dacă-i dezarmat şi sărac şi mă vrea, poate mă va face mult mai fericită decît cei ce-mi sînt superiori, dar mă tiranizează şi nu mă doresc.

Scanned with OKEN Scanner

HIGGINS : Poate el să facă ceva din tine ? Asta-i chestiunea !

LIZA : Poate că eu aș putea face ceva dintr-însul. Dar nu m-am gîndit niciodată ca unul din noi doi să facă ceva din celălalt. Iar dumneata numai la asta te gîndești. Vreau să fiu cum mi-e firea.

HIGGINS : Pe scurt, ai vrea să mă prăpădesc după tine ca Freddy. Nu-i așa ?

LIZA : Ba nu. Nu asta îți cer. Și, vezi, nu fi prea sigur nici de dumneata, nici de mine. Aș fi putut să fiu o fată stricată, dacă aș fi vrut. Sînt o seamă de lucruri din care am văzut mai multe ca dumneata, cu toată învățătura dumitale. Fete ca mine pot lesne atrage domni de seamă, ca să facă dragoste cu ei. Dar în clipa următoare, fiecare ajunge să se urască de moarte.

HIGGINS : Bineînțeles că da. Atunci ce naiba ne certăm ?

LIZA *(tulburată)* : Vreau puțină bunătate. Știu că sînt o oarecare fată ignorantă și dumneata un gentleman cu carte, dar nu-s chiar noroiul de sub picioarele dumitale. Ce făcui *(corectîndu-se)* — ce-am făcut — n-a fost pentru rochii și automobile ; am făcut-o pentru că era plăcut să fim împreună și ajunsei — am ajuns — să țin la dumneata ; nu pentru că doream să-mi faci curte, ci, fără ca să uit deosebirea dintre noi, țineam la dumneata prietenește.

HIGGINS : Ai dreptate. Așa simt și eu. Și Pickering tot așa. Eliza, ce gîscă ești !

LIZA : Ăsta nu-i un răspuns potrivit. *(Se lasă în scaunul de la masa de scris și plînge.)*

HIGGINS : De asta o să ai parte, pînă nu încetezi de a mai fi o tîmpită. Dacă vrei să fii cucoană mare, trebuie să renunți de a te mai simți părăsită, cînd bărbații pe care-i cunoști nu-și petrec jumătate din timp gudurîndu-se pe lîngă tine și cealaltă jumătate, învinețindu-ți ochii. Dacă nu poți îndura traiul meu sobru și încordarea lui, atunci întoarce-te în cloaca ta.

Scanned with OKEN Scanner

Muncește pînă ce vei ajunge mai mult animal decît ființă omenească, și apoi iubește și ceartă-te și bea pînă adormi. E o viață minunată, viața din mocirlă. E vie, caldă, năprasnică ; poți s-o simți și prin obrazul cel mai gros, poți s-o guști și s-o miroși fără pregătire sau muncă. Nu ca Știința, Literatura, Muzica clasică, sau ca Filozofia și Arta. Pe mine mă găsești nesimțitor, rece, și egoist, nu-i așa ? Foarte bine ! Cară-te la cei care-ți sînt pe plac. Căsătorește-te cu orice porc sentimental, plin de bani și cu o pereche de buze groase cu care să te mozolească și o pereche de bocanci butucănoși cu care să te pocnească în lege. Dacă nu poți prețui ceea ce ai, mai bine caută ceea ce ești în stare să prețuiești.

LIZA *(deznădăjduită)* : Tiran crunt ce ești ! Nu pot să vorbesc cu tine : toate le întorci împotriva mea. Niciodată nu am dreptate. Dar știi foarte bine, tot timpul, că nu ești decît o pramatie. Știi că nu mă pot întoarce în cloacă, așa cum spui dumneata, că nu am nici un prieten adevărat pe lume, afară de dumneata și de colonel. Știi bine că n-aș mai putea trăi cu un bărbat necioplit, după ce am trăit lîngă voi, și este urît și crud din parte-ți să mă insulți, sub pretextul că aș putea s-o fac. Crezi că trebuie să mă întorc în strada Wimpole, fiindcă n-am unde să mă duc decît doar la tata. Dar să nu fii prea sigur că mă ai la picioarele tale ca să mă calci și să mă insulți. Am să-l iau pe Freddy de îndată ce va fi în stare să mă țină. Așa am să fac.

HIGGINS *(așezîndu-se lîngă ea)* : Fleacuri ! Ai să te căsătorești cu un ambasador. Ai să iei pe guvernatorul general al Indiei, sau pe lordul-locotenent al Irlandei, sau pe altul care are nevoie de o locțiitoare de regină. N-am să-mi arunc capodopera în mîinile unui Freddy oarecare.

Scanned with OKEN Scanner

LIZA : Îți închipui că-mi face plăcere cînd vorbești așa ! Dar n-am uitat ce mi-ai spus acum o clipă, și nici n-ai să mă ademenești ca pe un copil sau un cățeluș. Dacă nu pot găsi bunătate, atunci vreau independență.

HIGGINS : Independență ? Asta-i o erezie burgheză. Toți depindem unul de altul, fiecare suflet de pe fața pămîntului.

LIZA *(sculîndu-se hotărîtă)* : Am să-ți arăt eu dacă depind de dumneata. Dacă dumneata poți să ții predici, atunci pot și eu să dau lecții. Mă duc și mă fac profesoară.

HIGGINS : Ce-ai să predai, pentru numele lui Dumnezeu?

LIZA : Ce m-ai învățat. Am să predau fonetică.

HIGGINS : Ha ! Ha ! Ha !

LIZA : Mă voi oferi să-i fiu asistentă profesorului Napean [5].

HIGGINS *(sculîndu-se mînios)* : Ce ! Șarlatanul acela ! Impostorul ! Broscoiul acela ignorant ! Să-l înveți metodele mele ? Descoperirile mele ! Fă un singur pas în direcția lui și îți sucesc gîtul. *(Pune mîinile pe ea.)* M-auzi ?

LIZA *(neîmpotrivindu-se și totodată sfidîndu-l)* : Sucește-mi-l, dacă vrei. Nu-mi pasă ! Știam că ai să mă lovești o dată. *(El îi dă drumul, bate din picior de necaz că și-a ieșit din fire și se dă atît de grăbit înapoi, încît cade pe canapea exact la locul lui.)* Aha ! Acum

---

5 Profesorul Napean este un personaj literar nedezvoltat în versiunea standard, din 1912, a piesei. În varianta din 1941, Shaw introduce scene noi în actul al II-lea și al III-lea, printre care recepția ambasadorului, la care este prezentată Eliza. În această scenă apare profesorul Nepommuck (Napean în prima variantă), un fost elev al profesorului Higgins. Acesta îi spune gazdei că Eliza este o prințesă de origine maghiară, nici o englezoaică neputînd vorbi atît de bine englezește ca ea.

Scanned with OKEN Scanner

știu să mă port cu tine. Ce proastă am fost că nu m-am gîndit pînă acuma. Nu poți să-mi iei înapoi știința pe care mi-ai dat-o. Ai spus că am ureche mai bună ca tine — dar eu pot să fiu și politicoasă și bună cu lumea, pe cînd dumneata nu. Aha ! Ți-am venit de hac, Henry Higgins. Nu-mi pasă nici atîtica *(pocnind din degete)* de teroarea și vorbele tale mari. Am să dau un anunț la ziare că ducesa dumitale nu-i decît o florăreasă, căreia i-ai dat lecții — și poate învăța pe oricine să devină o asemenea ducesă în șase luni, pentru o mie de guinee. Ah ! îmi vine să mă lovesc singură, cînd mă gîndesc cum mă tîram la picioarele dumitale, cum mă călcai și mă batjocoreai, cînd n-aveam decît să-mi ridic degetul cel mic ca să fiu tot așa de iscusită ca dumneata.

HIGGINS *(minunîndu-se)* : Ființă nemernică și fără obraz. Dar e mai bine decît să miorlăi, mai bine decît să-mi aduci papucii sau să-mi cauți ochelarii, nu-i așa ? *(Sculîndu-se.)* Pe toți sfinții, Eliza, am spus că fac o femeie din tine și — iată ! — am făcut-o. Așa îmi placi.

LIZA : Da, acum o întorci și te pui bine cu mine ; acuma nu mai mi-e frică de tine și pot și fără tine.

HIGGINS : Bineînțeles că da, gîsculițo. Acum cinci minute, atîrnai ca o piatră de moară de gîtul meu. Acum ești ca o cetate solidă, ca o corabie de luptă. Tu, cu mine și cu Pickering vom fi trei burlaci laolaltă, în loc de doi bărbați și o fată proastă. [6]

---

6 „Shaw își termină piesa... într-o manieră care aduce cu o notă de triumf pentru sexul feminin. Shaw însuși, pe parcursul carierei sale de dramaturg, a avut multe ocazii de a observa un număr de femei care erau la fel de libere, la fel de muncitoare și de competente din punct de vedere profesional, la fel de sensibile și de omenoase ca oricare din bărbații alături de care lucrau. Nu este surprinzător că această cunoaștere a marilor actrițe și a liderilor

Doamna Higgins reapare, gătită pentru nuntă. Eliza devine îndată calmă și grațioasă.

DOAMNA HIGGINS : Ne așteaptă trăsura. Eliza, ești gata ?

LIZA : Gata ! Vine și domnul profesor ?

DOAMNA HIGGINS : Sigur că nu. Nu știe să se poarte la biserică. Face remarci în gura mare despre felul cum pronunță preotul.

LIZA : Atunci nu te mai văd, domnule profesor. La revedere. *(Se duce spre ușă.)*

DOAMNA HIGGINS *(apropiindu-se de Higgins)* : La revedere, dragă Henry.

---

mișcării socialiste și a celei a sufragetelor (mișcare feministă care a luptat la începutul secolului al XX-lea pentru acordarea dreptului de vot femeilor, acțiune ce a dus la egalitate deplină în fața urnelor de abia în 1928, n.n.) l-a determinat să prețuiască profund intelectul și simțămintele femeilor. Nu este încă o prețuire care este general admisă de către societatea noastră (e vorba de societatea britanică contemporană, n.n.) și există mulți oameni, iar printre ei multe femei, care ar prefera să o vadă pe Eliza aducîndu-i lui Higgine papucii. Shaw a lăsat loc chiar și pentru opinia lor, lăsînd întrebarea «Ce ar trebui să facă Eliza ?» deschisă. Dar în piesa sa el a furnizat, de asemenea, cîteva dovezi de ordin economic, social și fonetic, pe care orice auditoriu trebuie să le ia în considerație înainte de a lua o hotărîre. Aceste probleme, referitoare la relațiile dintre sexe și asupra modului în care oamenii trebuie să trăiască împreună în societate nu sînt «rezolvate» în piesă într-o măsură mai mare decît aceea în care sînt «rezolvate» vreodată de societatea însăși. Întrebarea este întotdeauna «Ce trebuie să facem pentru a ne menține independența și propriul respect și în același timp să ne tratăm unii pe alții cu atenție și omenie ?» Unul din modurile în care societatea se autoeducă și se distrează este acela de a pune astfel de întrebări în arta și literatura sa". (Nigel Alexander, *op. cit.*, p. 79—80.)

HIGGINS : La revedere, mamă. *(E pe cale de a o săruta, cînd își aduce aminte de ceva.)* Ascultă, Eliza, comandă o șuncă și brînză de Stilton [7], te rog. Și cumpără-mi de la Eale și Binmam [8] o pereche de mănuși de piele, numărul opt, și o cravată care să meargă cu costumul meu cel nou. Poți alege tu culoarea. *(Vocea lui voioasă, nepăsătoare, puternică arată cît este de incorigibil.)*

LIZA *(cu dispreț)* : N-ai decît să ți le cumperi singur. *(Iese.)*

DOAMNA HIGGINS : Mă tem, Henry, că ai învățat-o rău pe fata asta. Dar nu-i nimic, îți cumpăr eu cravata și mănușile.

HIGGINS *(nepăsător)* : Nu te osteni. Are să le cumpere ea pe toate. La revedere. *(Se sărută. Doamna Higgins fuge afară. Higgins, rămas singur, își zornăie mărunțișul în buzunar, rîde pe înfundate și dă semne că-i foarte mulțumit de el.)*

Restul povestirii nu are nevoie să fie reprezentat pe scenă și, într-adevăr, aproape nici n-ar mai fi nevoie să fie arătat, dacă închipuirile noastre nu ar fi stricate de leneșa deprindere de a ne mulțumi cu formulele gata făcute și cu vechiturile romanțioase ale bazarului de „sfîrșituri cu bine", care nu se potrivesc la nici o povestire.

Povestea Elizei Doolittle, deși socotită o poveste romanțioasă din pricină că transfigurarea pe care o arată pare cu totul improbabilă — este totuși destul de obișnuită. Asemenea prefaceri s-au petrecut, însă, de sute de ori, cu o seamă de tinere femei aprige în ambiția lor,

7 Varietate de brînză de vacă, cu vinișoare albastre. Este produsă în Anglia la Leicestershire și Derbyshire.

8 Eale § Binman — o firmă comercială.

mai ales de cînd Nell Gwynne[9] le-a dat un exemplu, jucînd roluri de regină și fermecînd regi, în teatrul în care intrase ca vînzătoare de portocale. Cu toate acestea, oamenii de peste tot locul și-au închipuit — fără alt motiv decît acela că Eliza este eroina unei povești romantioase — că ea trebuie să se mărite numaidecît cu eroul respectiv. Aceasta nu este însă admisibil, nu numai pentru că mica ei dramă ar fi neapărat deformată, dacă ar fi jucată într-o ipoteză atît de necugetată, dar și pentru că adevărata urmare este vădită pentru oricine cunoaște firea omenească în general și instinctul feminin în special.

Eliza nu cocheta cînd îi spunea lui Higgins că nu s-ar mărita cu dînsul nici dacă i-ar cere-o. Ea îi împărtășea o hotărîre bine chibzuită. Cînd un holtei stîrnește interesul unei femei, o stăpînește, o învață și devine important pentru ea, ca în cazul lui Higgins față de Eliza, fata se va gîndi întotdeauna foarte serios — cînd are îndeajuns spirit pentru a o face — dacă trebuie sau nu să depună toate stăruințele pentru a ajunge soția acelui burlac, mai ales dacă el, atît de puțin interesat de căsătorie, ar putea fi cucerit de o femeie devotată și hotărîtă, care urmărește cu energie acest țel. Hotărîrea ei va depinde în mare măsură de libertatea de a alege, aceasta la rîndul ei atîrnînd de vîrsta și venitul fetei. Dacă ea este pe cale de a-și pierde tinerețea și nu are nici o siguranță în privința mijloacelor ei de trai, atunci se va mărita cu dînsul, deoarece trebuie să se mărite cu oricine îi poate asigura traiul. Dar la vîrsta Elizei, o fată frumoasă ca ea nu simte această constrîngere, ci se simte liberă să aleagă și să culeagă. Prin urmare, în această chestiune ea va fi călăuzită de

---

9 Nell Gwyn(ne) (1650—1687), actriță și favorită a regelui Charles II. Se spune că s-a născut pe lîngă Covent Garden. A intrat în teatru vînzînd portocale la Teatrul Regal. A debutat pe scenă cu un rol de curtezană, rol pe care l-a jucat apoi și în viață. A fost considerată ca reprezentînd în epoca sa opusul ideii de puritanism.

instinctul ce-l are. Iar Elizei instinctul îi spune să nu se mărite cu Higgins. Nu-i spune însă și să renunțe la el. Nu poate fi nici cea mai mică îndoială că el va rămîne unul din interesele cele mai puternice din viața ei. Eliza ar suferi însă mult dacă o altă femeie i-ar lua locul lîngă el. Cum însă ea știe că în această privință poate fi sigură, nu mai are nici o șovăială în privința căii pe care o va urma. Nu ar avea această șovăială nici chiar dacă deosebirea de douăzeci de ani, care tinerilor le pare atît de mare, nu ar exista între ei.

Cum concluzia ei pare a nu răspunde instinctelor noastre, să cercetăm dacă nu găsim o oarecare logică în această concluzie. Atunci cînd Higgins își motivează nepăsarea față de femeile tinere pe temeiul că ele au o rivală de neînvins în mama lui, el ne dă cheia burlăciei lui înrădăcinate. Acest caz este neobișnuit numai în măsura în care mamele remarcabile sînt neobișnuite. Dacă un băiat cu imaginație are o mamă destul de bogată, care este înzestrată cu inteligență, grație personală, un caracter demn și fără asprime, precum și un cultivat simțămînt față de arta cea mai înaltă din timpul ei — ceea ce îi îngăduie să-și înfrumusețeze casa — ea statornicește pentru el un model cu care puține femei pot îndrăzni să se compare, făcîndu-l totodată să-și disocieze afecțiunile, să despartă simțămîntul său pentru frumos și idealismul său, de pornirile specific sexuale. Aceste lucruri îl fac să pară enigmatic sau de neînțeles pentru numărul uriaș al oamenilor inculți, care au fost crescuți în case lipsite de gust, de către părinți neinteresanți sau urîcioși, și pentru care, prin urmare, literatura, pictura, sculptura, muzica și toate relațiile afective apar, dacă apar vreodată, doar ca moduri ale sexualității. Cuvîntul pasiune nu înseamnă altceva pentru ei, și pasiunea lui Higgins pentru fonetică, ca și faptul că-și idealizează mama, în loc de a o idealiza pe Eliza, li s-ar părea absurd și nefiresc. Totuși, dacă privim împrejur și vedem că aproape nimeni nu e prea urît sau

Scanned with OKEN Scanner

prea neplăcut pentru a nu-și găsi un soț sau o soție, dacă într-adevăr caută așa ceva, pe cînd multe fete bătrîne și mulți burlaci sînt deasupra mediei în ce privește calitatea sau cultura, nu ne putem împiedica a bănui că disocierea sexualității de noțiunile cu care este atît de des confundată — disociere pe care unele persoane geniale o săvîrșesc prin pură analiză intelectuală — este uneori produsă sau ajutată de farmecul părinților.

Deși nu este în stare a-și explica formidabila putere de rezistență a lui Higgins în fața farmecului ei, Eliza, care l-a cucerit pe Freddy dintr-o ochiadă, este instinctiv conștientă că nu va putea dobîndi niciodată o influență deplină asupra lui, nici nu va reuși să se bage între el și mama lui (necesitatea primordială pentru orice femeie măritată). Mai pe scurt, ea știa că, dintr-un motiv nelămurit, el nu avea într-însul însușirile necesare unui om însurat, nu avea să corespundă concepției ei despre ceea ce trebuie să fie un soț — adică un bărbat pentru care soția să constituie preocuparea cea mai temeinică, mai dragă și mai caldă.

Chiar dacă n-ar fi existat o mamă-rivală, totuși Eliza ar fi refuzat să accepte ca interesul pentru ea să treacă la Higgins în urma intereselor și preocupărilor lui filozofice. Chiar dacă murea doamna Higgins, lui îi mai rămînea totuși Milton și alfabetul universal. Observația lui Landor [10] că, pentru acei care au cea mai mare putere de a iubi, dragostea nu constituie preocuparea de căpetenie, nu ar fi făcut-o deloc pe Eliza să-l prețuiască pe Landor. La aceasta mai adăugați resentimentul ei față de superioritatea dominatoare a lui Higgins, neîncrederea ei în talentul lui de a o convinge sau de a o face să-i treacă

10 Walter Savage Landor (1775—1864), poet, dramaturg și prozator. A fost puternic influențat în creația sa de cultura și arta antică, pe care a încercat să le imite.

necazul, cînd el se întrecuse cu gluma, şi veţi vedea că instinctul Elizei avea serioase temeiuri ca să o prevină împotriva căsătoriei cu Pygmalionul [11] ei.

Şi acum vreţi să ştiţi cu cine s-a căsătorit Eliza ? Dacă Higgins era un holtei predestinat, în schimb Eliza vădit nu era menită să ajungă fată bătrînă. Lucrurile se pot povesti pe scurt celor care încă nu le-au ghicit din indicaţiile date de însăşi Eliza.

Aproape îndată după ce Eliza a fost provocată să-şi proclame hotărîrea-i bine chibzuită de a nu se căsători cu Higgins, ea menţionează faptul că tînărul domn Frederick Eynsford Hill îşi aşterne zilnic pe coli întregi dragostea lui pentru dînsa şi i le trimite prin poştă. Freddy e tînăr, cu vreo douăzeci de ani mai tînăr ca Higgins ; este un gentleman (ori, aşa cum l-ar califica Eliza, un ciocoi) şi vorbeşte ca atare ; e bine îmbrăcat şi colonelul îl tratează ca pe un egal. Freddy o iubeşte sincer, nu-i este stăpîn şi nici nu-i probabil că o va domina vreodată, cu tot avantajul situaţiei lui sociale. Eliza nu întrevede stupida tradiţie romantică potrivit căreia tuturor femeilor le place să fie, în orice caz, stăpînite, dacă nu chiar tiranizate şi bătute. „Cînd te duci la femei — spunea Nietzsche [12] — ia-ţi şi biciul cu tine". Despoţii chibzuiţi, însă, nu şi-au limitat folosirea biciului numai la femei : au luat bicele cu ei şi cînd au avut de-a face cu bărbaţii, fiind slugarnic

---

11 Pygmalion este simbolul artistului de geniu îndrăgostit de propria sa creaţie. Personaj creat de mitologia greacă, Pygmalion ar fi lucrat în fildeş sculptura unei femei, pe care a numit-o apoi Galateea. Îndrăgostindu-se de ea, zeiţa Afrodita i-a ascultat ruga, însufleţind statuia, iar Pygmalion s-a putut căsători cu ea.

12 Friedrich Nietzsche (1844—1900), filozof german, care a respins în tezele sale filozofia raţionalistă şi idealurile burghezo-democratice. A promovat unele principii etice ale individualismului, pe care le-a opus celor ale colectivităţii.

Scanned with OKEN Scanner

idealizaţi de către acei bărbaţi pe care i-au ameninţat cu biciul — şi asta mult mai mult decît de femei. Desigur, există femei slugarnice ca şi bărbaţi slugarnici ; şi femeile, ca şi bărbaţii, admiră pe acei care sînt mai tari decît ele. Dar a admira o fiinţă puternică şi a trăi la cheremul ei sînt două lucruri deosebite. Poate că cei slabi nu sînt admiraţi, nici proslăviţi ca eroi ; dar nu sînt deloc disprețuiţi sau ocoliţi ; şi nu par a întîmpina niciodată vreo piedică de a se căsători cu persoane care le sînt superioare. Poate că nu te poţi bizui pe ei în nenorocire, dar viaţa nu-i doar o necurmată nenorocire ; este mai degrabă un şir de situaţii, care nu cer o putere excepţională, şi chiar fiinţe cam lipsite de puteri pot face faţă, dacă au un tovarăş tare care să le ajute. Prin urmare, este un adevăr pretutindeni vădit că cei tari, fie bărbaţi, fie femei, nu numai că nu se căsătoresc cu fiinţe puternice, dar nu arată vreo preferinţă pentru asemenea fiinţe nici cînd îşi aleg prietenii. Cînd un leu întîlneşte un alt leu, care rage mai tare, „primul leu îl socoteşte pe celălalt supărător“, pe cînd un bărbat sau o femeie, care se simte puternic cît doi, caută orice altă calitate afară de putere la tovarăşul său.

Situaţia inversă este de asemenea adevărată. Cei slabi caută a se căsători cu cei puternici, dacă aceştia nu-i înfricoşează prea mult, ceea ce îi aduce adeseori în greşeala pe care o denumim metaforic „a apuca mai mult decît pot cuprinde“. Ei doresc prea mult în schimbul a prea puţin ; şi cînd tocmeala întrece orice putere de a mai răbda, căsătoria devine imposibilă şi sfîrşeşte prin înlăturarea celui slab, sau, ceea ce este şi mai rău, cel slab devine o povară, o cruce pe care o poartă cel tare. Fiinţele, care sînt nu numai slabe, ci şi proaste sau neînţelegătoare, se găsesc adeseori în asemenea dificultăţi.

Aceasta fiind starea rosturilor omeneşti, ce ne putem aştepta să facă Eliza, cînd se află între Freddy şi Higgins ? Se va vedea ea aducînd o viaţă întreagă papucii lui Hig-

Scanned with OKEN Scanner

gins, sau pe Freddy aducîndu-i ei papucii? Nu poate fi vreo îndoială în privința răspunsului. Afară numai dacă ea avea o repulsie biologică pentru Freddy și o atracție biologică pentru Higgins, care i-ar covîrși toate celelalte instincte ; dacă este să se căsătorească cu vreunul dintre ei, desigur că îl va alege pe Freddy.

Şi tocmai aşa a făcut Eliza.

Au urmat complicaţii, dar acestea erau de ordin economic, nu romantic. Freddy nu avea nici bani, nici slujbă. Zestrea mamei sale, o ultimă rămășiță a bogăției din Largelady Park, i-a dat acesteia posibilitatea de a păstra anevoie în Earlscourt o aparență de distincție, dar nu să asigure copiilor ei o învățătură mai serioasă, și cu atît mai puțin să-și pregătească băiatul pentru o profesie. Freddy nu socotea de demnitatea lui să fie funcționar cu treizeci de șilingi pe săptămînă și, în afară de aceasta, îi era extrem de neplăcut. Alte perspective el nu avea decît speranța că, păstrînd aparențele, cineva îi va veni în ajutor. Acest ajutor se deslușea vag în închipuirea lui sub forma unui post de secretar particular sau a unei oarecare sinecuri [13]. Mamei sale îi apărea sub forma unei căsătorii cu vreo domnișoară bogată, care va fi subjugată de farmecul băiatului ei. Vă puteți închipui sentimentele ei cînd fiul s-a căsătorit cu o florăreasă, care devenise o „declasată“ în împrejurări atît de neobișnuite, și care acum erau notorii.

E adevărat că Eliza nu părea o partidă cu totul proastă. Tatăl ei, deși un fost măturător de stradă și acuma și el „declasat“ în mod fantastic, devenise nespus de popular în societatea cea mai pretenţioasă, datorită unui talent

---

13 Sinecura este o slujbă formală, sau care cere prea puțină muncă, dar care este bine retribuită și atribuită de obicei solicitantului pe baza unor relații personale și nu pe baza unor merite profesionale.

Scanned with OKEN Scanner

monden, care învinsese orice prejudecată sau dezavantaj. Respins din burghezie, pe care o ura, ajunsese de-a dreptul în cercurile cele mai înalte prin duhul său, prin meseria sa (căci purta calitatea de a fi fost măturător de stradă ca un stindard) și prin însușirea nietzscheană de a fi dincolo de bine și de rău. La mesele intime ale ducilor, stătea la dreapta duceselor ; în casele de la țară fuma în oficiu și era privit cu multă simpatie de către sufragiu, dacă nu se afla în sufragerie și vreun ministru îi cerea sfatul. Bătrînul însă a constatat curînd că-i este aproape tot atît de greu să trăiască pe acest picior cu trei mii de lire anual, ca și doamna Eynsford Hill la Earlscourt, cu un venit atît de mic încît nu mă lasă inima să vă spun suma exactă. El a refuzat categoric să adauge ultima picătură în paharul suferințelor sale, contribuind la întreținerea Elizei.

Astfel, Freddy și Eliza, acum domnul și doamna Eynsford Hill, ar fi petrecut o lună de miere fără nici un ban, dacă n-ar fi fost darul de cinci sute de lire pe care colonelul i l-a făcut Elizei. Banii au ținut mult, pentru că Freddy nu știa să cheltuiască, deoarece nu avusese niciodată bani, iar Eliza, a cărei educație mondenă fusese făcută de o pereche de holtei, și-a purtat rochiile cît au ținut-o, părînd totuși frumoasă, fără a ține seama că de cîteva luni deveniseră demodate. Totuși, cinci sute de lire pentru doi oameni tineri nu pot ține la nesfîrșit ; și amîndoi știau, ba Eliza își dădea și mai bine seama că pînă la urmă vor trebui să se descurce singuri. Ea ar fi putut să se instaleze în casa din strada Wimpole, care devenise sălașul ei, dar își dădea bine seama că nu putea să-l aducă și pe Freddy acolo, că locul nu era indicat pentru caracterul lui.

Nu că burlacii din strada Wimpole ar fi cîrtit cît de cît. Cerîndu-i sfatul, Higgins a refuzat să-și bată capul cu problema locuinței lor, cînd soluția de a sta la el era atît de simplă. Dorința Elizei de a-l avea pe Freddy în casă cu ea nu i se părea cîtuși de puțin mai importantă decît

Scanned with OKEN Scanner

dacă ar fi vrut o mobilă nouă în odaia de culcare. Chestiunea caracterului lui Freddy sau obligaţia lui morală de a-şi cîştiga traiul nu-l interesau pe Higgins. Acesta a contestat că Freddy ar avea caracter şi a declarat că, dacă ar încerca să lucreze, altă persoană capabilă ar trebui să se necăjească descîlcind ceea ce ar fi încîlcit el — procedeu care ar fi implicat o pagubă vădită pentru comunitate şi o mare nenorocire pentru Freddy însuşi. Higgins susţinea că Freddy a fost evident menit de către natură pentru o muncă mai uşoară, ca de pildă aceea de a o distra pe Eliza, ceea ce, declara el, constituia o îndeletnicire mult mai folositoare şi mai onorabilă decît cea de funcţionar. Cînd Eliza i-a vorbit din nou de proiectul ei de a da lecţii de fonetică, Higgins s-a opus la fel de aprig. A declarat că-i mai trebuia cel puţin zece ani ca să fie calificată de a se băga în îndeletnicirea lui favorită; şi cum era evident că Pickering împărtăşea aceeaşi părere, ea şi-a dat seama că nu poate lua o hotărîre împotriva voinţei lor, şi tocmai într-o chestiune atît de gravă ; a înţeles că nu avea dreptul să exploateze, fără consimţămîntul lui Higgins, cunoştinţele căpătate de la dînsul. Eliza avea impresia că ştiinţa lui Higgins îi aparţine lui personal tot atîta cît şi ceasornicul. Fiindcă Eliza nu era comunistă. În afară de aceasta, ea le era devotată amîndurora, mai deplin şi mai făţiş după căsătorie, decît înainte.

Colonelul a fost acela care a rezolvat, în sfîrşit, problema care îi dăduse atîta bătaie de cap Elizei. Într-o zi a întrebat-o cam sfios, dacă renunţase la ideea ei de a deschide o florărie. Ea i-a răspuns că se gîndise la asta, dar că renunţase, deoarece colonelul spusese tocmai în ziua aceea la doamna Higgins că n-ar fi nici o scofală. Colonelul a recunoscut că, atunci cînd spusese lucrul acesta, încă nu-şi revenise de pe urma impresiei uluitoare ce-o avusese cu o zi înainte. Discutase chestiunea în-ajun cu Higgins. Unicul comentariu pe care-l făcuse acesta

Scanned with OKEN Scanner

putea duce la o ceartă serioasă cu Eliza. Higgins spusese că Eliza va găsi în Freddy un excelent comisionar [14].

Freddy însuşi a fost consultat după aceea. A spus că se gîndise şi el la o prăvălie ; dar în închipuirea lui de om lipsit de mijloace, prăvălia se înfăţişa sub forma unei mici tutungerii, în care Eliza ar fi vîndut ţigări la o tejghea şi el ziare la alta. Dar a căzut de acord că ar fi nespus de plăcut dacă s-ar duce de cu zori în fiece dimineaţă împreună cu Eliza la Covert Garden şi ar cumpăra flori exact la locul primei lor întîlniri — simţămînt care l-a făcut să cîştige multe sărutări din partea nevestei. Freddy a adăugat că întotdeauna i-a fost teamă să propună aşa ceva, de frica scandalului ce l-ar face Clara la ideea acestui pas ce i-ar stînjeni posibilităţile ei matrimoniale şi că de asemeni nu se putea aştepta ca proiectul să-i placă mamei lui, după ce ea se agăţase atîta amar de vreme de acea treaptă socială care nu poate admite comerţul cu amănuntul.

Piedica a fost înlăturată de un eveniment cu totul neaşteptat pentru mama lui Freddy. Clara, în cursul incursiunilor ei în cercurile artistice cele mai înalte la care putea năzui, a descoperit că îi lipsea pentru susţinerea conversaţiei tocmai cunoaşterea romanelor domnului H.G. Wells[15]. De aceea, le-a luat cu împrumut de pe unde a

---

14 Persoană care face anumite servicii sau serveşte drept intermediar în cadrul operaţiunilor comerciale, în schimbul unui comision, adică a unui anumit procent din valoarea operaţiunilor respective.

15 Herbert George Wells (1866—1946), romancier, istoric, sociolog şi biolog, a fost unul din cele mai strălucite spirite ale epocii sale. A devenit repede cunoscut prin romanele sale ştiinţifico-fantastice, dar creaţia sa cuprinde în egală măsură romane sociale sau de moravuri, în care a zugrăvit cu mult realism realitatea contemporană.

putut — și cu atîta zel, încît le-a înghițit pe toate în cursul a două luni. Rezultatul a fost o convertire destul de obișnuită în zilele noastre. O versiune modernă a minunilor apostolilor ar umple cincizeci de biblii, dacă cineva ar fi în stare să le scrie.

Biata Clara, care părea lui Higgins și mamei acestuia o ființă ridicolă și dezagreabilă, iar propriei ei mame, într-un fel inexplicabil, o nereușită socială, nu se considerase niciodată nici în primul fel, nici într-al doilea. Deși, într-o oarecare măsură ridiculizată și imitată în West Kensington[16], ca și toți cei de acolo, ea era totuși acceptată ca o ființă omenească rațională și normală, sau ca o oarecare ființă — putem oare spune cuvîntul ? — inevitabilă. În cazul cel mai rău, o porecleau Băgăcioasa, dar nimănui nu-i venise în gînd și nici ei că se zbătea degeaba și că tot ce făcea era în vînt. Totuși, nu era fericită și începuse a-și pierde nădejdea. Singurul ei avantaj, faptul că mama ei era — cum spunea băcanul lor din Epsom — o cucoană cu echipaj, nu avea, se vede, valoare pe piață. Din această pricină, Clara nu putuse învăța mare lucru, deoarece singura învățătură pe care le-o îngăduiau mijloacele ce le aveau ar fi fost aceea din Earlscourt, adică să învețe cot la cot cu fiica băcanului de acolo. Același motiv o făcuse să caute tovărășia clasei din care făcea parte mama ei ; iar clasa aceea pur și simplu nu putea s-o accepte, fiind mult mai săracă decît băcanul din colț și neputînd ține nu numai o jupînească ca lumea, dar nici măcar o servitoare, trebuind să se descurce acasă cu o femeie la toate, retribuită cu zgîrcenie. În asemenea împrejurări, nimic nu-i putea conferi aerul unui produs autentic al parcului Largelady. Și totuși, tradiția acestui cartier pretențios o făcea să privească o căsătorie potrivită cu posibilitățile ei drept o umilință insuportabilă. Negustorii și

16 West Kensington este un frumos cartier rezidențial la nord-vest de Hyde Park.

Scanned with OKEN Scanner

oamenii cu profesii mărunte îi erau odioși. Fugea după pictori și scriitori, dar nu-i fermeca ; iar încercările ei îndrăznețe de a prinde și practica conversația artistică și literară îi irita. În rezumat, ea era o nereușită deplină, o mică snoabă ignorantă, incompetentă, pretențioasă, inutilă, fără bani și prost primită, și, deși nu ar fi admis aceste calificative negative (nimeni nu face față adevărurilor neplăcute de felul acesta, pînă ce nu se ivește în minte posibilitatea unei căi de scăpare), simțea totuși efectul lor pentru a nu fi mulțumită cu situația ei.

Clara a avut o neașteptată clarviziune, cînd, cuprinsă deodată de entuziasm pentru o fată de vîrsta ei, care o impresionase și îi trezise dorința nesăbuită de a o considera un model și de a-i cîștiga prietenia, ea află, neașteptată revelație, că această delicioasă apariție se ridicase din cele mai umile condiții, în cîteva luni de zile. A zguduit-o pînă într-atîta încît, atunci cînd H.G. Wells a ridicat-o în lumea puternicei sale arte, așezînd-o într-un unghi din care propria-i viață, ca și a societății căreia îi aparținea, i se arătau în adevărata lor lumină, comparate cu adevăratele năzuințe umane și cu structura socială cea valabilă, Wells a dus-o la o convertire și la o conștiință a păcatului, săvîrșind o faptă, comparabilă cu senzaționalele înfăptuiri ale generalului Booth [17], sau ale lui Gypsy Smith. Snobismul Clarei a plesnit ca o bășică de săpun și viața a început deodată să o învăluie. Fără să-și dea seama cum și de ce, Clara a început să aibă prieteni

17 William Booth (1829—1912), fondatorul Armatei Salvării (1878). A devenit predicator metodist și a luptat împotriva sărăciei și degradării umane, a alcoolismului. Armata Salvării s-a născut din împletirea idealurilor sale de dreptate socială cu fanatismul religios. A organizat Armata Salvării după principii militare, el devenind primul ei general. Organizația sa a fost persecutată o lungă perioadă, ca în cele din urmă să fie recunoscută și chiar încurajată de Biserica Angliei și cercurile conducătoare.

Scanned with OKEN Scanner

și dușmani. O parte din cunoștințele ei care o socotiseră o pacoste supărătoare, indiferentă sau ridicolă, au părăsit-o, dar în schimb alții au devenit mai binevoitori. Spre marea-i mirare, ea a constatat că unele persoane „foarte drăguțe" aveau capul împuiat cu Wells și că tocmai acest acces la idei fusese secretul care o atrăsese spre ele. În schimb, persoane pe care le socotise adînc religioase și de care încercase zadarnic să se apropie pe această cale s-au interesat de ea deodată, dovedind față de religia convențională o vrăjmășie pe care nu ar fi crezut-o niciodată posibilă decît la ființele cele mai deznădăjduite. Aceste persoane au făcut-o să citească pe Galsworthy[18]; iar Galsworthy i-a arătat deșertăciunea lumii din parcul Largelady, împlinindu-i educația. A revoltat-o mai ales constatarea că închisoarea în care lîncezise atîția ani grei fusese tot timpul descuiată și că imboldurile pe care și le înăbușise cu atîta grijă ca să se pună bine cu „lumea bună" fuseseră tocmai acelea prin care ar fi putut ajunge la o sinceră legătură cu omenirea. În bucuria radioasă a acestor descoperiri și în tumultul reacției lor, Clara s-a făcut de rîs, ca și atunci cînd își însușise atît de fățiș și de nechibzuit cuvintele Elizei, în salonul doamnei Higgins; noua progenitură a duhului lui Wells trebuia să-și descopere mediul înconjurător într-un mod aproape tot atît de caraghios ca și un prunc. Nimeni nu urăște un copil pentru absurdițățile sale, sau nu îl ține de rău pentru că mănîncă chibrituri, așa că nici Clara nu și-a pierdut prietenii din pricina nesăbuințelor ei. Au rîs de ea, dar de data aceasta pe față și a fost nevoită să se apere și să se descurce cum a putut mai bine.

---

18 John Galsworthy (1867—1933) este un strălucit reprezentant al realismului critic englez. Celebrul său ciclu de romane, *Forsyte Saga*, frescă a societății britanice de la sfîrșitul epocii victoriene pînă în deceniul al treilea al secolului nostru, înfățișează criza economică, politică și morală a burgheziei engleze.

Scanned with OKEN Scanner

Cînd Freddy a făcut o vizită la Earlscourt (ceea ce nu făcea decît cînd nu avea încotro) ca să anunțe jalnica veste că el și cu Eliza aveau de gînd să păteze blazonul Largelady deschizînd o prăvălie, el a găsit întreaga casă deja tulburată de vestirea anterioară a Clarei că și ea va lucra într-un magazin, cu vechi mobile de stil pe Dover Street[19] și care fusese deschis de o camaradă întru convingeri căpătate de la Wells. Clara obținuse acest angajament datorită vechiului ei talent monden de a se vîrî. Se hotărîse întîi să-l vadă pe domnul Wells în persoană — și asta cu orice preț — și într-adevăr că reușise la un garden party. A avut mai mult noroc decît merita o inițiativă atît de îndrăzneață. Domnul Wells a corespuns așteptărilor ei. Vîrsta încă nu-l ofilise și nici rutina nu-i putuse seca infinita varietate a farmecelor sale într-o jumătate de ceas. Netezimea și robustețea formelor sale plăcute, mîinile și picioarele sale micuțe, mintea lui ageră, cordialitatea lui neprefăcută și o anumită înțelegere subtilă, care l-a marcat ca pe un om plin de sensibilitate din cap pînă în picioare, s-au dovedit irezistibile. Clara nu a mai vorbit despre altceva săptămîni de-a rîndul. Și cum i s-a întîmplat să vorbească același lucru și față de doamna de la magazinul cu mobile de stil — doamna dorind mai presus de orice a face cunoștința domnului Wells și a-i vinde lucruri frumoase, i-a oferit Clarei un loc, sperînd ca grație ei să-și atingă scopul.

Astfel și Eliza a avut noroc, iar împotrivirea la care se aștepta privitor la florărie, s-a spulberat. Florăria se afla sub bolta unei stații de cale ferată, nu departe de Victoria și Albert Museum[20] ; și dacă locuiești prin veci-

---

19 Dover Street este o stradă comercială foarte mică, între Old Bond Street și Berkley Square.

20 Victoria and Albert Museum se află plasat în Cromwell Road, la intersecția cu Exhibition Road. În vecinătatea sa se găsește celebrul Muzeu de științe naturale.

nătate, poți oricînd cumpăra o floare pentru butonieră de la Eliza.

Iată acum un ultim prilej pentru romanțiozitate. Nu-i așa că v-ar place să fiți siguri că florăria a însemnat o mare lovitură, grație farmecului Elizei și timpuriei sale experiențe la Covent Garden în această meserie ? Dar — vai ! — adevărul este adevăr : multă vreme prăvălia nu le-a adus nici un profit, pur și simplu pentru că Eliza și cu Freddy nu știau cum să o administreze. E adevărat că Eliza n-a fost nevoită să o ia chiar de la început ; cunoștea numele și prețurile florilor mai ieftine ; și nemăsurat i-a fost orgoliul cînd a descoperit că Freddy, ca toți tinerii educați prin școli mai ieftine, pretențioase și cu totul ineficiente, știa puțină latină. Era foarte puțin ce știa el, dar îndeajuns ca să o facă să-i apară ca un Porson[21] sau un Bentley[22], iar pe el să se descurce în nomenclatura botanică. Din nenorocire, Freddy nu știa nimic altceva, și Eliza, deși putea oarecum să numere banii pînă la optsprezece șilingi și căpătase o anumită familiaritate cu limba lui Milton, datorită luptei ei pentru calificare, ce avea să-i asigure reușita în rămășagul pus de Higgins, nu putea să scrie o socoteală fără a-și da de rușine magazinul. Capacitatea lui Freddy de a afirma în latinește că Balbus [23] a clădit un zid și că Galia [24] a fost împărțită în

---

21 Richard Porson (1759—1808) a fost unul din cei mai importanți filologi clasici. A studiat în mod deosebit cultura greacă.

22 Richard Bentley (1661—1742) a fost un profund cercetător al istoriei culturii antice.

23 Lucius Cornelius Balbus (sec. I î.e.n.) a fost unul din cei mai mari bancheri ai Romei. L-a însoțit pe Caesar în Spania și Gallia.

24 Gallia Cisalpina a fost o provincie romană în nordul Italiei, împărțită ulterior în Gallia Cispadana (în sudul Padului), Gallia

Scanned with OKEN Scanner

trei părți nu comporta cunoașterea nici celei mai mici noțiuni despre socoteli sau afaceri. Colonelul Pickering a trebuit să-i explice ce înseamnă un cec și un cont la bancă. Și nici unul dintre ei nu învăța ușor asemenea lucruri. Freddy o susținea pe Eliza în refuzul ei încăpățînat de a crede că ar fi putut strînge ceva bani, dacă angajau un contabil cu oarecare cunoștință în această meserie. Cum e posibil, susțineau ei, să economisești bani, avînd o cheltuială în plus, cînd și așa nu reușeau să se descurce ? Dar colonelul, după ce le completase de nenumărate ori pagubele, a stăruit în sfîrșit, chiar dacă cu blîndețe ; iar Eliza, adînc umilită că trebuie să recurgă așa de des la el și jignită de zeflemelile gălăgioase ale lui Higgins, pentru care ideea că Freddy ar putea să reușească în vreun domeniu i se părea de un comic irezistibil, a înțeles adevărul că afacerile, ca și fonetica, se învață.

Nu mai stărui asupra spectacolului, demn de milă, al celor doi soți petrecîndu-și serile la școlile de stenografie și în clasele tehnice, învățînd contabilitatea și dactilografia laolaltă cu micii funcționari începători, băieți și fete de pe la școlile elementare. Eliza și Freddy au urmat cursuri chiar și la Școala de studii economice din Londra și a rămas drept mărturie chiar o umilă cerere către directorul instituției ca să-i îndrume către un curs în legătură cu comerțul de flori. Acesta, fiind un umorist, le-a explicat celebra metodă dickensiană dintr-un eseu asupra *Metafizicii chineze*, scrisă de un domn care citise un articol asupra Chinei și unul asupra metafizicii și combinase amîndouă izvoarele de informații. El le-a propus să combine Școala de studii economice cu studiul

---

Transpadana (în nordul Padului) și Gallia Transalpina, aflată la nord-vest de Alpi, pe actualul teritoriu al Elveției, Luxemburgului, Belgiei și Franței.

Scanned with OKEN Scanner

grădinilor de la Kew[25]. Eliza, căreia i se părea perfect corect procedeul gentlemanului dickensian (cum și era de fapt) și cîtuși de puțin caraghios (ceea ce arăta ignoranța ei), i-a urmat sfatul cu toată seriozitatea. Dar strădania care a costat-o cea mai adîncă umilință a fost cînd i-a cerut lui Higgins s-o învețe să scrie ; Higgins, alături de pasiunea pentru versurile lui Milton, avea și pasiunea pentru caligrafie și el însuși scria cu cea mai izbutită caligrafie italiană. El i-a declarat că ea era congenital incapabilă de a trasa o singură literă care să facă cinste celui mai neînsemnat dintre cuvintele lui Milton ; Eliza însă a stăruit și, deodată, Higgins s-a dedicat misiunii de a o învăța, combinînd o activitate intensă cu o răbdare dîrză, dar și cu izbucniri ocazionale de interesante discursuri asupra rolului și destinului frumos, nobil și august al scrisului omenesc. Eliza a sfîrșit prin a căpăta un scris extrem de puțin comercial, care însemna o extindere hotărîtă a frumuseții ei personale, și a pierde de trei ori atîta timp cît alții cu papetăria, deoarece nu se putea lipsi de o hîrtie de o anumită formă și calitate. Nici pomeneală să scrie adresa pe un plic în mod obișnuit, deoarece în felul acesta se urîțeau marginile plicului.

Zilele petrecute la școala comercială au însemnat o perioadă de rușine și deznădejde pentru tînăra pereche. Nu păreau să învețe nimic despre florării. În sfîrșit, au socotit totul zadarnic și s-au scuturat pentru totdeauna de școlile de stenografie, și de tehnică și de Școala de studii economice din Londra. Dealtfel, în mod cu totul

---

25 Kew Gardens este numele Grădinii botanice regale de la Kew, pe malul sudic al Tamisei. A fost fondată pe la 1600 pe baza colecției foarte diverse a lordului Capel. În 1759 a fost transformată în grădină botanică de prințesa Auguste, cu ajutorul științific al contelui de Bute. Prin 1960 ierbarul său cuprindea peste 4.000.000 foi, iar biblioteca sa de specialitate aproximativ 100.000 de volume. Grădina cuprinde peste 25.000 de plante diferite.

Scanned with OKEN Scanner

misterios, afacerile păreau a merge de la sine. Uitaseră oarecum de împotrivirea de a folosi munca altora. Ajunseseră la concluzia că metoda lor era cea mai bună și aveau într-adevăr un talent remarcabil pentru afaceri. Colonelul, care fusese nevoit, cîțiva ani de zile, să țină o sumă de bani suficientă în cont curent la bancă spre a le acoperi deficitele, a constatat că lucrul nu mai era necesar : tînăra pereche prospera. Este adevărat că întrecerea cu concurenții lor în meserie nu era tocmai cinstită. Week-end-urile la țară nu-i costau nimic, ba îi scuteau și de cheltuiala meselor de duminică, pentru că automobilul era al colonelului și tot el, împreună cu Higgins, plăteau nota la hotel. Domnul F. Hill, negustor de flori și de zarzavaturi (au descoperit foarte curînd că se puteau face bani cu sparanghelul, și sparanghelul, la rîndul lui, i-a dus la alte zarzavaturi), avea aerul de a conduce o afacere de prima mînă ; iar în viața-i particulară era tot gentlemanul Frederick Eynsford Hill. Nu era un lăudăros : nimeni, afară de Eliza, nu știa că fusese botezat Frederick Challoner. Eliza însă se fălea grozav.

Asta-i tot. Așa s-au petrecut lucrurile. Este o minune cum reușește Eliza să se amestece mai departe în gospodăria din Wimpole Street, cu tot magazinul ei și cu toată familia ei. Este demn de observat că, deși nu-și cicălește niciodată bărbatul și îl iubește sincer pe colonel, ca și cum i-ar fi fiica preferată, ea nu s-a dezvățat niciodată de a-l cicăli pe Higgins, cicăleală care a început în noaptea fatală cînd ea a cîștigat pentru el prinsoarea. Îl repede la cea mai mică provocare, sau chiar fără nici o provocare. El, însă, nu mai îndrăznește să o necăjească, susținînd că o prăpastie desparte mintea neputincioasă a lui Freddy de mintea sa. Higgins țipă, o terorizează, o ia în batjocură ; dar ea îi face față cu atîta lipsă de menajamente, încît colonelul o roagă din cînd în cînd să fie mai bună cu Higgins ; chiar și această simplă cerere a colonelului încă nu-i înlătură de pe chip încăpățînarea ei de catîr.

Numai o nenorocire, o năpastă care ar frînge toate antipatiile și simpatiile, i-ar aduce pe amîndoi îndărăt la sentimentele umane ce le au în comun și — Dumnezeu să-i ferească de o asemenea încercare ! — ar putea schimba situația aceasta. Eliza știa că Higgins nu are nevoie de ea, așa după cum nici tatăl ei nu-i ducea lipsa. Sinceritatea, însă, cu care Higgins i-a spus în ziua aceea că se obișnuise cu dînsa să o aibă în preajmă, că îi era necesară pentru tot felul de servicii mărunte și că dacă pleacă îi va simți lipsa (nici un moment nu le-ar fi trecut prin minte, lui Freddy sau colonelului să spună așa ceva) i-a adîncit certitudinea intimă că ea nu însemna pentru el „mai mult decît niște papuci", dar totodată ea își dă seama că nepăsarea lui are un tîlc mai adînc decît îngîmfarea sufletelor de rînd. Higgins înseamnă pentru ea un interes nespus de mare. Într-unele clipe tainice, cînd îi vine să huzurească, Eliza s-ar dori să fie singură cu el pe o insulă pustie, departe de orice constrîngeri și neavînd să-i pese de nimeni, pentru ca astfel să-l dea jos de pe piedestalul său și să-l vadă iubind ca oricare om de rînd. De ! Cu toții nutrim astfel de închipuiri personale. Dar cînd e vorba de afaceri, de viața pe care o duce cu adevărat — spre deosebire de vise și închipuiri — Elizei îi place Freddy, îi place colonelul și nu-i place nici Higgins și nici domnul Doolittle. Galateei nu i-a plăcut niciodată pe deplin Pygmalion ; legătura lui cu ea este prea asemănătoare cu cea a zeilor ca să fie în totul plăcută.

Scanned with OKEN Scanner

I. G. B. Shaw : dimensiunile unei personalități

Personalitatea lui G. B. Shaw

„Nu am dușmani sub vîrsta de 10 ani."

G.B. SHAW

„Domnul Bernard Shaw este o personalitate aproape supranaturală. El este extrem de înalt, slab și drept ; seamănă pe jumătate cu un zeu și pe jumătate cu un satir răutăcios care, cumva, printr-un proces de sublimare care s-a întins de-a lungul a peste o mie de ani, a pierdut tot ceea ce era prea apropiat de natură. Are păr alb, o barbă albă și o piele foarte roză, ochi neomenesc de limpezi, un nas proeminent și certăreț, are ceva de Don Quijote în el, ceva apostolic și ceva ce-și bate joc de orice în lume, inclusiv de el însuși. Niciodată în viața mea nu am văzut o ființă mai neobișnuită ; ca să vă spun adevărul, mi-a fost frică de el. Credeam că era un spirit care pretindea doar că este celebrul Bernard Shaw. Iradiază viață și are o mulțime de lucruri interesante de spus despre el însuși, despre Strindberg, despre Rodin și despre alte celebrități : să-l asculți este o plăcere combinată cu teamă și respect."

KAREL ČAPEK

„Nu-ți mai pierde timpul apelînd la surzi. Apelează la America. Dacă America eșuează, apelează la Satana. Dacă și Satana eșuează, încearcă la Bernard Shaw, unul din cei mai buni și generoși oameni de pe pămînt."

GORDON CRAIG

Scanned with OKEN Scanner

„Primele cuvinte pe care mi le-a spus Shaw au fost : «Moi aussi, je suis un génie». Foarte drăguț din partea tînărului și de asemenea foarte înțelept, căci în aceste cuvinte nu numai că își anunța geniul, ci m-a făcut să cred în al meu."

ANATOLE FRANCE

„El nu a așteptat să devină celebru pentru a se comporta ca un om mare... N-a existat un pas mai ușor, nici ochi mai înnoitor, nici limbă mai slobodă sau mai curată ca a lui Shaw. În el nu a fost nici urmă de decădere ; a fost un om aparte, strălucitor, genial, întreg."

WILLIAM ROTHENSTEIN

„Mai rămîne de spus doar că d-nul Shaw este destul de mare să facă față în orice clipă oricărei critici. Numai oamenii de mîna a doua doresc doar să fie adulați. Nu vom întîlni oameni ca el a doua oară și am fi proști de-am crede că vom întîlni."

JAMES AGATE

„Shaw nu este făcut pentru laude sau amintiri. El este cea mai mare personalitate a literaturii noastre într-un mod atît de evident încît nici nu este necesar să menționezi acest lucru... Dar pentru el problemele prezentului și ale actualității sînt încă mult mai importante decît trecutul."

B. IFOR EVANS

„Dumneavoastră, G.B.S., știți foarte bine că sînt și am fost întotdeauna unul din cei mai entuziaști discipoli ai dumneavoastră. Am crescut într-o lume, lumea anilor 1910—1914, în care toți tinerii înaintați știau cît este de înțelept să vă recunoască drept liderul lor firesc. Socialismul părea să fie imediat după colț, un colț care, mergînd veseli sub steagul lui Shaw, urma să-l luăm. Deci pentru mine, și pentru mulți alții ca mine, nu ați fost niciodată un simplu dramaturg care a reușit să scrie piese ce au fost

Scanned with OKEN Scanner

mai mult sau mai puțin amuzante ; ați fost un filosof și un profet care propovăduia biblia unei lumi noi. Făcînd asta, ați dovedit printre altele că sînteți cel mai bun critic, cel mai bun scriitor de proză, cel mai bun pamfletar și inteligența epocii care reușește să amuze în modul cel mai constant. Cei treizeci de ani care s-au scurs de atunci nu au reușit să ni-l arate pe egalul dumneavoastră în oricare din aceste domenii."

C.E.M. JOAD

„Unul din misterele cele mai rodnice ale artei lui Shaw este de ce deformarea specifică lui a creionării personajelor poate provoca reacții atît de diferite printre cititorii săi. Oameni bine intenționați sînt în dezacord cu privire la modul în care tratează el motivul uman. Contemporanii săi erau divizați într-o manieră similară în privința propriei naturi a lui Shaw : rece, interstelar, intelectualizat dincolo de limitele umane : așa părea unora ; alții erau în egală măsură convinși de preocuparea sa sinceră pentru ei și față de omenire și remarcau bunătatea sa evidentă, atenția sa totală față de conlucrarea lor, capacitatea sa de a asculta și de a răspunde și astfel de a-i ajuta să-și dea seama de forțele lor latente ca actori, scriitori sau ființe sociale."

R. J. KAUFMANN

„Ca scriitor de comedie de cea mai bună calitate, Shaw nu are egal printre dramaturgii moderni ; dar ambițiile sale sînt mult mai mari, iar în calitate de artist rebel, nu are statura bărbaților pe care i-a admirat și cărora a dorit să li se alăture. Dacă Strindberg credea că nu a reușit să fie omul care dorea să fie, atunci eșecul lui Shaw este direct opus : urmîndu-și rolul ideal, el nu a putut face față omului care era cu adevărat. Dar măsurăm acest eșec doar față de standardele cele mai înalte și doar datorită minții și generoaselor sale talente aceste standarde continuă să fie aplicate artei sale."

ROBERT BRUSTEIN

Scanned with OKEN Scanner

„Nu-mi amintesc nici una din ideile „caracteristice“ ale lui Shaw, deşi ştiu, desigur, că are multe ; dar îmi amintesc multe lucruri pe care el le descoperă ca fiind caracteristice altor oameni. După propria sa părere, în orice caz, temperamentul său este cu mult mai important decît opiniile sale individuale. Şi acest lucru este foarte semnificativ pentru un om ca el“.

BERTOLT BRECHT

„Ca personalitate, el este nemuritor.“

MAX BEERBOHM

II. Stilul scriitorului

„Nu am urmărit stilul niciodată în viaţa mea ; stilul este un fel de melodie care pătrunde în frazele mele singură. Dacă un scriitor spune ceea ce trebuie să spună în maniera cea mai adecvată şi eficace de care este capabil, stilul va avea grijă de el însuşi, dacă are un stil. Dar eu mi-am impus o condiţie în tinereţe. M-am hotărît că nu voi scrie nimic ce nu va fi inteligibil unui străin care utilizează un dicţionar, ca franceza lui Voltaire ; de aceea am evitat idiomul. (Mai tîrziu am început să caut idiomul, ca cea mai expresivă formă a limbii).“

G. B. SHAW

„Shaw are probabil dreptate cînd spune că a pus accentul pe gîndire. Scriitorul care nu are nimic proaspăt de spus poate avea un stil, dar probabil că nu va avea unul prea interesant. Tot ceea ce poate face în acest caz este să afirme lucruri care sînt deja cunoscute, iar într-o proză care nu are nici un fel de noutate în conţinut poate exista doar o falsă noutate a stilului. Cînd gîndurile aleargă pe un jgheab, stilul nu-şi poate da drumul cu violenţă asupra obişnuinţelor cititorului. Dacă Shaw nu s-ar fi revoltat împotriva locurilor comune din domeniul moravurilor şi

Scanned with OKEN Scanner

banalităţilor intelectuale, el nu ar fi scris probabil o proză atît de surprinzătoare."

RICHARD OHMANN

„Luciditatea strălucită a stilului şi stăpînirea perfectă a limbii, pe care toţi le asociem scrierilor sale, constituie doar o parte şi nicidecum întregul acelei calităţi îmboldi-toare care a fascinat minţile a trei generaţii de cititori. Eleganţa lipsită de efort a preferinţelor sale lingvistice, darul epigramei de neuitat, condimentată de paradox, ca şi pentru exemplul semnificativ, forţa denunţării şi as-cuţimea inteligenţei sale irlandeze sînt, de asemenea, o parte, dar nu întregul. Mai mult chiar, profunzimea şi abilitatea gîndirii, ce se găsesc dincolo de stil şi aforis-mul expresiv, pot reduce teza adversarului la cîteva afir-maţii concise, pentru a le distruge apoi ca fiind contra-dictorii sau în mod flagrant neadecvate vieţii, nu printr-un şir de argumente chinuitoare, ci printr-o învă-luire abilă şi saturare prin intermediul unei serii cumu-lative de exemple critice. Şi astea fiind spuse, sîntem con-ştienţi că aceasta nu este totul şi că există o anumită calitate în structura confecţionată cu dispreţ a gîndirii şi expresiei sale, care a scăpat descrierii".

MAURICE DOBB

„Marea problemă a prezentului în Anglia este crearea unui stil al prozei engleze. În istoria literaturii engleze nu există un stil continuu. Există două sau trei salturi. Swift a fost primul om care a ştiut scrie proză engleză. A fost apoi Thackeray, apoi Bernard Shaw. Aceasta îl plasează într-o perspectivă corectă. Chesterton spunea că Shaw a fost omul cel mai puţin poetic din toţi. Stilul prozei en-gleze de astăzi moare din cauza reziduurilor de poezie care se descompun în ea. Dacă veţi lua astăzi articolele de fond din „The Times" veţi vedea cum continuă descompunerea lui Shakespeare... Proza trebuie să fie simplă : ea nu tre-buie să fie poetică. Pentru că Shaw nu a fost englez şi nu

Scanned with OKEN Scanner

a fost înclinat spre poezie, el a scris proză în limba engleză așa cum nimeni nu a scris înainte și de aceea el va fi un model al multor generații viitoare pentru felul în care trebuie să scrie englezește atunci cînd scriu în proză. Asigurați-vă că viitoarele generații nu vor scrie o poezie decăzută crezînd că e proză ; ca rezultat, gloria lui Shaw va crește și va deveni din ce în ce mai mare. Cum gustul se saturează de poezie în descompunere, va spune : iată omul care a știut să scrie inteligent și cu bun simț : Bernard Shaw."

DENIS SAURAT

„După părerea mea, Shaw este cel mai impresionant scriitor de proză retorică engleză din secolul nostru."

RICHARD OHMANN

III. Între tradiție și inovație

„Am urmat întotdeauna tradiția clasică, recunoscînd că personajele de pe scenă trebuie să fie înzestrate de către autor cu o autocunoaștere conștientă și cu putere de exprimare și... să fie eliberate de inhibiții, care le-ar transforma în viața reală în niște monștri geniali. Forța de a face aceasta este cea care mă deosebește pe mine (sau pe Shakespeare) de un gramofon sau de un aparat de fotografiat."

G. B. SHAW

„Dacă vrei să mă flatezi, nu-mi spune că ți-am salvat sufletul cu filosofia mea. Spune-mi că, la fel cu Shakespeare, Molière, Scott, Dumas și Dickens, am creat o galerie de personaje care sînt pentru tine mai reale decît propriile tale rude și pe care le vor menține în viață, timp de secole de-a rîndul ca *chevaux de bataille*, generații succesive de actori și de actrițe. Ia *Pygmalion* drept exemplu."

G. B. SHAW

Shaw a jucat un rol hotărîtor în dezvoltarea unei drame «moderne» cu un caracter unic — o dramă care era diferită în mod semnificativ nu numai de cea practicată în timpul lui Shaw, ci și de drama epocilor anterioare."

JOHN MILLS

„Ceea ce a făcut el nu a fost schimbarea *formulei dramatice*, așa cum a făcut Cehov, ci a schimbat *conținutul*. Rezultatul a fost uluitor pentru criticii și spectatorii contemporani, ceea ce explică de ce a trebuit să aștepte atît de mult să aibă succes în teatru.

Dar cînd recunoașterea a venit, milioane de oameni au fost încîntați de aceste noi comedii de dezbatere și încîntarea va depăși cu mult limitele epocii noastre."

J. B. PRIESTLEY

„Secretul triumfului său este forța măiestriei sale scenice. Un maestru al meseriei sale, ca Ibsen sau Pirandello, el ia teme abstracte și le dă viață, iar consolidarea intrigii, în sensul vechi al cuvîntului, nu mai contează. Prinsoarea acestei psihologii dramatizate pune stăpînire pe tine la fel ca judecata minții lui Hamlet. În timp ce privești și asculți, piesa din piesă este discuția pe care ești obligat să o porți cu tine însuți, în timp ce spre ochiul interior se deschide viața însăși care se află în spatele scenelor dramatizate. El face comedia intelectuală să fie la fel de rapidă ca cinematograful. Inteligența sa este, desigur, atît strălucitoare cît și semnificativă și ne lăsăm purtați de rîs chiar atunci cînd Shaw, spre deosebire de Falstaff și Mark Tapley, nu este în realitate vesel ci îndîrjit. Dialogul său, în felul său propriu, este de o eficacitate la fel de nedepășit ca a lui Congreve."

J. L. GARVIN

„Dacă Ibsen a arătat dramaturgilor care au urmat cum să dramatizeze o problemă socială, Wilde le-a arătat cum să facă să scînteieze spiritul pe scenă, iar Shaw, fără a

Scanned with OKEN Scanner

imita în mod necesar vreunul din cei doi scriitori — sau în această privinţă pe Dickens, cel care a ridicat caracterizarea comică pe o nouă culme — a desăvîrşit aceste lucruri într-o duzină de piese mari."

HARRY T. MOORE

„Ai cîştigat dragostea şi admiraţia fericită a omenirii pe o cale care pe alţii i-a dus la martiraj. Nu numai că ai propovăduit omenirii moralitatea, dar ai îndrăznit chiar să-ţi baţi joc de lucrurile care le păreau celorlalţi intangibile.

Ceea ce ai făcut dumneata poate fi făcut doar de către un artist înnăscut.

Din cutia ta de şiretlicuri ai scos nenumărate păpuşi care, asemănîndu-se cu bărbaţi şi cu femei nu sînt din carne şi oase, ci sînt făcute doar din spirit şi graţie.

Şi cu toate astea, ele se aseamănă cu bărbaţii şi cu femeile mai mult decît noi înşine şi ne fac aproape să uităm că nu sînt creaţii ale Naturii, ci doar creaţii ale lui Bernard Shaw."

ALBERT EINSTEIN

„Dacă piesele lui Shaw sînt, sau încep prin a fi o parodie a dramei celei mai convenţionale a timpului, această parodie nu se limitează în nici un caz la formă. Am văzut deja că temele tind şi ele să fie inversate : aceste creaţii nu numai că fac contrariul, ci şi spun contrariul.

Dar emoţiile ? Indiferent care este scopul final al teatrului, impactul său imediat este unul puternic emoţional şi o poveste care are un efect emoţional asupra publicului nu poate fi concepută fără a fi plină de emoţie şi fără a avea o anumită structură emoţională. Îmi cer iertare că afirm un principiu atît de simplu, deoarece opera dramatică a lui Shaw ne prezintă un paradox : a umplut mii de teatre cu emoţie şi totuşi s-a spus adesea despre ea că este lipsită de emoţie.

Scanned with OKEN Scanner

Desigur această opinie atît de comună este absurdă și susținută pe cît a fost posibil de propriile remarci ale lui Shaw că ar fi o simplă «mașină» și lucruri asemănătoare. Ceea ce întîlnim aici este originalitatea. Poate că Shaw nu a fost un gînditor original ; el a încercat de fapt să facă o sinteză a ceea ce au gîndit alții. Dar el a fost un om original. Ceea ce s-a potrivit foarte bine pentru rolul de inamic al convențiilor a fost faptul că reacțiile sale naturale nu au fost cele ale altor oameni, ci ale sale proprii. Structura sa emoțională a fost una particulară, și această particularitate este reflectată de piesele sale."

ERIC BENTLEY

„Astfel în secolul lui Darwin, personajele lui Shaw nu devin niciodată victimele zestrei lor biologice. Și astfel, în secolul lui Freud, ele sînt cu totul libere de orice angoase, suferințe sau nevroze reale. Sufletul shavian este în general un suflet însorit — liber de amenințare, lipsit de fatalitate. Dacă în scrierile lui Shaw există inconștientul, el există în cea mai mare măsură ca un subiect de discuție. Devenit conștient — redus la termeni analizabili — el își pierde întunecimea și amenințarea."

ROBERT BRUSTEIN

„...sursa primară a forței comicului în piesele lui Shaw este gîndul relevat de personajele lor. Ciocnirea unor ideologii contradictorii, esențială în dramaturgia shaviană, determină cea mai mare parte a plăcerii comice pe care o produc piesele."

JOHN A. MILLS

„Teatrul lui Bernard Shaw este, în genere, o formulă originală a teatrului politic în care, prin replici pline de spirit, într-un dialog scînteietor și personaje colorate, paradoxale, cu reacții neașteptate, se concretizează probleme de natură filosofică, sociologică, concluzii de maximă importanță.

Scanned with OKEN Scanner

Pornit să lupte pentru transformarea societății, Bernard Shaw este dramaturgul hotărît să rupă măștile de pe fața falselor valori ale lumii lui. A utilizat pentru realizarea țelurilor sale condeiul pamfletarului și al gazetarului, arta păpușarului, glumele bufonilor, analiza psihologică, poezia și marea forță generalizatoare a miturilor.

Arta lui Bernard Shaw, tribună de propagare a ideilor înaintate, pretinde o anumită maturitate politică și ideologică din partea publicului, o experiență istorică fără de care cuvîntul scriitorului rămîne fără sens, iar procedeele sale au o strălucire formală. Ideile lui prind viață într-o îndrăzneață și originală folosire a celor mai variate mijloace de expresie dramatică, materializîndu-se în personaje extravagante, paradoxale, inteligente, într-un dialog scînteietor de spirit și încărcat de ironie, în situații neașteptate, construite într-o polemică deschisă cu «piesa bine scrisă» sau cu formele de teatru anterioare. Și-a căutat modelele în arta scenică a tuturor timpurilor și a răscolit arsenalul convențiilor bufonilor medievali, al farselor, misterelor, dramei elizabethane, comediei moliè-rești, al tehnicii artiștilor de circ, spectacolelor de pantomimă, basmului popular, operetei, arlechiniadelor, glumelor din «Punch.»

ILEANA BERLOGEA

IV. Etica scriitorului

„Într-o mare măsură, etica lui Shaw este una de discontinuitate, de experimentare, de progres. O atitudine etică ce pune atît de mult accent pe eliberarea de tradiție impune în mod necesar o independență rebelă în gîndire și comportament."

RICHARD OHMANN

„Bernard Shaw extrage din propria sa obîrșie două calități neîndoielnice, un fel de castitate intelectuală și spi-

Scanned with OKEN Scanner

ritul de luptător. Este atît de idealist în privința idealurilor sale, încît poate fi un realist lipsit de scrupule în privința metodelor. Pe scurt, sufletul său are virginitatea și violența Irlandei."

G. K. CHESTERTON

„El este, de fapt, unul din oamenii cei mai inteligenți ai timpului nostru și din orice alte timpuri. Este de asemenea o ființă nobilă, cu vederi largi și binevoitor, cinstit, incapabil de pică, invidie și pizmă. Forțele sale critice și de ocară inteligentă extrem de destructive au fost lansate nu asupra indivizilor, pe care îi iubește, ci împotriva instituțiilor, sistemelor, tipurilor și a modurilor de a gîndi și simți.

Intoleranța sa este un adevărat spectacol public, dar în particular este tot atît de bun pe cît e de perspicace. Este, pe scurt, un om care poate fi extrem de îndrăgit."

J. B. PRIESTLEY

„Umanistul Shaw a fost ca umanistul Voltaire, un om a cărui satiră a fost ca oțelul, cel mai dur și mai imposibil dintre luptători, în ascuțișul vîrfului căruia ticăloșii apărători ai brutalității masculine se zvîrcoleau ca viermii."

G. K. CHESTERTON

„Teroarea exercitată de Shaw constă în insistența lui Shaw asupra prerogativelor fiecărui om de a acționa cu decență, cu logică și cu simțul umorului și cu obligația de a acționa astfel chiar în ciuda opoziției. El știe foarte bine cît de mult curaj îți trebuie să rîzi de ridicol și cît de multă seriozitate trebuie pentru a descoperi ceea ce este amuzant. Și ca toți oamenii care au un scop, el știe, pe de altă parte, cît timp consumă și cît de confuză este căutarea unui anumit gen de seriozitate care se răspîndește în literatură dar nu există nicăieri altundeva."

BERTOLT BRECHT

Scanned with OKEN Scanner

„Shaw dorea să provoace reacții puternice, atît față de el însuși cît și față de arta sa. Ca artist știa că el însuși trebuie să fie locul unde se întîlnesc opiniile puternice. Știa că într-o lume de reacții convenționale și reținute, de reflexe morale mortificate, o măsură de mînie dizolvantă (complementul cel mai aspru al solventului reprezentat de rîs) era esențial pentru ridicarea temperaturii percepției. Arta sa este unul din conflictele rodnice dintre sentimentele oficiale și sentimentele reale, într-o măsură chiar mai mare decît este o comedie de idei."

R. J. KAUFMAN

„Socialismul său izvorăște din atitudini pline de omenie : aversiune față de exploatarea omului de către om ; preocupare față de suferințele săracilor și, mult mai important, față de paralizarea spiritului uman de către limitările sociale ; din nerăbdare față de lupta lipsită de eficacitate a unei societăți care nu are nici o șansă ; din aspirația pentru îmbunătățirea speciei."

RICHARD OHMANN

„Caracteristic pentru teatrul lui Shaw e... patosul umanist al satirei sale, tendința de a se restabili adevărul, binele în drepturile sale. Rîsul lui Shaw deși este zeflemist, nu e teribil sau distrugător decît într-un sens. El își îndreaptă puterea destructivă împotriva a ceea ce este antiuman. Răul, artificialul, convenționalul nu sînt doar zeflemisite, ci se încearcă înlăturarea lor. Satira își are astfel originea în conștiința primejdiei răului, a convenționalului. Patosul etic, iată ce stă la baza satirei shaviene. Dramaturgul este însuflețit de acest patos etic, prezent în cele mai multe din comediile sale, numite cu autoironie cînd „extravaganțe", cînd „melodrame"...

Cît de uman și de prietenos răsună de aceea rîsul său !

Nu e truculent, e o manifestare a unei inteligențe lucide, dar nu inumane. Rîsul lui Shaw nu e monocord, ci are multiple registre : cînd vervă retorică impregnată de

Scanned with OKEN Scanner

umor abia simțit, cînd maliție înduioșată în fața slăbiciunilor omenești, cînd hohot puternic și distrugător în fața ticăloșiei, cînd un surîs abia vizibil într-o aluzie sau o remarcă trecătoare. Rîsul lui înseamnă o creștere a puterii omului asupra sa însăși și a minciunilor care-l înconjoară, înseamnă reumanizarea omului printr-un exercițiu spiritual liberator. Dăruind rîsului misiunea de a ne întoarce la bunul simț, Shaw este urmașul celor mai bune tradiții aristofanești sau rabelaisiene, molièrești sau swiftiene. Satira sa, asemeni celei a marilor înaintași pomeniți aici, nu distruge numai, ea exprimă implicit credința în ceva, în posibilitatea omului de a deveni mai bun. Rupînd masca de pe fețele impostorii, Shaw dorește să găsească obrazul curat al purității, al dreptății. În lumea în care trăia nu a reușit să-l găsească, chiar dacă l-a căutat îndelungată vreme. De aceea bătaia lui de joc, fără să aibă intenții de nimicire, e totuși necruțătoare. Speranța și dezamăgirea răsună în rîsul lui Shaw, el caricaturizează realitatea pentru că este revoltat împotriva acestei realități și o pulverizează în lumea grotească a imaginației care se răzbună."

RADU LUPAN

V. Pygmalion

„Într-adevăr, toate personajele dialectale întîlnite pînă acum pot fi considerate ca studii, făcute ca o pregătire a capodoperei asupra acestui subiect, capodopera fiind *Pygmalion* [...] A vorbi astfel înseamnă a diminua importanța unor asemenea personaje minunate ca Straker și Bill Walker, dar ajută în sublinierea continuității eforturilor lui Shaw în utilizarea acestui material. Cu siguranță, cei doi Doolittle sînt cele mai mari creații de acest gen ale lui Shaw, iar piesa în care apar prezintă cea mai complicată și mai eficace tratare a vorbirii populare în general și a dialectului *cockney* în special. A ob-

Scanned with OKEN Scanner

serva că familia Doolittle și *Pygmalion* își găsesc antecedentele în opere anterioare, unele din ele importante, altele minore, înseamnă a surprinde o secvență din *modus operandi* caracteristic lui Shaw."

JOHN A. MILLS

„*Pygmalion* are o structură de o eleganță singulară."

ERIC BENTLEY

„Importanța foneticii este doar cea mai evidentă, nu și cea mai importantă idee a piesei. *Pygmalion* nu poate fi considerată drept o piesă care exprimă idei deosebit de profunde și de exacte asupra studiului limbii engleze. Cu toate acestea, folosește cîteva idei relativ simple despre limba engleză pentru a face cîteva observații deosebit de exacte asupra naturii societății engleze și ridică un număr de probleme asupra relațiilor care există între indivizi într-o astfel de societate, care sînt atît importante cît și profunde. Se poate vedea cum Shaw utilizează idei simple despre limbă pentru a pune întrebări dificile asupra ființelor umane..."

NIGEL ALEXANDER

„Este o piesă bună conform celor mai tradiționale criterii și nu are nevoie de nici o teorie care să-i vină în apărare. Este shaviană nu în sensul că este alcătuită din discuții politice sau filosofice, ci pentru că se bazează pe conflictul clasic dintre vitalitate și sistem, pentru că prelucrează acest conflict printr-o inversiune a romanței și pune lucrurile la punct într-o luptă a voințelor și a cuvintelor, are o acțiune psihologică internă în contrapunct cu acțiunea romantică externă, două nivele de mentalitate, care sînt contrastante, ambele legate de tema principală, pentru că ne delectează și surprinde prin revărsarea constantă de muzică a cuvintelor și mai mult decît inteligența verbală."

ERIC BENTLEY, *G.B. Shaw. Privire în oglinda posterității.*

Scanned with OKEN Scanner

VI. G. B. Shaw : privire în oglinda posterității

„Shaw Bernard : modelul unui bust de Rodin, altminteri necunoscut."

G. B. SHAW

„Nu îndrăznesc să mă consider cel mai bun dramaturg de limbă engleză, dar cred că sînt unul din primii zece și deci pot fi clasat ca unul din primii o sută."

G. B. SHAW

„Îi las pe alții să aducă omagiul cuvenit dramaturgului, scriitorului celei mai lucide proze de la Swift încoace ,criticului muzical și filosofului social. Permiteți-mi să omagiez bunul simț care, de cînd am început să fiu capabil să-l apreciez, nu a încetat nici o clipă să mi se impună... Nici un autor nu e mai de invidiat decît cel care a trăit destul de mult ca să vadă că ceea ce părea să fie extravaganța tinereții sale și contradicția maturității au devenit bun simț, sau chiar un loc comun pentru următoarea generație. Domnul Shaw merită pe deplin să fie invidiat. Nici un singur autor nu s-a bucurat atît de mult timp de respectul tineretului."

COMPTON MACKENZIE

„N-a trecut prea multă vreme de cînd marele dramaturg a părăsit scena pe care debutase acum o sută de ani în rolul unui nou născut...

De obicei la o asemenea vîrstă posteritatea abia învață a alege între legendă și realitate. Și ar părea poate prezumțioasă — dacă se poate fi prezumțios la această vîrstă — o apreciere deplină. Ea este însă posibilă. Din mai multe pricini.

Viața lui Shaw, mai lungă decît gloria multor contemporani ai săi, a îngăduit timpului și oamenilor să verifice opera dramaturgului încă pe cînd acesta trăia. Iar prețuirea pe care puțini o arătau pieselor — plăcute sau

Scanned with OKEN Scanner

neplăcute, pentru puritani sau păcătoși — acum aproape o jumătate de veac, este astăzi a celor mulți."

RADU LUPAN

„Știu că toate acestea par foarte stranii. De la înălțimea a opt sute de ani în urmă sau a opt sute de ani de aici înainte, epoca noastră trebuie să arate incredibil de ciudată. Noi considerăm secolul al doisprezecelea ascetic. Noi considerăm propria noastră epocă hedonistă și plină de plăcere și plină de laude. Dar în epoca ascetică dragostea de viață a fost evidentă și uriașă, astfel încît a fost nevoie să fie înfrînată. Într-o epocă hedonistă, plăcerea s-a aflat la un nivel foarte scăzut, așa încît a trebuit să fie stimulată. Cît de sus s-a ridicat marea fericirii umane în Evul Mediu știm astăzi doar după zidurile colosale construite pentru a o îngrădi. Cît de mult a coborît fericirea umană în secolul al XX-lea copiii noștri vor afla doar din aceste extraordinare cărți moderne, care spun oamenilor că este de datoria lor să fie veseli și că viața nu este, la urma urmelor, atît de rea. Omenirea nu produce niciodată optimiști pînă nu a încetat să producă oameni fericiți. Este ciudat să fii nevoit să impui o sărbătoare ca zi de post și să împingi oamenii la un banchet cu vîrful lăncii. Dar despre timpul nostru se va scrie astfel : cînd spiritul de negare a asaltat ultima citadelă, hulind viața însăși, au fost cîțiva oameni și în mod deosebit unul, a cărui voce a fost auzită și a cărui lance nu s-a rupt niciodată."

G. K. CHESTERTON

„Teatrul românesc s-a apropiat de Bernard Shaw atunci cînd îndrăznelile sale reformatoare, patosul de pamfletar și procedeele dramatice s-au întîlnit cu arta interpreților români și cu nevoile spirituale ale publicului ; l-a păstrat, făcîndu-i cunoscută opera, familiarizînd spectatorii cu Shaw cîntărețul eroismului popular din *Sfînta Ioana*, cu descoperitorul noilor sensuri ale is-

Scanned with OKEN Scanner

toriei, sau cu criticul necruțător al lumii capitaliste. Pentru spectatorii din 1919, scriitorul era un contemporan ciudat, original, admirabil mînuitor de paradoxuri sclipitoare și îndrăzneţe, curajos înnoitor al formelor dramatice. Pentru cei de azi este un clasic, un mare dramaturg în opera căruia multe probleme politice, sociologice și filosofice, au îmbrăcat haina poeziei. Acum cinci decenii, opera lui a atras și prin noutatea ei, astăzi popularitatea de care se bucură este rezultatul unui complex proces de verificare a valorilor și reținere numai a celor trecute prin furcile caudine ale timpului."

ILEANA BERLOGEA

„Shaw s-a amuzat uneori să amestece planurile, să treacă de la prefață la piesă și de la piesă la prefață într-un mod care la prima vedere ar putea deruta. *Pygmalion* e încadrată într-o enormă prefață și postfață. Însuși sfîrșitul întrerupt al piesei și narat în postfață ar putea lăsa impresia că cele cinci acte sînt doar o demonstrație dramatică a ideilor expuse anterior. Cititorii sau spectatorii lui *Pygmalion* n-au nevoie de cele vreo sută douăzeci de pagini de pre și postfață ca să-l cunoască pe Higgins, Liza ori Pickering și să sesizeze ideea piesei. [...]

Ideile exprimate nu sînt niciodată indiferente în raport cu personajele și ciocnirea lor luminează caracterele. [...]

Desigur, forța dialogului lui Shaw crește datorită faptului că, în fața oamenilor care spun banalități convenționale, sînt mereu puși cei care exprimă stăruitor și accentuat adevăruri critice. Undershaft, ereticul John Tanner sau măturătorul Doolittle din *Pygmalion* sînt cîteva din numeroasele personaje care rostesc astfel de paradoxe. Dar tehnica paradoxului e intens folosită în situații care răstoarnă mereu raporturile convenționale. Shaw face din răsturnarea situației uzuale și din transformarea bruscă a unui caracter un mijloc de a crea

Scanned with OKEN Scanner

perspectivă satirică și de a traduce scenic diversitatea faptelor și caracterelor. [...]

Disputa cu privire la depășirea lui Shakespeare, este desigur fără sens. Iese însă din ce în ce mai limpede la iveală că Shaw e cea mai puternică personalitate pe care a avut-o teatrul englez de la Shakespeare încoace !"

SILVIAN IOSIFESCU, *Prefață* la *Cezar și Cleopatra*, *Ucenicul diavolului*, *Pygmalion*, traducere de Petru Comarnescu, Editura pentru literatură, București, 1963, p. XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX.

„Construcția dramatică nu l-a preocupat prea mult pe Shaw. În ultimele piese rolul secundar deținut de conflictul dramatic apare cu atît mai evident. Ceea ce a urmărit Shaw era ca, prin glasul personajelor create, să-și expună propriile sale idei, să oblige pe spectatori să mediteze, să aprecieze lucid realitățile existente și astfel să se elibereze din părerile convenționale curente. Armele folosite în acest scop sînt ironia mușcătoare, replica inteligentă și spirituală, paradoxul de idei, caracter și situații obținut prin exagerare satirică și antiteză. Extinsele prefețe, adevărate eseuri, ce preced piesele precum și indicațiile scenice prelungesc dezbaterea ideilor din piese. Prin dramaturgia sa Shaw a luptat cu succes împotriva romantismului întîrziat și a sentimentalismului care dăinuiau în teatrul englez la sfîrșitul sec. al XIX-lea. El a adus pe scenă subiecte moderne și le-a supus discuției făcînd apel la rațiunea publicului, a cărui conștiință socială a trezit-o nu prin tragism, ci recurgînd la spiritul caustic al comediei inteligente."

Dicționar al literaturii engleze, Editura Științifică, București, 1970.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

A. Opera lui G. B. Shaw

Pygmalion, în românește de Petru Comarnescu, în George Bernard Shaw, *Teatru*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1956, p. 349—458.

The Complete Plays of Bernard Shaw, Paul Hamlyn, London, 1965.

Pygmalion, a Romance in Five Acts, Penguin Books, Harmondsworth, New York, 1941.

Pygmalion, a Scenario by Bernard Shaw, The British Museum, No. of MS. 50626, No. of Folios 35.

The Complete Prefaces of Bernard Shaw, Paul Hamlyn, London, 1965.

Collected Letters 1874—1897, Ed. by Dan H. Laurence, Max Reinhardt, 1965.

Ellen Terry and Bernard Shaw, a Correspondence, Ed. by Christopher St. John, Max Reinhardt, 1952.

To a Young Actress, the Letters of Bernard Shaw to Molly Tompkins, Ed. by Peter Tompkins, Clarkson N. Potter, Inc./Publisher, New York, 1960.

Shaw on Shakespeare, Ed. by Edwin Willson, E. P. Dutton & Co., Inc., New York, 1961.

Advice to a Young Critic and Other Letters, Capricorn Books, New York, 1963.

Shaw on Theatre, Ed. by E. J. West, Hill and Wang, New York, 1961.

George Bernard Shaw on Language, Peter Owen, London, 1965.

Scanned with OKEN Scanner

Shaw on Religion, Constable, London, 1967.
Bernard Shaw, a Prose Anthology, Ed. by H. M. Burton, A Premier Book, 1965.

B. Ediţii ale operelor lui G. B. Shaw tipărite în România

Profesiunea d-nei Warren, traducere de Victor Ion Popa, Biblioteca Dimineaţa, Nr. 52—53, Adevărul, Bucureşti, 1926.
Casa inimilor sfărîmate, traducere de D. Protopopescu, Biblioteca Teatrului Naţional, Cartea de aur, VIII, Bucureşti, 1939—1940.
Teatru englez, vol. I, *Să nu spui vorbă mare, Cum şi-a păcălit bărbatul, Casa inimilor sfărîmate*, traducere de Dragoş Protopopescu, 1943.
Discipolul diavolului, traducere de Petru Comarnescu, Teatrul Nostru, Bucureşti, 1945.
Discipolul diavolului, traducere de Petru Comarnescu, Biblioteca de buzunar, Nr. 8, Universul, 1946.
Discipolul diavolului, traducere de Petru Comarnescu, Editura de stat, Bucureşti, 1946.
Cezar şi Cleopatra, traducere de Camil Baltazar şi Mary Lăzărescu, Biblioteca pentru toţi, Nr. 1569—1570, Socec, Bucureşti, 1948.
Teatru : Profesiunea d-nei Warren, traducere de V. I. Popa, *Ucenicul diavolului*, traducere de Petru Comarnescu, *Maiorul Barbara*, traducere de N. Argintescu-Amza, *Pygmalion*, traducere de Petru Comarnescu, *Căruţa cu mere*, traducere de Dan Grigorescu, studiu introductiv de Silvian Iosifescu, ESPLA, Bucureşti, 1956.
Cezar şi Cleopatra, Ucenicul diavolului, Pygmalion, traducere de Petru Comarnescu, prefaţă şi tabel crono-

Scanned with OKEN Scanner

logic de Silvian Iosifescu, „Biblioteca pentru toți", Nr. 195, Editura pentru literatură, 1963.
Despre muzică și muzicieni, traducere de Nicolae Popescu, Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., 1969.
Convertirea căpitanului Brassbound, traducere de Constantin Anatol, litografiat, București, 1970.
Pagini alese. Shaw despre el și despre alții, traducere, prefață și note de Andrei Bantaș, selecție de Radu Lupan, Editura Meridiane, București, 1971.
Pygmalion, prefață, prescurtarea textului și vocabularul de Virginia Barghel, Editura didactică și pedagogică, 1971.

C. Despre opera lui G. B. Shaw

Alexander, Nigel, *A Critical Commentary on Bernard Shaw's „Arms and the Man" and „Pygmalion"*, Macmillan, London, 1968.
Bantaș, Andrei, *Teatrul englez contemporan,* Editura Univers, București, 1969.
Bentley, Eric, *Bernard Shaw,* Methuen & Co. Ltd., London, 1967.
Bentley, Eric, *Bernard Shaw,* în *The Makers of Modern Literature,* New Directions Books, Norfolk, 1947.
* * * *Dicționar al literaturii engleze,* Editura Științifică, București, 1970.
Bentley, Eric, *Foreword,* în *Plays by George Bernard Shaw,* A Signet Classic, New York, 1960.
Berlogea, Ileana, *G. B. Shaw în România,* Editura Meridiane, București, 1968.
Brown, G. E., *George Bernard Shaw,* Evans Brothers Ltd., London, 1970.
Chesterton, G. K., *George Bernard Shaw,* Hill and Wang, New York, 1964.

Scanned with OKEN Scanner

Dolch, Martin, *Pygmalion*, în *Insight II, Analyses of Modern British Literature*, Hirschgraben-Verlag, Frankfurt, 1965.
Gibbs, A. M., *Shaw*, Oliver and Boyd, Edinburgh, 1969. 1969.
Gupta, S. C. Sen, *The Art of Bernard Shaw*, Oxford University Press, London, 1936.
Hamon, Augustin, *The Technique of Bernard Shaw's Plays*, C. W. Daniel Ltd., London, 1912.
Harris, Frank, *Bernard Shaw, An Unauthorized Biography Based on Firsthand Information with a Postscript by Mr Shaw*, London, 1931.
Henderson, Archibald, *Bernard Shaw Playboy and Prophet*, D. Appleton and Company, 1932.
Huggett, Richard, *The Truth about „Pygmalion"*, William Heinemann Ltd., London, 1969.
Hulban, Horia, *Notes on Style and Substance in Shaw's „Pygmalion"*, în Analele științifice ale Universității „A. I. Cuza" din Iași, Lingvistică, tomul XVIII, 1972.
Iosifescu, Silvian, *Shaw, iconoclastul*, în George Bernard Shaw, *Teatru*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1956.
Kaufman, R. J., (ed.), *G. B. Shaw, a Collection of Critical Essays*, Prentice-Hall, Inc.
Laing, Allan M., *In Praise of Bernard Shaw*, Frederick Muller Ltd., London.
Lupan, Radu, *George Bernard Shaw*, ESPLA, București, 1953.
Mayne, Fred, *The Wit and Satire of Bernard Shaw*, Edward Arnold, London, 1967.
Mills, John, *Language and Laughter, Comic Diction in the Plays of Bernard Shaw*, The University of Arizona Press, Tucson, 1969.
Ohmann, Richard, *Shaw, the Style and the Man*, Wesleyan University Press, Middletown, 1966.

Scanned with OKEN Scanner

Pearson, Hesketh, *Bernard Shaw*, A Four Square Book, 1969.
Purdom, C. B., *A Guide to the Plays of Bernard Shaw*, Methuen, London, 1964.
Saxe, Joseph, *Bernard Shaw's Phonetics, a Comparative Study of Cockney Sound Changes*, Copenhagen, London, 1936.
Voinescu, Alice, *Întîlnire cu eroi din literatură și teatru*, Editura Eminescu, București, 1983.
Ward, A. C., *Bernard Shaw*, Longmans, Green & Co., 1966.
West, Alick, *George Bernard Shaw, „A Good Man Fallen among Fabians"*, International Publishers, New York, 1956.
Woodbridge, Homer E., *G. B. Shaw : Creative Artist*, Forum House, 1968.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Tabel cronologic V

Un cuplu dramatic celebru : Eliza-Higgins și povestea unui mit inversat XV

PYGMALION

„Prefață la *Pygmalion* : un profesor de fonetică" 3

Referince critice 148

Bibliografie 166

Scanned with OKEN Scanner

Seria de TEXTE COMENTATE-Lyceum
are menirea să contribuie
la înțelegerea și interpretarea
operelor fundamentale
din tezaurul literaturii române
și universale,
oferind modele de analiză literară.
Această serie utilizează texte
reproduse după ediții definitive,
încorporînd fie o singură lucrare,
fie o riguroasă selecție
din creația aceluiași scriitor.
Aparatul critic este alcătuit
dintr-o amplă analiză a textului ales,
note de subsol,
cu indicarea pasajelor interesante
pentru dezvoltarea conflictului,
caracterizări ale personajelor etc.,
tabele sinoptice, o bibliografie
și un capitol de referințe critice.

I S B N 973-24-0010-2

9,50 lei
2,00 lei T.L.
11,50 lei TOTAL

Scanned with OKEN Scanner